

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

6.SINIF SOSYAL BİLGİLER “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME
ALANINDA HİKÂYE ANLATIM YÖNTEMİNİN AKADEMİK
BAŞARIYA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TEKKÖK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK

TOKAT

Temmuz, 2019

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba TEKKÖK 6. Sınıf Sosyal Bilgiler “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanında Hikaye Anlatım Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi adlı çalışması 26.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

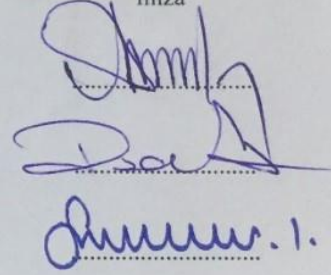
Adı Soyadı

Başkan: Prof. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi İsa TAK

Üye : Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

İmza

Onay

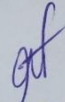
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

07.08/2019

Dr. Öğr. Üyesi Zafer KIRAZ
Enstitü Müdür Yardımcısı
ENSTİTÜ

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 27.12.2019...
Tuğba TEKKÖK

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi soyut kavramların yoğunlukla bulunduğu bir muhtevaya sahiptir. Öğrencilerin kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için somut öğrenme yaşantıları oluşturulmalıdır.

Bu araştırmada ‘Kültür ve Miras’ öğrenme alanında hikâye anlatım yönteminin kalıcı öğrenmeye etki edip etmediği araştırılmıştır. Araştırmamızda kullanılan hikâyeler, çeşitli kaynaklar taranarak öğrencilerin ilgisini çekebilecek nitelikte olanlar, özenle seçilmeye çalışılmıştır. Çalışmadaki hikâyelerle, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kültür ve Miras öğrenme alanında yararlanabilecekleri bir alternatif oluşturmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın alana faydalı olması dileğiyle...

TEŞEKKÜR

Araştırma süresince ve yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini üzerimden çekmeyen, bilgi ve tecrübelerini her zaman paylaşan çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi İsa TAK 'a değerli hocam Sayın Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ'e;

Araştırma süresince görüş alışverişinde bulunduğum, araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen kıymetli eşim Özgür TEKKÖK'e;

Araştırmanın gerçekleşmesinde katkıları olan öğrencilerime;

Her zaman yanımda olan aileme ve kızım Zeynep İkra'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

6.SINIF SOSYAL BİLGİLER “KÜLTÜR VE MİRAS” ÖĞRENME ALANINDA HİKÂYE ANLATIM YÖNTEMİNİN AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ

Tekkök, Tuğba

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi İsa Tak

Temmuz 2019, xiii +93 Sayfa

Öğrenmeyi verimli hale getirmek ve bunun kalıcılığını sağlama amacı ile pek çok farklı öğrenme modeli ve öğretim yöntemi oluşturulmuştur. Tüm derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de tek bir metoda bağlı kalınmamalı, farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır. Öğretmen sınıfta rehber olarak fırsat verildiğinde herkesin öğreneceğini bilmelidir. Öğretim ortamı düzenlenirken öncelikle en doğru yöntemin seçilmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmada Hikâye Anlatım Yönteminin öğrencinin akademik başarısına etkisi araştırılmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi 6.sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanında Hikâye Anlatım Yöntemini kullanmanın öğrencinin akademik başarısına etkisinin olup olmadığı çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada deneysel yöntem kullanılmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Yozgat ili Sorgun ilçesi Fatih Ortaokulunda 6.sınıf öğrencilerinden rastgele seçilen 56'şar kişilik toplam 112 kişi olmak üzere deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırma 7 hafta 21 ders saati sürmüştür. Öğrencilerin deneysel işlem öncesi ve sonrası başarı durumlarını karşılaştırabilmek amacıyla araştırmacı tarafından çoktan seçmeli başarı testi geliştirilmiştir. Uygulama öncesi deney ve kontrol gruplarına öntest, uygulama sonrası ise sontest yapılmıştır. Sonuçlar Spss for Windows 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Mann Whitney U testi ve Wilcoxon işaretli Sıralar testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular hikâye anlatım yönteminin deney grubu sontest puanları ile kontrol grubu sontest puanları arasında geniş düzeyde bir etkide bulunduğunu göstermiştir. Sonuç olarak Hikâye Anlatım Yönteminin 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında akademik başarıya olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Hikâye, Kültür ve Miras, Türk tarihi, 6.sınıf.

ABSTRACT

6. GRADE SOCIAL STUDIES CULTURE AND HERITAGE THE IMPACT OF STORY TELLING METHOD ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE FIELD OF LEARNING

Tekkök, Tuğba.

Master's Thesis, Division of Social Studies Education

Advisor: Assist. Prof. Dr. İsa Tak

July 2019, xiii +93 pages

In order to make learning productive one maintain its permanence, a great deal of various learning and teaching styles(methots) have been built up. As in the other subjects, in social sciences only a method shouldn't be used, different methods should be used. As a guide, the teacher must know that everyone can learn when they have opportunrty. First of all, it is important to choose the best method while the learning environment is organized.

In this research, the effect of Story Telling Method on the academic achievements of the students has been searched. The research's aim is whether using story telling method is effective on teaching the learning area 6 grade, Culture and heritage or not. An experimental method was used in the research. In 2018-2019 Academic year in Fatih Secandary Scholl, Sorgun, Yozgat, an experimend and a control group were built up whose students were chosen randomly and each group comprised of 56 students . The research lasted for 21 hours,7 weeks. A multiple choice exam was developed by the researcher so that academic achievements of the students after and before the experiment and control groups had pretest and after application, they had final test. The results were analyzed by using spss for windows 25.0 pocket programme. The findings were analyzed by using Mann Whitney U test and Wilcoxon marked desks tests. The findings showed that Story Telling Method had very important effect on the pretest and final test marks of the experiment group.

Consequently, it was seen that Story Telling Method had possitive effect on academic achievement in Social Sciences and the learning area of Culture and heritage.

Key words: Social Sciences, Story,Culture and heritage, Turkish History ,6 grade

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ İMZA SAYFASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ETİK SÖZLEŞME.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Alt Problemler	2
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Sayıtları	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	4

Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
Sosyal Bilgilerin Tanımı	6
2018 Öğretim Programları İçin Yapılan Çalışmalar	7
Beceriler, Değerler ve Yetkinlikler	8
Öğrenme Alanı	10
6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	11
Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler	12
Rol Oynama Yöntemi	14
Bilgisayar Destekli Öğretim	15
Anlatım Yöntemi	15
Gösteri (Demostrasyon) Yöntemi	16
Soru-Cevap Yöntemi	16
Örnek Olay Yöntemi	16
Problem Çözme Yöntemi	17
Tartışma	18
Seminer	19
Panel	19
Forum	19

Açık oturum.....	19
Münazara	19
Beyin Fırtınası	20
Hikâye Anlatım Yöntemi	20
İlgili Araştırmalar.....	23
BÖLÜM III	26
YÖNTEM	26
Araştırmanın Modeli	26
Çalışma Grubu	27
Veri Toplama Araçları	32
Veri Toplama Süreci	34
Verilerin Çözümlemesi	35
BÖLÜM IV.....	37
BULGULAR.....	37
BÖLÜM V	41
TARTIŞMA	41
BÖLÜM VI.....	43
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
Sonuçlar	43
Öneriler.....	44

KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	52
Ek 1. Araştırma İzni Talep ve Onayı	52
Ek 2. Araştırmada kullanılan hikayeler	54
Ek 3. Araştırmada kullanılan başarı testi	88
Ek 4. Özgeçmiş	93

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Şubelere Göre Dağılımı.....	27
Tablo 2. Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	27
Tablo 3. Deney Grubu Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı	28
Tablo 4. Deney Grubu Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı	28
Tablo 5. Deney Grubu Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı ..	29
Tablo 6. Deney Grubu Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı..	29
Tablo 7. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	30
Tablo 8. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı	30
Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı .	30
Tablo 10. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	31
Tablo 11. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	31
Tablo 12. Madde Ayırt Edicilik Katsayısının Referans Aralıkları	32
Tablo 13. Başarı Testinden Yer Alan Soruların Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik Değerleri	33
Tablo 14. Normallik Testi Sonuçları	36
Tablo 15. Grupların Başarı Testi Mann Whitney U testi Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	37
Tablo 16. Deney Grubunun Başarı Testi Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	38

Tablo 17. Kontrol Grubunun Başarı Testi Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	38
Tablo 18. Grupların Başarı Testi Mann Whitney U testi Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Programda yer alan; Beceri, Değer ve Yetkinlikler	9
Şekil 2. Programda yer alan Öğrenme Alanları	10
Şekil 3. Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları Ve Süreleri	10
Şekil 4. Öğrenme Alanları, Kazanım Sayıları, Kazanımlara Ayrılan Ders Saatleri ve Oranları	11
Şekil 5. Kazanımların Deney Grubunda Kullanılan Hikâyeler İle Eşleştirmeleri	35
Şekil 6. Grupların Başarı Testi Ön Test ve Son Test Sonuçları	40

KISALTMALAR LİSTESİ

\bar{X} : Ortalama

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

akt: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Kişi sayısı

NCSS: National Council of the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi)

p: Anlamlılık Düzeyi

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)

Ss: Standart sapma

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

BDÖ: Bilgisayar Destekli Öğretim

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

20.yüzyılda dünyadaki hızlı değişimden eğitim de etkilenmiş, dünya çapında eğitime verilen önem hızla artış göstermiştir. Dünyada meydana gelen bu değişimden ülkemiz de etkilenmiş ve buna paralel olarak eğitime verilen önem artmıştır. Bu doğrultuda ülkemizde uygulanan davranışçı yaklaşımdan vazgeçilerek, 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Öğretmeni merkeze alan, ezberci bir anlayışa sahip olan davranışçı yaklaşımın yerini yapılandırmacı yaklaşımın almasıyla, öğrencinin merkezde olduğu, öğretmenin de öğrenciyle birlikte öğrendiği pek çok öğretim yöntemi de önem kazanmıştır. Günümüzde öğrencilere, bilgiyi olduğu gibi almaktan çok, bilgiye nasıl ulaşabileceklerini, karşılaştıkları bir problem karşısında sahip oldukları bilgiyi nasıl kullanabileceklerine yönelik eğitimler verilmektedir.

Öğrenmeyi verimli hale getirmek ve bunun kalıcılığını sağlama amacı ile pek çok farklı öğrenme modeli ve öğretim yöntemi oluşturulmuştur. Ülkemizde eğitim veren kurumlarındaki diğer dersler gibi Sosyal Bilgiler dersinde de tek bir metot ile sınırlı kalınmamalı, farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır. Öğretmen sınıfta rehber olarak fırsat verildiğinde herkesin öğreneceğini bilmelidir. Öğretim ortamı düzenlenirken öncelikle en doğru yöntemin seçilmesi önem arz etmektedir. Öğretim programında yer alan kazanımlara ulaşmanın en kolay yolu doğru yöntem seçiminden geçer. Öğretmenlerin yöntem seçimi konusunda doğru karar vermeleri, onların yöntem konusunda zengin bir alt yapıya sahip olmaları ile doğru orantılıdır. Eğitim-öğretim faaliyetleri gerçekleştirilirken kullanılan metotların etkisi üzerinde yapılan araştırmalar bütün öğretimler için geçerli ortak bir yöntemin olmadığını göstermektedir. Eğitimde kullanılan metodun etkisi çeşitli faktörler (öğrenen özellikleri, muhteva, hedefler v.b.) açısından değişim göstermektedir. Bu sebepten ötürü öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine hakim olması, kullanacağı duruma göre yöntem seçimi yapması gerekir (Çelikkaya ve Kuş, 2009, s. 743).

Hikâye Anlatım Yöntemi pek çok alanda kullanılabilen öğretim stratejilerinden biridir. Hikâye; "gerçek ya da gerçeğe yakın olayları anlatan düz yazı" olarak tanımlanır (TDK, 2018).

Tarih eğitimcisi tarihin aktörü olan insanı iyi tanıtmak, geçmişini bilinen tüm ayrıntılarıyla canlandırmak ve öğrencileri geçmişe götürebilmek için tarihsel hikâyelerden yararlanır (Ata, 2000, s. 158). Hikâye anlatımı; çocuğun anlatılan hikâyedeki kişileri kafasında somutlaştırabilmesini sağlar. Hikâyelerle; sadeleştirilmiş bir dünyanın algı kalıpları yeni nesillere aktarılabilir. Uygun örnekler çocuğun kişiliğinin ve kimliğinin oluşmasında olumlu etki yapar. Doğruluk, dürüstlük, cesaret, vatanseverlik, insan sevgisi...gibi değerlerin yerleşmesine katkıda bulunur. Okuma, yazma, dinleme, not alma, neden sonuç ilişkisi kurma, bir parçadan sonuç çıkarma ve tarihsel empati kurma becerilerinin kazanılmasında olumlu etkiye sahiptir (Baymur, 1946, s. 8; Rıza, 1999, s. 203; Ata, 2000, s. 168).

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla Sosyal Bilgiler dersine doğrudan kazandırılacak beceriler kapsamına "tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme -tarihi empati- zaman ve kronolojiyi algılama" kavramları girmiştir (MEB, 2005a). Bu becerilerin tek bir yöntemle kazandırılmayacağı açıktır. Tarihi olayların öğrenciler tarafından daha etkili anlaşılması için çeşitli aşamalarla öğretim faaliyetini gerçekleştirmek gerekir. Bu aşamalarda farklı uygulamalardan yararlanmak gerekebilir. Bir muhteva, tarihî empati metoduyla etraflıca irdelenebileceği gibi, konuları bu metotta içerisinde olmak kaydıyla, daha farklı bilişsel becerilerle beraber irdelenebilmektedir.

Alt Problemler

- 1- Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 2- Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3- Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 4- Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında Hikâye Anlatım Yönteminin kullanılmasının öğrenci başarısına etkisini ortaya koymaktır. Bu çalışma özellikle örgün öğretimde görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, konuyla ilgili ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin genel amaçları doğrultusunda, doğru düşünebilen, sorgulayan, genelleme yapabilen, fikir üretebilen ve sorun çözebilen gençlerin yetiştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde son yıllara kadar öğretmen merkezli yaklaşımlar etkili olmakta idi. Ancak 2005 yılında müfredatın yenilenmesine paralel olarak öğrenciyi merkeze alan yeni yaklaşımlar ve metotlar kullanılmaya başlanmıştır.

Bu doğrultuda Sosyal Bilgiler öğretiminde de farklı metotlar kullanılmaya başlanmıştır. Hikâye anlatım yöntemi de bu metotlardan biridir. Genellikle romanlardan daha kısa olan hikâyeler sınıf ortamında rahatlıkla kullanılabilir. Öykülerin kısa, anlaşılır ve sade bir yapıya sahip olması, önemli bir olay ile okuyucuda baskın bir etki yaratması, olayın yaşandığı mekânın sınırlı, üslubun sadeliği rahat anlaşılmasını ve daha kalıcı olmasını sağlar (Öztürk ve Otlukoğlu,2003, s. 124).

Öykülerin okutulması öğrencilerin verilmek istenen kültürel ayrımlılıkları anlamasına kolaylık sağlar. Öğrenciler, hikâyede konu olan kişiler kadar, hikâyede yer alan mekanlarla ilgili de düşünmeye başlar. İnsanların ihtiyaç ve isteklerinin yanında deprem, sel, kıtlık, salgın hastalıklar gibi problemlerle de karşılaşabileceklerinin fark ettirir. (Savage ve Savage, 1993; akt. Demir ve Akengin, 2014, s. 5)

Alanyazında pek çok olumlu etkisinden bahsedilen Hikâye Anlatım Yönteminin, Sosyal Bilgiler öğretiminde de kullanılmasının etkili sonuçlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Öğretim programıyla verilmek istenen Kültür ve Miras öğrenme alanında içerisinde bulunan her kazanım, her devlet, her dönem için ayrı ayrı hikâyeler, yazıtlar, destanlar olmasına rağmen derslerin anlatımında bu zengin kaynaklardan kısıtlı şekilde yararlanıldığı düşünülmektedir. Bu çalışmamızda bir öğrenme alanıyla sınırlı da

olsa, örnek teşkil etmesi bakımından hikâye anlatım yöntemi ile kazanımlar ilişkilendirilmiştir. Çalışma neticesinde dersin zenginleşeceği, doğası gereği soyut kavramlardan oluşan Sosyal Bilgiler dersinin somutlaşacağı düşünülmüştür. Ayrıca literatürde 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde hikâye anlatım yöntemiyle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın literatüre katkısı yadsınamayacak kadar önem ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan hikâyelerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine alternatif bir yol oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sayıtları

- Oluşturulan deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler bilişsel açıdan eşit kabul edilmektedir.
- Deney ve kontrol grubundaki kontrol altında tutulamayan değişkenlerin, bütün katılımcıları aynı oranda etkilediği varsayılmaktadır.
- Ön test ve Son test başarı testinde kullanılan soruların istenilen bilgiyi ölçtüğü varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma; Yozgat İli, Sorgun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı “Fatih Ortaokulu” ile sınırlıdır.
- Araştırma 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanı ile sınırlıdır.
- Araştırma sonucu elde edilen sonuçlar, 2018 yılında güncellenen 6. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki “Kültür ve Miras” öğrenme alanında yer alan;

1. Orta Asya’da Türkler tarafından kurulan devletlerin coğrafi özellikleri, siyasi durumları, ekonomik açıdan ve kültürel açıdan özellikleriyle alakalı çıkarımlarda bulunur.

2. İslamiyetle ve bununla birlikte meydana gelen değişimleri yorumlar.

3. Türklerin kendi dinlerinden ayrılıp İslamiyet’i kabul etmelerinin sonucunda siyasi durumu, sosyal ve kültürel bağlamda meydana gelen değişimlerin farkına varır.

4. Türklerin yurt olarak Anadolu'yu seçip yerleşme dönemini XI ve XIII. Yüzyıllar boyutunda çözümlemede bulunur.
5. Tarih sürecinde önemini koruyan ticaret merkezlerini birbirine bağlayan yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki görevini açıklar,
kazanımları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, insanları iyi bir yurttaş olarak yetiştirmek için insan ve insanlarla ilgili bilimleri birleştiren bir alandır. Öğretim programları kapsamında sosyal bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi temel bilimlerin yanında antropoloji, arkeoloji, ekonomi, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi bilim dallarını barındıran ve diğer bilimlerle işbirlikçi bir çalışma sağlar (NCSS, 1993).

Hikâye: İnsanın veya insanların sosyal yaşantısının bazı taraflarını, kendine özgü metotlarla gerçeğe uygun olacak biçimde anlatan yazılı bir türdür (TÜBA, 2018).

Öğretim Yöntemi: Var olan bir problemi sonuca ulaştırmak, bir deneyi neticeye ulaştırmak, öğretilmek istenen konuyu anlamak veya karşı tarafa aktarmak için istekli kullanılan yoldur (Oğuzkan, 1989).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgiler kavramına ait farklı tanımlamalar mevcuttur. Öztürk (2009)'e göre; dersin programının ilk ortaya konulduğu ülke olan ABD'de birçok farklı tanımlama yapılmış ve bunun sonucunda Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), 1992 yılında dersin tanımına yönelik yaşanan karmaşaya bir son vermek maksadıyla dersi detaylı şekilde tanımlamıştır. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler alan uzmanlarının üzerinde fikir birliği sağladığı tanım şu şekildedir:

Sosyal Bilgiler, toplumun beklentilerini karşılayan yurttaş yetiştirmek maksadıyla sosyal bilimleri meydana getiren disiplinlerin kaynaştırılması sonucu ortaya çıkan çalışma alanıdır. Eğitim kurumları öğretim programında Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin beraberinde insani bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden faydalanarak dizgesel ve koordineli bir çalışma meydana getirir. Sosyal Bilgilerin ilk gayesi, aynı dünya içerisinde demokratik bir ortamda farklı kültürlerde olan genç bireylere bilgi temelli kararlar alabilme kabiliyetlerini geliştirmelerine imkân sağlamaktır (Savage ve Amtrong, 1996,s. 9).

Ülkemizde de Sosyal Bilgilerin farklı tanımlarıyla karşılaşabilmek mümkündür. Sönmez (1998, s. 3), Sosyal Bilgileri; “toplumla ilgili olan gerçeklik payı ile ispatlanabilirliğe bağlı olarak ilişkilendirme süreci ve süreç sonucunda ulaşılan canlı bilgi” olarak tanımlamaktadır. Toplumsal gerçekliği ise; “Toplum içindeki yaşamı düzenleyen etkinlikler bütünü, insanın sosyal yaşam içinde kullandığı ve toplum içindeki bireylerin müreffeh yaşamak ve bu bireylerin kendini gerçekleştirmesini sağlayan her türlü toplumsal kriterler” olarak tanımlamıştır.

MEB (2005b), Sosyal Bilgileri tanımlarken; bireyin toplum içerisinde var olmasını gerçekleştirmeye yardımcı olmak amacıyla; beşeri ve sosyal bilimlerin konularını bünyesinde barındıran, bireylerin her türlü çevresiyle karşılıklı ilişkisini geçmiş, bugün ve gelecek çerçevesinde araştırdığı bir ilköğretim dersi olduğunu vurgulamıştır.

Sosyal Bilgiler, karakterli, erdemli ve sorumlu bireyler yetiştirmek için sosyal bilimler alanlarından derlenmiş bilgiler çerçevesinde, ilköğretim okullarında öğrencilere sosyal yaşamla alakalı esas bilgi, kazandırılmak istenen beceri, tutum ve değerlerin öğretilmeye çalışıldığı bir alandır (Erden, 1996).

Bu tanımlamalar doğrultusunda Sosyal Bilgilerin tanımını; sosyal ve beşeri bilim dallarının, ilköğretim çağındaki öğrencilerin bilişsel seviyelerine uygun bir şekilde verildiği disiplin olarak kısaca yapmak mümkündür.

2018 Öğretim Programları İçin Yapılan Çalışmalar

Çağımızda bilgi ve teknoloji dünyasında yaşanan hızlı değişim, insanlardan beklenen rollerde de etkili olmuş, insanların hayatları için bir değişim meydana getirmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu değişim bilgiyi ortaya çıkaran, hayatta işe yarar olarak kullanabilen, sorunlara çözüm bulan, eleştirel bir düşünce yapısı ile düşünebilen, girişken, azimli, insanlarla iyi ilişki kuran, empatik düşünme becerisine sahip, yaşadığı ülkeyi ve kültürü geliştiren vb. özelliklerdeki bir insanı tanımlamaktadır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesini sağlayacak öğretim programları sadece bilgi aktarımı yapmaktan çok bireysel ayrımlılıkları dikkate alan, beceri ve değerleri kazandırmayı hedefleyen, basit ve kolaylıkla anlaşılır şekilde hazırlanmıştır. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak farklı sınıf düzeylerinde sarmal bir anlayışla tekrarlanan kazanımlara ve bütünsel kazandırılması amaçlanan öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Kazanımlar öğretim sürecinde hayatla ilişki kurabilecek özelliktedir (MEB, 2018).

Bu amaçlar doğrultusunda ihtiyaç hasıl oldukça Milli Eğitim bakanlığı tarafından program çalışmaları yapılmaktadır. Teknolojik gelişmelerin hızla arttığı ve değişimin en hızlı yaşandığı günümüz şartlarında eleştirel düşünme becerisine sahip, çözüm odaklı düşünebilen, bilgiye ulaşabilen, araştırmacı bireylerin yetişebilmesi nitelikli eğitim programları ve programlara mülayim öğrenme koşullarının oluşturulmasıyla sağlanabilir. Bu görüşten hareketle öğretim programlarında cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar sürekli çağın ihtiyaçlarına uygun değişiklikler yapılmıştır. Nitekim Sosyal Bilgiler dersinde 2017 yılı içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından taslak müfredat yayımlanmış, öğretmen-öğrenci-veli-akademisyen görüşlerine sunulmuş ve aynı yıl Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılından

başlayarak uygulanmak üzere,19.01.2018 tarihli 12 numaralı kararı ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde Öğretim programlarının güncellenmesi, yenilenmesi, kaldırılması vb. gibi işlemler MEB'e bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Başkanlık; "*Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine... Ankara, 18 Temmuz 2017*" tarihli basın açıklamasında müfredatın revizyon gerekçelerini belirtmiştir. Açıklamada; günümüzde dünyada yaşanan değişimin ülkemizi de etkilediğinden bahsedilerek, yaşanan gelişmelerin eğitim faaliyetlerinden yararlanan bireylerin, ilerideki toplum yapısının üretken mensupları olarak gereken niteliklerini de değiştirmesine vurgu yapılmıştır. Kazanılan hususi niteliklerin yaşamın değişik alanlarında kullanılabilmesi için iyi bir donanıma sahip olunması gerekliliğinden ve bu durumun kendilerine büyük umutlar bağlanan toplumun devamlılığını sağlayacak olan öğrencilerin üst düzey bir eğitim-öğretim göyerek kendilerini geliştirmeleri için müfredatların yenilenme ihtiyacını gerekli kılmasına değinilmiştir.

Beceriler, Değerler ve Yetkinlikler

Beceri; "Bir kimsenin fizyolojik ya da düşünsel bir gayret göstererek bir işi kolaylık ve ustalıkla yerine getirmesi, ustalık, uzluk." olarak tanımlanmaktadır (TÜBA, 2018). Eğitimde değer kavramı ise; öğrencilerde, öğretme-öğrenme süreci esnasında, kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması gereken faaliyetlerdir.

Değerlerimiz yetişeklerin esaslarını oluşturan hedefler toplamıdır. Kökeni geçmişten günümüze aktarılan kültürümüze özgü, gövdesi ve dalları bu köklerden doğarak içinde yaşadığımız zamana ve geleceğimize uzanmaktadır. İnsani niteliklerimizin en temel unsuru olan değerlerimiz, yaşarken karşılaştığımız sorunlara çözüm bulmamızı sağlayan gücün kaynağını oluşturmaktadır.

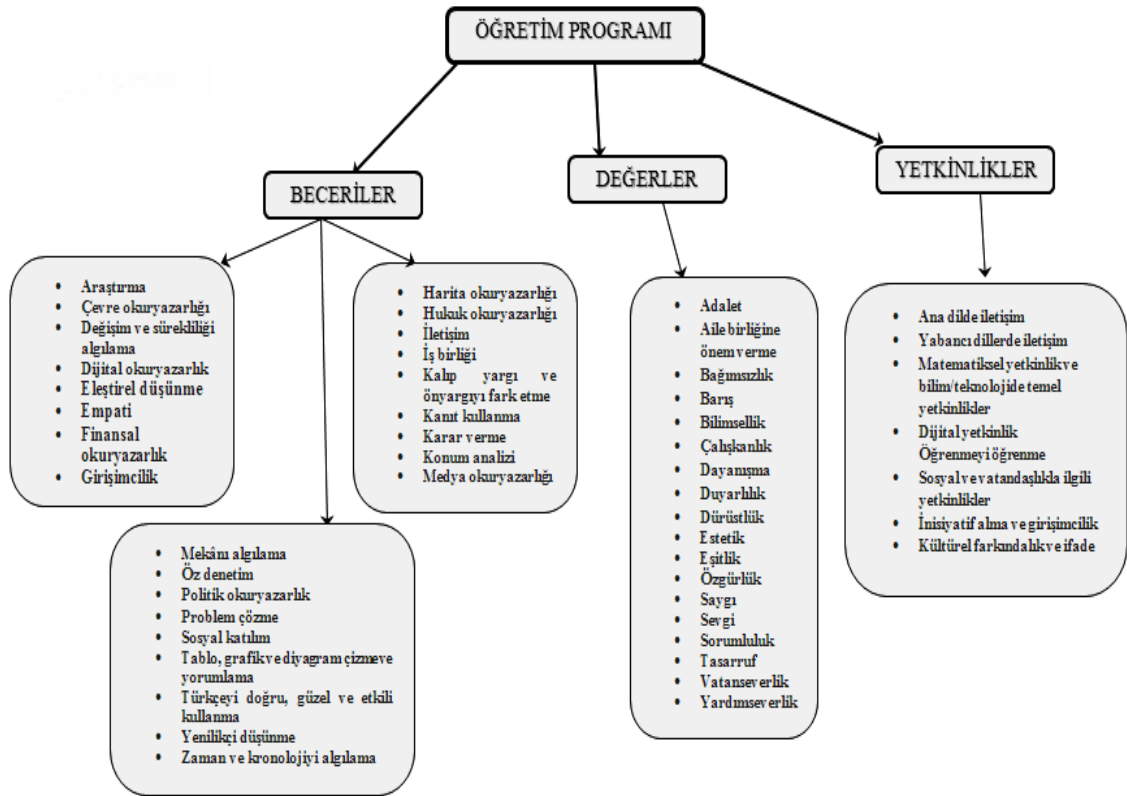
Toplumun geleceği, o toplumda yaşayan insanların toplumun değerlerini içselleştirmesi ile mümkündür. Bu sebepten ötürü eğitim sistemimiz her bireye istenilen düzeyde etik karar alabilme yetisini içselleştirme gayesi ile devam eder. Eğitim sistemimizin gayesi yalnızca akademik olarak başarılı bireyler yetiştirmek değildir. Toplumun temel değerlerini özümsemiş bireyler yetiştirmek asıl vazifedir. Eğitim

sistemi değerleri kazandırmak için eğitim programlarını işe koşmaktadır. Eğitim programlarımızda değerlerimiz ayrı bir konu, öğrenme alanı vs. olarak düşünülmemiş, aksine tüm eğitim sisteminin temel gayesi olarak görülmüştür (MEB, 2018).

2018 Programlarında yetkinlikler bölümü de yer almaktadır. Yetkinlik; ‘gereklili olgunluğa erişmiş, olgun, kâmil, mükemmel’ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Eğitim-öğretim kurumlarımız olgularla entegre edilmiş bilgi, beceri ve eylemlere sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi hedefler. Öğrencilerin milli ve evrensel düzeyde; yaşamlarının tüm alanlarında kullanacakları beceri alanları olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) oluşturulmuştur.

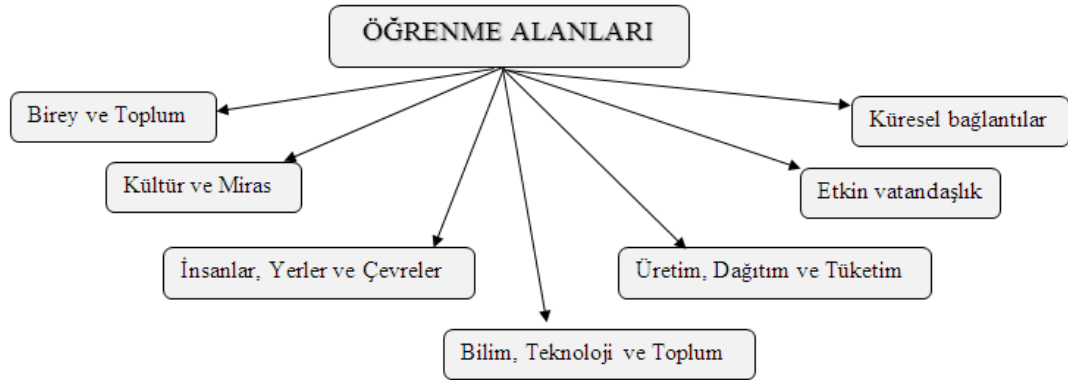
MEB (2018)’e göre programda yer alan beceriler, değerler ve yetkinlikler Şekil 1’de bir bütün olarak verilmeğe çalışılmıştır.

Şekil 1. Programda yer alan; Beceri, Değer ve Yetkinlikler

Öğrenme Alanı

Öğrenme alanı, kendi içinde alakalı bilgi, beceri ve değerlerin toplu şekilde görülebildiği, öğrenmeyi planlayan disiplinler arası bir yapıdır. Öğretim programı aşağıda verilen 7 öğrenme alanı ekseninde yapılandırılmıştır (MEB, 2018). Bu alanlar aşağıdaki Şekil 2’de bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır.

Şekil 2. Programda yer alan Öğrenme Alanları

SINIFLAR	4.SINIF			5.SINIF			6.SINIF			7.SINIF		
	KAZANIM	SÜRE ORANI(%)	DERS ORANI	KAZANIM	SÜRE ORANI(%)	DERS ORANI	KAZANIM	SÜRE ORANI(%)	DERS ORANI	KAZANIM	SÜRE ORANI(%)	DERS ORANI
BİREY VE TOPLUM	5	11.1	12	4	13	14	5	11.1	12	4	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	4	13	14	5	16.6	18	5	20.4	22	5	27.8	30
İNSANLAR,YERLER VE ÇEVRELER	6	18.5	20	5	16.6	18	4	13	14	4	13.9	15
BİLİM,TEKNOLOJİ VE TOPLUM	5	14.8	16	5	13	14	4	11.1	12	4	11.1	12
ÜRETİM,DAĞITIM VE TÜKETİM	5	16.6	18	6	16.6	18	6	16.6	18	6	13.9	15
ETKİN VATANDAŞ	4	13	14	4	11.1	12	6	14.8	16	4	11.1	12
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14	4	13	14	4	13	14	4	11.1	12
TOPLAM	33	100	108	33	100	108	34	100	108	31	100	108

Şekil 3. Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları Ve Süreleri

Şekil 3’te 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4, 5, 6 ve 7. Sınıf düzeyinde öğrenme alanları, kazanım, ders süre oranı ve ders saati dağılımı bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır.

6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

6.sınıf öğretim programı 7 öğrenme alanından oluşmaktadır. 2018 Öğretim programının önceki programlardan farklı olarak ‘Ünite’ yerine ‘Öğrenme alanı’ kullanılarak oluşturulduğu gözlenmektedir. Öğretim programındaki bu yapı, programın yürütülme aşamasında özen gösterilecek konular bölümünde, “öğrenme alanlarının bilinenin aksine ünitelerden farklı olduğu, her öğrenme alanının ayrı sınıf düzeyinde ayrı adlarla üniteye dönüştürülebileceği dikkate alınmalıdır” şeklinde açıklanmıştır (MEB, 2018). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere öğretim programında üniteler yer almamaktadır.

6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI			
ÖĞRENME ALANI	KAZANIM	SÜRE ORANI	DERS SAATI
BİREY VE TOPLUM	5	11.1	12
KÜLTÜR VE MİRAS	5	20.4	22
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	4	13	14
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	4	11.1	12
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	6	16.6	18
ETKİN VATANDAŞ	6	14.8	16
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4	13	14
TOPLAM	34	100	108

Şekil 4. Öğrenme Alanları, Kazanım Sayıları, Kazanımlara Ayrılan Ders Saatleri ve Oranları

Şekil 4'te;

'Birey ve Toplum' öğrenme alanı için 5 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 12 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'Kültür ve Miras' öğrenme alanı için 5 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 22 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'İnsanlar, Yerler ve Çevreler' öğrenme alanı için 4 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 14 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'Bilim, Teknoloji ve Toplum' öğrenme alanı için 4 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 12 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'Üretim, Dağıtım ve Tüketim' öğrenme alanı için 6 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 18 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'Etkin Vatandaş' öğrenme alanı için 6 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 16 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

'Küresel Bağlantılar' öğrenme alanı için 4 kazanım yer almakta ve bu kazanımlar için 14 ders saatine yer verildiği görülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında 6.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Ünite kavramının yerini Öğrenme alanlarınının alması ders materyali hazırlayıcılarına ve Öğretmenlere programı uygulama hususunda esneklik sağlamıştır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Yöntem ve Teknikler

Eğitim-öğretim sürecinde, öğrencilere belirlenen amaçları kazandırabilmek maksadıyla, geçirmeleri icap eden öğrenme yaşantılarını sağlayacak dış şartların düzenlenerek işe koşulması ve öğrencilerin istenen davranışları sergileyebilmesi için yaşantıların etkili bir şekilde düzenlenmesi sağlanmalıdır (Sönmez, 1994; Demirel, 2000).

TDK (2019)'ye göre yöntem; “Bir gayeye erişmek için izlenen, tutulan yol” olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanımı ise; “Bilimde araştırılanların çözüme kavuşması için planlı olarak takip edilen yol, metot” şeklindedir.

Yöntem, eğitim alanında en fazla, bir problemi çözebilmek, bir konuyu anlamak veya anlatmak gibi amaçlarla bireyler tarafından farkında olarak tercih edilen ve takip edilen yol manasında uygulanmaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinde hedeflenen kazanımlara ulaşmak için yapılan çalışmaların belirli metotlara uygun şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Aksi halde metotsuz yapılan çalışmalar rastlantılara bırakılmış sayılabilir.

Öğrenme-öğretme sürecinde yöntem, diğer bütün alanlarla bağlantılıdır. Yöntem; eğitimin amaçlarına ulaşmak maksadıyla kullanılacak tekniklerin, her türlü eğitim materyalinin, işlenecek konunun muhtevasının birbirleriyle bir bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenerek, kullanıma sunulan bir öğretim yoludur (Taşdemir, 2007).

Teknik ise; Türk Dil Kurumu'na göre bir sanat alanında, bir bilim dalında veya bir meslek kolunda kullanılan yöntemlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Bu tanımdan hareketle eğitimde teknik kavramı; bir öğretim yöntemini uygulamaya koyma biçimi veya öğrenme öğretme sürecinde ders esnasında yapılanların tamamı olarak tanımlanabilir. Yöntem bir tasarım, teknik ise bu tasarımı uygulamaya dönüştürme biçimi olarak kabul edilebilir. Teknik kavramı öğretim metodunu öğretmenin uygulamaya koyma biçimidir (Demirel, 2000).

Büyükkaragöz (1997, s. 8-12)'e göre yöntem ve teknik kavramları arasında net bir sınır çizmek oldukça güçtür. Yöntem daha geniş ve kapsamlı bir kavram olup, tekniği de kapsamaktadır. Eğitimciler hedeflenen kazanımlara etkili bir şekilde ulaşmak için birçok yöntem ve teknik geliştirmişlerdir. Hedeflenen kazanıma ve işlenecek olan konuya elverişli öğretim yöntem ve tekniklerinin tercih edilmesi şüphesiz derse karşı ilgiyi ve etkin katılımı artırır. Öğrenciyi motive eder. İçerik her ne olursa olsun hedeflere ulaşmaya kadar öğrenme öğretme stratejilerinden yararlanmak gerekir. Öğretmenin muhtevayı öğrencilere öğretmesi bir aktarım süreci değil, öğrencilerin

kendi çabaları ile öğrenirken öğretmenin onlara yol göstericilik yapması esastır (Yel ve diğerleri, 2008, s. 41).

Bir yöntem derste kullanılmadan önce, dersin içeriğine göre hangi hedefleri gerçekleştirmek için nasıl işe koşulacağını başarılı ya da eksik yönlerinin bilinmesi gerekir. Yöntemin uygulanacağı eğitim çağındaki çocukların, yaşlarına, ilgi ve becerilerine ve geçmiş öğrenmeleri doğrultusunda uygun yöntem kullanmak gereklilik göstermektedir. Öğretim programında yer alan konularda uygulanabilecek tek bir yöntemin varlığından bahsetmenin mümkün olmayacağı söylenebilir. Bunun yerine gaye olarak öğrenci düzeyine ve konu özelliğine elverişli yöntemlerden söz etmek daha doğru olacaktır. Uygulamada çok çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanmak öğrencilere daha zengin ve farklı öğrenme yaşantıları sağlayacaktır.

Öğrenilen bilgilerin öğrenciler tarafından daha anlaşılır ve devamlı olması, öğrencinin öğrendiği bilgiyi daha rahat hatırlaması, öğrenmeyle birlikte birçok yeteneğin gelişmesinin sağlanmasında birçok öğretim yöntem ve tekniği geliştirilmiş, hala da geliştirilmeye devam etmektedir (Taşdemir ve Sarıkaya, 2005, s. 197-207).

Rol Oynama Yöntemi

Karşılaşılan bir duruma oyunlaştırma yoluyla açıklık getirmek ya da karşılaşılan bir sorunu çözümlmek için kullanılan bir yöntemdir (Tan,Kayabaşı ve Erdoğan,2002a). Rol oynama; kişinin kendisini başkasının yerine koyarak duygu ve düşüncelerini açıklaması şeklinde yürütülen öğrenme ve öğretme etkinliklerine verilen isimdir. Rol oynama öğretim eksiklerinin olduğu durumlarda ve kalabalık olmayan sınıflarda, yalnızca öğretmenin egemen olduğu etkinliklerden sıyrılıp, öğrencilerin de aktif olduğu etkinliklere dönüştürmek için kullanılır (Ayas ve diğerleri, 2006).

Rol oynama yöntemi, kullanılırken, zaman gerektirmesi, bazı öğrenciler açısından özellikle çekingen ve konuşma problemi olan öğrenciler yönünden olumsuz psikolojik sonuçlar doğurmak gibi sınırlılıklarının olmasının yanında; dersi zenginleştirilmesi, soyut kavramları somutlaştırması, öğrencilerin yaratıcı yönlerini ortaya çıkarması ve gelişimlerine katkıda bulunması gibi olumlu yönleri bulunan bir yöntemdir.

Bilgisayar Destekli Öğretim

Sezer (2005, s. 220-222)'e göre Bilgisayar destekli öğretim, bilgisayarların programlanan dersler aracılığıyla öğrenenlere hedeflenen kazanımları kazandırmak ya da bir kavramı belletmek için kullanılmasıdır. Eğitim-öğretim sürecinde en yaygın olarak kullanılan teknolojik aletlerden biri de bilgisayarlardır. Bilgisayarların eğitim-öğretim faaliyetlerinin her aşamasında kullanılmasına Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ) denilmektedir. BDÖ'de dersin anlaşılabilirliğini ve daha kolay öğrenmeyi sağlamak için kullanılan bilgisayar, öğretmen ve öğrenciye bu durumda yardımcı olacak bir araçtır. Sosyal Bilgiler dersinde de BDÖ'den etkin şekilde yararlanmak mümkündür.

Bilgisayar, öğrencinin kendi öğrenme temposunda bir öğrenim almasını sağlar. Öğrenciler öğrenme ortamlarında öğrenme hızı kendilerinden daha hızlı olan öğrencilerle yarışa girmezler. Öğretmen geride kalan öğrencileri hızlı olan öğrencilere yetiştirmek için hızlı öğrenen öğrencilerin yavaşlamasını sağlamak durumunda kalır. Öğrenci öğrenme ortamını değiştirip bilgisayarla öğrenmeye geçtiği vakit içerik ile ilgili bütün sorularının cevaplarını alabilmekte ve öğrenci istediği zaman ve istediği kadar tekrar yapabilmektedir. Bilgisayar Destekli Öğretimde öğrenci öğretim ortamına aktif olarak katılım sağlar ve böylelikle öğretim sürecinde toplam kalite artar (Bayraktar, 2002).

Anlatım Yöntemi

Literatür incelendiğinde anlatım (takrir) yöntemi sınırlılıkları yönünden eğitimciler tarafından beğenilmemesine ve eleştirilmesine rağmen çok eskiden beri eğitimde kullanılan klasik bir öğretme yöntemidir.

Anlatım yöntemi bir öğretici tarafından dinleyici konumundaki öğrencilere bilgilerin aktarılmasıdır. Sosyal Bilgiler dersinde anlatım yönteminin kullanılması ders kapsamında verilmek istenen kavramlar, ulaşılmak istenilen hedefler ve ilkelerin verilmesinde etkili sonuçlar doğuracaktır (Vural, 2004, s. 190).

Öğrenme öğretme sürecinde anlatım yönteminin başarıya ulaşması için öğretmen; konuya hakim olmalı, öğrencilerin ilgisini çekebilmek için konu ile ilgili bilinmeyen kavramları açıklamalı, konunun önemini vurgulamalı, jest ve mimikleri ile

derse canlılık katmalı, öğretim araç gereçlerinden mümkün olduğunca yararlanmalı(akıllı tahta, slayt, grafik, video, resim vs.),öğrencilerin dersi kendi ifadeleri ile not tutmalarına imkan sağlamalıdır (Köstüklü, 1998, s. 36). Anlatım yöntemi kalabalık gruplar açısından emek ve zaman bakımından kullanışlıdır.

Gösteri (Demostrasyon) Yöntemi

Gösteri yöntemi; öğretmenin belirli bir işlemi gösteri yaparak hangi yollarla yapılacağını gösterip öğrencilerin birden fazla duyu organlarına hitap etmeye ve öğrencinin bu gösteriden bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamaya çalıştığı yöntemdir (Kamuran,1985; akt. Yel ve diğerleri, 2008, s.73). Sınıfların kalabalık, laboratuvarların ve materyallerin yetersiz olduğu okullarda sıkça uygulanan bir yöntemdir. Uygulama sürecinde öğrencinin daha fazla duyu organına hitap ettiği için anlatım yöntemine göre anlamlı bilginin oluşması sürecine daha fazla katkı sağlamaktadır.

Soru-Cevap Yöntemi

Küçükahmet (2005, s. 54)'e göre Soru-Cevap Yöntemi; öğretmenin dersin içeriğine ve kazandırılmak istenen hedeflere göre soruların dizayn edildiği, öğrencilerin cevaplandırması temelinde kullanılan öğretim yöntemidir. Yöntemin etkili kullanımı halinde öğrencilerin yaratıcılıkları gelişir. Sosyal bilgiler öğretiminde de sıklıkla kullanılan soru cevap yöntemi aktif öğrenme uygulamalarının olmazsa olmaz araçlarından birisidir. Hedeflenen kazanıma yönelik sorulan sorular etkili ve uygun seçildiği takdirde hedefin gerçekleşmesine yönelik olumlu etkilerin yanı sıra öğrenciyi zihinsel olarak da aktifleştirip, öğrenmeye teşvik etmektedir (Açıkgöz Ün, 1996; akt. Yel ve diğerleri, 2008, s. 74).

Somuncuoğlu ve Yıldırım (2000)'a göre bu yöntemle öğrencilerin işlenen konuyu anlayıp anlamadıkları kontrol edilip, dersin etkili olup olmadığı değerlendirilebilir.

Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yöntemi, bir problem veya bir olay hakkında bizzat öğrencilerin kendilerinin genel geçer verileri toplamaları ve bu olayı tarafsız bir şekilde anlatmaları, gerçek ve geçerli bilgi öğrenip analiz etmelerini sağlayan bir yöntemdir. Karşılaşılan

durum hakkında çözüm yolları üretilmesi esasına dayanır. Bu yöntemin amacı öğrencinin bir olay ya da durum hakkında karar verme, çözüme varan yollardan birini seçerek sonuca varma ile alakalı yaşantı geçirmesini sağlamaktır (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002).

Örnek olay yönteminde gerçek yaşamda karşılaşılabilecek problemler sınıf ortamında mantıklı tutarlı çözüm önerileri ile aşılmaya çalışılır. Sınıf ortamında kullanılacak örnek olay, ilginç, dikkat çekici, güncel konularla ilişkili, gerçek hayatta karşılaşılabilecek türden olmalıdır. Öğrenciler gerçek yaşamda veya sanal ortamda böyle bir olayla karşı karşıya kalmış gibi bilgi birikimini ortaya koyarak düşünce geliştirilebilmelidir (Akgün, 2001).

Bu yöntemi özellikle kalabalık sınıflarda uygulayan öğretmenin sınıfı kontrol etmede zorluklarla karşılaşabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca uzun zaman alan olayda bütünlük sağlanmazsa öğrenci olay ve kişiler arasında basit bir bağlantı kuramayabilir, dikkat ve öğrenci katılımı azalabilir. Örnek olayın hazırlanıp sunulmasından sonra tartışma bölümüne geçilir. Bu bölüm tüm sınıfça yapılacaksa, öğrencilerin “U” şeklinde oturmaları uygundur. Eğer sınıf kalabalık ise öğrencilerin gruplara bölünmesinde fayda vardır. Bütün grupların fikir ve önerileri alınarak, sonuç ortaya konulur (Erciyes, 2008, s.242).

Problem Çözme Yöntemi

J. Dewey tarafından geliştirilen bu teknik önceki bilgi ve birikimlerden yararlanılarak ya da araştırmanın sonunda yeni bilgiler edinerek karşı karşıya gelinen bir sorunun çözümü şeklinde açıklanabilir. Problem o anda çözülmemiş durumda olan ve incelemeler neticesinde sonuca ulaşılan bir tür sorudur. Problem olarak kabul edilen durum, neticeye ulaştırıldığında bir sıkıntıyı ya da bir sorunu ortadan kaldırması beklenmektedir. Problem çözme yöntemi ise sınıf ortamında konuların öğrencilere bir problem olarak hissettirilip, problemi çözmeye yönelik ihtiyaç duyulması süreci ile başlayan, buluş ve araştırma inceleme yoluyla bilimsel düşünerek bireysel ya da toplu olarak çözüme ulaşmayı amaçlayan bir yöntemdir (Akgün, 2001; akt. Yel ve diğerleri, 2008, s. 75).

Bu yöntemde öncelikle bir problem fark edilir ve problemin ne olduğunu açık şekilde tanımlanarak sınırları belirlenir. Daha sonra problemin muhtemel çözümleri hakkında beyin fırtınası yapılır. Bir sonraki kademedeki üretilen muhtemel çözüm yolları uygulanıp gerekli kanıtlamalar araştırmayı temel alarak tanımlanır. Son aşamada da elde edilen bulguların tefsir edilmesi ve değerlendirilmesi yapılır.

Tan (2005)'a göre Problem çözme yöntemi kısaca altı basamakta uygulanabilir:

1. Problemin belirlenmesi
2. Problemle ilgili bilgilerin toplanması
3. Problemin çözüm yollarının sıralanması
4. Belirlenen çözüm yollarının uygulanması
5. Uygulamadan sonuçların çıkarılması
6. Çözüm için kesin sonuca varma ve raporlaştırma.

Tartışma

Tartışma yöntemi, bir konu ya da bir sorun üzerinde, sorunun çözümüne yönelik yeni fikirleri açığa çıkarma amaçlı, karşılıklı konuşarak olası çözüm yollarını arayan öğretim yöntemidir. Eğitimde; öğrencilerin belirli bir konuya odaklanmalarını sağlayarak konunun anlaşılmayan noktalarını açıklamak veya verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılır (Demirel, 2002, s. 34-35; Küçükahmet, 1989, s. 58).

Kemertaş (1997, s. 117)' a göre tartışma yöntemi, eğitim öğretim sürecinin her aşamasında kullanılabilir. Üniteye başlarken, ara değerlendirmeler yapılırken, karşılıklı fikir alışverişlerinde bulunulurken, bir problemin çözüm yollarını bulmaya çalışırken, değerlendirme çalışmaları yapılırken, kısacası eğitim öğretim sürecinin tüm aşamalarında yöntem etkili bir şekilde kullanılabilir.

Bu yöntem öğrencilerin duygu, düşünce ve fikirlerini çekinmeden açıkça ortaya koymalarına fırsat sağlayan demokratik bir yöntemdir. Yöntem sayesinde öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkileri gelişir, öğrenciler kendilerinden farklı düşünen insanların olabileceğini kavrayarak bir sorunun çözümünde birden fazla yolun olabileceğinin farkına varırlar. Ayrıca yöntem öğrencilere kavrama, çözümlenme, yorumlama becerileri de kazandırır (Güngördü, 2002, s. 110).

Eğitim-öğretim sürecinde tartışma yönteminin uygulamaya yansımı aşamasında eğitim-öğretim ortamlarında uygulanabilecek çeşitli şekilleri vardır. Bunlardan aşağıda kısa kısa bahsedilecektir.

Seminer

Genellikle bilimsel bir konu üzerinde öğrencilerin yapmış oldukları bilimsel çalışmaları dinleyiciler karşısında sunmalarídır. Bir grubun belirli bir konuda hazırlanarak, bir konuyu dinleyicilerin önünde tartışma yöntemiyle sunmasıdır (Vural, 2004, s. 90).

Panel

Bir durumu veya bir problemi çeşitli yönleriyle aydınlatmak ve problem ile ilgili çeşitli eğilim ve görüşleri ortaya koymak maksadıyla kullanılan bir öğretim tekniğidir. Küçük bir grubun dinleyici topluluğu önünde konuyu kendi aralarında tartışması esasına dayanır. Grup genellikle üç beş kişiden oluşur. Konuşmacılar bir konuyu kendi aralarında dinleyici karşısında ayrılan süre bitinceye kadar tartışırlar (Taşdemir, 2003, s. 27).

Forum

Bir başkan tarafından yönetilen aynı konu ile ilgili birden fazla konuşmacının katıldığı bir tartışma tekniğidir. Dinleyicilere de fikirlerini ortaya koyabilme fırsatı veren bu teknikte dinleyiciler konuşmacılara soru sorabilir (Erginer, 2006, s. 300).

Açık oturum

Panele benzeyen bu yöntemde bir grup öğrenci, bir konu üzerine tartışırlar. Bu teknikte başkanın sorumluluğu yüksektir. Çünkü konuşmacılar defalarca söz alma hakkına sahiptirler (Vural, 2004, s. 96).

Münazara

Karşıt görüşlü iki grup, önceden belirlenen tez veya bir konu üzerine düşüncelerini, jüri ve dinleyici önünde savunmaları esasına dayanan tartışma tekniğidir. Münazara; en kısa tanımıyla farklı görüşteki iki grubun aralarında kendi düşüncelerini savunması olarak tanımlanmaktadır (abuk ve Yeni, 2016). Bu teknikte iki karşıt

görüşlü grup vardır ve gayeleri fikirlerini yanlış da olsa savunmak ve kazanmaktır. Öğrenciler toplantı yapılmadan önce daha önceden belirlenmiş konu hakkında hazırlanırlar ve bu hazırlıktan sonra toplantı gerçekleşir. Toplantıda her gruba kendi düşüncelerini savunma ve diğer grubun düşüncelerini çürütmek için süre tanınır. Bu savunmaları izleyen jüri üyeleri kazanını açıklayarak toplantıyı sına erdirir. Bu teknikte söz ustalığı, hazırcevaplık gibi yetenekler ön plana çıkmaktadır (Küçükahmet, 2005, s. 82-91).

Beyin Fırtınası

Sınırlandırma ve değerlendirme olmaksızın bir soruna veya bir konuya yönelik olabildiğince çok sayıda çözüm yoluna ulaşmayı amaçlayan bir öğretim tekniğidir. Beyin fırtınası tekniğinde; yaratıcılık ve hayal gücü kullanılarak kişilere sınır konulmaksızın düşünce üretme özgürlüğü vardır. Bu teknikte; bireyin düşüncesine herhangi bir sınırlama eleştirme veya engelleme yapılmadan, kişiyi daha da yüreklendirerek orijinal fikirler ortaya çıkarılmaya çalışılır. Bu tekniğin uygulanması için problemin birden fazla çözüm yolu olması gereklidir (Sönmez, 1994).

Hikâye Anlatım Yöntemi

Hikâye anlatım yöntemi, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilen etkili yöntemlerden birisidir. Sosyal Bilgiler dersinde yararlanılabilecek yazınsal ürünlerden biri de kısa öykülerdir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003, s. 101). Sosyal Bilgiler Öğretim programında var olan kazanımlarla bağlantılı olan kısa hikâyeler, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını, ilgilerini değiştirebilir, derse canlılık katabilir. Hedefe yönelik hikâyeler öğrencilerin, ders başarıları ve öğrenmeleri üzerinde müessir olur (Otluoğlu, 2001, s. 73). Hikâyeler derse ve muhtevaya hareketlilik katmanın yanı sıra eski ve yeni öğrenmeler arasında bağ oluşturmaya da katkı sağlanabilir.

Yılmaz ve Yiğit (2009, s. 200)'e göre hikâyeler yaşanmış ya da yaşanabilir özelliktedir. Bu yönüyle eğitimde kullanılacak olan hikâyeler de öğrencilerin bağ kurmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Öğrenciler hikâyelerle kurdukları bağlar sayesinde olayın kahramanları ile kendilerinin kıyaslayarak benzerlikler veya farklılıkları anlayacak ve durumu yaşantısında uygulamaya başlayacaktır.

Tüm bu bilgiler ışığında Sosyal Bilgiler öğretiminde hikâyelerden yararlanılması dersin gayelerine ulaşması hususunda derse katkı sağlamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı; Sosyal Bilgiler Öğretim programında öykü, roman, şiir gibi yazınsal ürünlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının icap ettiğinin altını çizmiştir (MEB, 2005b, s. 4). Ancak Arıkan (2009, s. 14-15)'a göre programdaki kazanımlarla doğrudan bağlantı kurulabilecek hikâyelerin sayısı kafi değildir.

Çoğunlukla romandan daha kısa olan hikâyeler romana göre daha küçük bir zaman dilimi içerisinde geçer ve romanda geçen kahraman sayısından daha az kahramanı vardır. Hikâyeler üç bölümden oluşur. Bunlar; serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden meydana gelmektedir. Bunun dışında hikâyeler dört ana öğeden oluşur. Bunlar; olay, zaman, mekân ve kişiden meydana gelmektedir. Hikâyeler masallarda olduğu gibi kurgusal ve kısa, romanlarda olduğu gibi ise kişi betimlemesiyle ve olayların işlenişiyle benzerlik göstermektedir (Hızlı, 2006, s. 52).

Alanyazında hikâyelerin Sosyal Bilgilerde bir öğretim materyali olarak kullanılmasının birçok faydasının olduğunu görmekteyiz. Savage ve Savage (1993, s. 36)'nin de belirttiği gibi hikâyelerin bir öğretim materyali olarak Sosyal Bilgiler dersinin işlenişinde kullanılmasının yararlarını kısaca aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Öğrenenlerin kültürel olarak birbirinden farklı olduklarını anlamalarına yardımcı olur.
- Öğrenenlere öykülerdeki karakterler kadar mekanlar hakkında hayal etme olanağı sunar.
- Öğrencide; 'Gelecek' ve 'şuan' kavramları kadar 'değişim' ve 'süreklilik' kavramlarını da geliştirir.
- Bireylerin çeşitli gereksinim ve beklentilere sahip olduğu kadar kıtlık, sel, deprem vb. gibi sorunlara da rastlayabileceklerinin farkına vardırır.

Sosyal bilgiler derslerinde özellikle soyut olan tarihi konuları öğrencilere anlatılırken hikâyelerden faydalanmak öğrencinin tarihsel olaylar arasındaki ilişkileri daha iyi kavramasını sağlamaktadır. Hikâyeler aracılığı ile işlenen Sosyal Bilgiler dersi, özellikle soyut konu ve kavramların öğrencilerin zihninde canlanmasını kolaylaştıracaktır (Rıza, 1995, s. 26).

Hikâyeler, özellikle yapılandırmacı eğitim yaklaşımına göre düzenlenen yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı ile hedeflenen Sosyal Bilgiler dersinin, hayatla iç içe, öğrenci yaşantılarına dönük, ezbercilikten uzak bir yapı kazanması amacının gerçekleşmesi için bir alternatif öğretim aracı niteliğindedir (Akengin ve Demir, 2014, s. 9).

Akengin ve Demir (2014, s. 11-14)'e göre Sosyal Bilgilerde kullanılacak öykülerin sahip olması gereken özellikler ve hikâyelerin seçiminde dikkat edilecek hususlar; öğretim programı, öğrenci düzeyi, içerik, dil ve anlatım olmak üzere dört ana başlıkta ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak hikâyelerin “öğretim programı” açısından uygunluğunu şu temel başlıklar altında inceleyebiliriz;

1. Milli eğitimin ve ilgili programın genel gayelerine uygun olmalı.
2. İlgili öğrenme alanına uygun olmalı ve hedefleri gerçekleştirebilecek nitelikleri taşımalı.
3. Verilecek olan kazanımla uyumlu olmalı.
4. Öğrencilere kazandırılması gereken beceri ve değerlere uygun olmalı.

Sosyal Bilgiler öğretim sürecinde öğretim materyali olarak kullanılacak hikâyeleri “öğrenci düzeyi” açısından incelediğimizde; seçilecek olan hikâyelerin öğrenciler tarafından anlaşılır olması ve verilecek olan konuya istinaden ihtiyaca cevap vermesi, dersi okumakta olan öğrencilerin yaşlarına uygunluğu, ilgilerini çekiciliği, yeni sözcükler öğreticiliği ve öğrencilerin bilgi seviyeleri dikkate alınmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde öğretim materyali olarak kullanılacak hikâyeleri “hikâyenin içeriği” açısından incelediğimizde;

1. Hikâyeler gerçeğe yakın olmalı.
2. Kolay anlaşılır ve sade olmalı.
3. Öğrenenin hayal dünyasını geliştirebilmeli.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak olan hikâyeleri “dil ve anlatım” açısından ele aldığımızda;

1. Cümlelerin kuruluş biçimleri kurallı ve yalın olmalı.

2. Hikâyelerde devrik cümle yapılarına mümkün olduğu kadar az yer verilmeli.
3. Kısa net ve anlaşılır cümleler tercih edilmeli.
4. Dil sade ve anlaşılır olmalı.

İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde literatür incelenerek “Hikâye anlatım yöntemi” ile ilgili olarak hazırlanmış makale ve tez çalışmalarına yer verilmiştir.

Şimşek (2000), yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında; İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih disipliniyle ilgili konularının işlenmesinde hikâye anlatım yöntemi ile düz anlatım yönteminin öğrencilerin erişileri üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada gerek yurtiçi gerekse yurtdışı alanyazın taranarak konuyla alakalı veriler toplanmıştır. Araştırmada deneysel metot kullanılmıştır. Çalışma; Kırşehir ilinde 120 öğrenciyle yürütülmüştür. Sonuç olarak, hikâye anlatım yönteminin ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında; bilgi, kavrama düzeyleri ile toplam öğrenci erişilerinde daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bacak (2008), yapmış olduğu çalışmada; 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öykü tabanlı yaklaşımın öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına tesirini incelemiştir. Çalışma 36 öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrencilerin bilgiyi farklı kaynaklardan bularak yapılandıkları, öğrenme sürecine aktif şekilde katıldıkları ve sonunda ürünlerinin sergilendiği bir araştırmadır. Araştırma neticesinde öğrencilerin akademik başarı ve yaratıcılıklarında kontrol grubuna kıyasla artış görüldüğü bilgisi elde edilmiştir.

Kayahan (2010), hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde; İlköğretim görsel sanatlar eğitimi dersinde hikâye anlatım yönteminin, görsel sanatlar eğitiminin temel kazanımlarından biri olan yaratıcılığa tesirini incelemiştir. Deneysel desenle hazırlanan araştırmada deney grubuna hikâye anlatım yöntemi, kontrol grubuna ise geleneksel yöntemde resim çalışmaları yaptırılmıştır. Araştırma evrenini, Ankara ili I. Kademe 5. sınıf öğrencileri, örneklemini ise Çubuk Akkuzulu İlköğretim Okulu'ndan 9-11 yaş 30 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, yöntemin öğrencilerin yaratıcılıklarına olumlu yönde faydalı olduğu kanaatine varmıştır.

Kır (2011), yüksek lisans tez çalışmasında; öykülerle matematik öğretimini ve öğrenci görüşlerini araştırmıştır. Araştırma Adana İlinde yürütülmüş, yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin yönteme ilişkin olumlu görüş bildirdiği, yöntemin problem çözme becerilerine olumlu yönde katkı yaptığı tespit edilmiştir.

Yalnız (2012), Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi 12. Sınıf Programının Hikâye Anlatım Yöntemi ile Anlatımı adlı çalışmayı yapmıştır. Literatür çalışması olarak yapılan bu araştırma neticesinde hikâyelerin dersi zenginleştireceği ve hikâye anlatımı ile öğrencilerin derse karşı olan ilgilerinin artacağı ifade edilmiştir.

Sidekli, Tangülü ve Yangın (2013), hazırlamış oldukları makalede; 4.sınıf Sosyal Bilgiler konularının öğretiminde hikâyelerin etkisini araştırmıştır. Çalışma 2012-2013 Eğitim – Öğretim yılında Muğla’da 53 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmasında uygulamış olduğu akademik başarı testini 20 sorudan oluşturmuş ve 4 seçenekli çoktan seçmeli biçimde tasarlamıştır. Araştırma sonucunda yöntemin deney grubuna anlamlı yönde etki ettiği tespit edilmiştir.

Arslan (2014), yüksek lisans tez çalışmasında; ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde hikâye anlatım metodunun öğrencilerin akademik başarısına katkısını araştırmıştır. Araştırmasında bilimsel desenler içerisinde yer alan deneysel desenden faydalanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının her biri 81 öğrenciden meydana gelmektedir. Araştırma sonucunda, hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin akademik başarısına pozitif yönde katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Turan (2015), yüksek lisans çalışmasında; ilköğretim 4. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde tarihi hikâyelerle beraber işlenen derslerin öğrencilerin akademik başarılarında ne gibi değişiklikler gerçekleştireceği, elde edilen bulgular sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde tarihi konuların öğretilmesinde akademik başarılarına katkısına yönelik önerilerde bulunulmasını amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Giresun ili Güce ilçesi Zübeyde Hanım İlkokulu ve Giresun ili 19 Eylül İlkokulu 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tarihi hikâyelerin öğrencilerin başarılarını artırmada daha etkili olduğu görülmüştür.

Onuk (2017), yüksek lisans tez çalışmasında; aile yaşam merkezlerinde çocuklara yönelik sanatsal faaliyetler bünyesinde verilen resim derslerinde "hikâye anlatım yönteminin" çocuk resimlerine etkisini incelemiştir. Araştırma modeli deneysel desendir. Çalışmada öntest de deney grubunda yer alan çocuklara araştırmacı tarafından seçilen bir hikâye hakkında kısa bilgi verilmiş, bu hikâyeyi resmetmeleri istenmiştir. Sontest de ise çocuklara bu hikâye okunmuş ve çocuklardan hikâyeyi tekrar resmetmeleri istenmiştir. Çocukların yaptıkları resimleri puanlamak için araştırma kapsamında ölçütler hazırlanmış, bunlar ölçme ve değerlendirme uzmanı ve alan uzmanı akademisyenlerden alınan uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Çocukların resimleri bu ölçütlere göre üç alan uzmanı akademisyen tarafından puanlanmıştır. Hikâye okuma uygulaması sonrasında çocukların puanlarının yükseldiği ve bu uygulamanın çocuk puanlarını olumlu etkilediği görülmüştür. Araştırma sonucunda, çocukların hikâye okunmadan önce çizdiği resimler ile hikâye okunduktan sonra çizdiği resimler arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Böylelikle hikâye anlatım yönteminin; çocukların resimleri üzerinde daha etkili olduğu saptanmıştır.

Ünlü (2018), yüksek lisans tezinde; dijital öykülerin Sosyal Bilgiler dersinde etkisini incelemiştir. Araştırma yarı deneysel desende tasarlanmıştır. Çalışma grubunu Rize’de 4.sınıfta öğrenim gören 42 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucu dijital öykülerle gerçekleştirilen öğretimin birçok beceriye olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Savage ve Savage (1993)’ nin yapmış oldukları çalışmalarında, Sosyal Bilgiler dersi okutularak ulaşılmak istenen hedefte, derslerin işlenişinde kullanılabilecek olan edebi ürünlerinin birer ders materyali olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili daha önceden araştırma yapmış kişiler yapmış oldukları çalışma sonucunda çocuklara yönelik yazınsal ürünlerin; kültürel, coğrafi, tarihi ve ekonomik kavramlar olmak üzere belli başlı dört açıdan sosyal bilgileri tamamladığı kanısına varmışlardır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, ölçme araçları, verilerin toplanması süreci ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili analizler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin araştırıldığı bu çalışmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem kullanılmıştır.

Karasar (2005, s. 87-88)'a göre deneme modelleri, neden-sonuç bağlarını tespit etmeye yönelik olarak, araştırmacının direk olarak kontrolü altında, gözlenmesi hedeflenen datanın meydana getirildiği araştırma modelidir. Tarama modellerinde araştırmacı var olan duruma müdahale etmeden var olduğu gibi açıklamaya çalışırken, deneme modelinde ise tam aksine ulaşılmak istenilen sonuca ulaşmak için müdahalede bulunur. Deneme modelli bir araştırmada, amaçlar ekseriyetle, denence (hipotez) biçiminde ifade edilir. Böylelikle olayların olası sebeplerine ilişkin yargılar sınanmış olur.

Deneysel yöntemde deney ve kontrol grupları adı altında iki farklı grup oluşturulur. Bu gruplardan deney grubuna etkisini ölçmek istediği şeyin işlemine tabi tutar ve sonuçları kontrol grubuna göre kıyaslandığı bir yöntemdir. Araştırma yürütülürken araştırılacak kişiler iki gruba ayrılır. Deney grubu ile çalışma yapılırken, kontrol grubuna herhangi bir etkide bulunulmaz. Deney grubu bağımsız değişkenler, kontrol grubu ise bağımlı değişkenlerle alakalıdır. Bağımsız değişkenlerin gücünü ölçebilmek için bağımlı değişken üzerinden ölçümler alınır. Birinci ölçüm ön test ile elde edilir. Bu da deney grubuna bağımsız değişkenler tanıtılmadan ya da uygulanmadan önce yapılır. İkinci ölçüm ise son testtir ki bu da deney grubuna bağımlı değişkenler uygulandıktan sonra yapılır. Ön ve son testlerdeki farklılıklar kontrol ve deney gruplarıyla karşılaştırılarak eğer deney grubundaki farklılık, kontrol grubundakinden oldukça yüksekse, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenlerle ilişkili

olduğu sonucuna ulaşılır (Frankfort-Nachmias ve Nachmias,1995; akt. Ekiz, 2003, s. 99).

Çalışma Grubu

Çalışma grubuna 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Yozgat/Sorgun Fatih ortaokulu 6.Sınıf 6-A,B,C,D şubelerinde öğrenim gören, deney ve kontrol grubu olmak üzere toplam 112 öğrenci seşilmiştir. Deney ve kontrol grupları rastgele belirlenmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin şubelere göre dağılımı

Cinsiyet	6/A(Deney)	6/B (Deney)	6/C (Kontrol)	6/D (Kontrol)
Kız	15	13	12	15
Erkek	14	14	16	13

Tablo 1'e bakıldığında 6-A sınıfında 14 erkek, 15 kız olmak üzere toplam 29 öğrenci, 6-B sınıfında 14 erkek 13 kız olmak üzere toplam 27 öğrenci, 6-C sınıfında 16 erkek, 12 kız olmak üzere toplam 28 öğrenci, 6-D sınıfında 13erkek, 15 kız olmak üzere toplam 28 öğrenci bulunmaktadır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilere ait demografik bilgiler ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Deney Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kız	28	50,0	50,0	50,0
Erkek	28	50,0	50,0	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Deney grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında öğrencilerin %50'sinin (28 Kişi) Kız, %50'sinin ise (28 Kişi) Erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Deney Grubu Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek Çocuk	5	8,9	8,9	8,9
1 Kardeş	11	19,6	19,6	28,6
2-3 Kardeş	32	57,1	57,1	85,7
4 Kardeş ve Üzeri	8	14,3	14,3	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Deney grubu öğrencilerinin kardeş sayılarına göre dağılımına bakıldığında %57,1'inin (32 Kişi) 2-3 Kardeş, %19,6 (11 Kişi) 1 Kardeş, %14,3 (8 Kişi) 4 Kardeş ve üzeri, %8,9 (5 Kişi) tek çocuk olarak dağılmıştır.

Tablo 4. Deney Grubu Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek Çocuk	19	33,9	33,9	33,9
1 Kardeş	22	39,3	39,3	73,2
2-3 Kardeş	10	17,9	17,9	91,1
4 Kardeş ve Üzeri	5	8,9	8,9	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Deney grubu öğrencilerinin ailelerinin gelir durumuna göre dağılımına bakıldığında %39,3'ünün (22 Kişi) 2001-2500 TL, %33,9'unun (19 Kişi) 2000 TL ve Altı, %17,9'unun (10 Kişi) 2501 – 3000 TL, %8,9 (5 Kişi) 3001 TL ve üzeri şeklinde dağılmıştır.

Tablo 5. Deney Grubu Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Okul	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	7	12,5	12,5	12,5
Ortaokul	19	33,9	33,9	46,4
Lise	27	48,2	48,2	94,6
Üniversite	3	5,4	5,4	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Deney grubu öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında %48,2'sinin (27 Kişi) Lise mezunu, %33,9'unun (19 Kişi) , %12,5'inin (7 Kişi) İlkokul ve %5,4'ünün (3 Kişi) Üniversite mezunu olarak dağılmıştır.

Tablo 6. Deney Grubu Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Okul	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	4	7,1	7,1	7,1
Ortaokul	25	44,6	44,6	51,8
Lise	22	39,3	39,3	91,1
Üniversite	5	8,9	8,9	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Deney grubu öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında %44,6'sının (25 Kişi) Ortaokul mezunu, %39,3'ünün (22 Kişi) , %8,9'unun (5 Kişi) Üniversite ve %7,1'inin (4 Kişi) ilkokul mezunu olarak dağılmıştır.

Tablo 7. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kız	28	50,0	50,0	50,0
Erkek	28	50,0	50,0	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında %50'sinin (28 Kişi) Kız, %28'inin (28 Kişi) Erkek olarak dağıldığı görülmüştür.

Tablo 8. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek Çocuk	5	8,9	8,9	8,9
1 Kardeş	9	16,1	16,1	25,0
2-3 Kardeş	36	64,3	64,3	89,3
4 Kardeş ve Üzeri	6	10,7	10,7	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Kontrol grubu öğrencilerinin kardeş sayılarına göre dağılımına bakıldığında %64,3'ünün (36 Kişi) 2-3 Kardeş, %16,1'inin (9 Kişi) 1 Kardeşi %10,7'inin (6 Kişi) 4 Kardeş ve üzeri ve %8,9'unun (5 Kişi) Tek çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
2000 TL ve Altı	8	14,3	14,3	14,3
2001-2500 TL	21	37,5	37,5	51,8
2501-3000 TL	15	26,8	26,8	78,6
3001 TL ve Üzeri	12	21,4	21,4	100,0

Total	56	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

Kontrol grubu öğrencilerinin gelir durumlarına göre dağılımına bakıldığında %37,5'inin (21 Kişi) 2001-2500 TL, %26,8'inin (15 Kişi) 2501 – 3000 TL, %21,4'ünün (12 Kişi) 3001 TL ve üzeri ve %14,3'ünün (8 Kişi) 2000 TL ve Altında olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Okul	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	2	3,6	3,6	3,6
Ortaokul	21	37,5	37,5	41,1
Lise	26	46,4	46,4	87,5
Üniversite	7	12,5	12,5	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Kontrol grubu öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında %46,4'ünün (26 Kişi) Lise, %37,5'inin (21 Kişi) Ortaokul, %12,5'inin (7 Kişi) üniversite, %3,6'sının (2 Kişi) ilkokul olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Okul	Frekans	Yüzde	Değişken Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	4	7,1	7,1	7,1
Ortaokul	20	35,7	35,7	42,9
Lise	28	50,0	50,0	92,9
Üniversite	4	7,1	7,1	100,0
Total	56	100,0	100,0	

Kontrol grubu öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında %50'sinin (28 Kişi) Lise, %37,5'inin (20 Kişi) Ortaokul, %7,1'inin (7 Kişi) üniversite ve ilkokul olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak, MEB (2018) 6.sınıf öğretim programında yer alan “Kültür ve Miras” öğrenme alanı kazanımlarını ölçmek üzere literatür taraması yapılarak ve alan uzmanlarının görüşleri alınarak 30 sorudan oluşan çoktan seçmeli bir başarı testi hazırlanmıştır. Sorular alan uzmanlarının görüşleri alındıktan sonra 2 Türkçe öğretmeninin görüşleri alınarak dilbilgisi hataları, anlam hataları ve Türkçe dil yapısına uygun olmayan ifadeler düzeltilmiştir. Sorular 2 Sosyal Bilgiler öğretmeninin görüşleri doğrultusunda kazanımlara uygun olarak tekrar düzenlenmiştir. Sorular kapsam geçerliliğini sağlayacak şekilde tüm kazanımlara eşit olarak dağıtılmaya çalışılmıştır.

Madde güçlük katsayısı (Pj) 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. Bire yakın değerler, maddenin kolay olduğunu ve öğrencilerin büyük bir oranının ilgili maddeyi doğru cevaplandığını göstermektedir. Madde ayırt edicilik katsayısı (rjx) ise -1 ile +1 arasında değerler almaktadır. Bire yakın değerler testin ayırt ediciliğinin yüksek olduğunu, bilen ve bilmeyen öğrencileri başarılı bir şekilde ayırt edebildiğini göstermektedir. Madde ayırt edicilik katsayısının yorumlanmasında Tablo 12’de yer alan referans aralıklar dikkate alınmaktadır (Atılğan, Kan ve Doğan, 2007).

Tablo 12. Madde Ayırt Edicilik Katsayısının Referans Aralıkları

Madde ayırt edicilik katsayısı (rjx)	Maddenin değerlendirilmesi
$rjx \geq 0,40$	Ayırt etme gücü yüksek çok iyi bir madde
$0,30 \geq rjx \geq 0,39$ değerler	Oldukça iyi bir madde
$0,20 \geq rjx \geq 0,29$ değerler	Üzerinde çalışılarak, düzeltilmesi gereken madde
$0,19 \geq rjx$	Ayırt etme gücü düşük çok zayıf bir madde

Sosyal Bilgiler başarı testinin taslak formu Yozgat/Sorgun Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu altıncı sınıflarından rastgele seçilen 60 altıncı sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Öğrencilerin %53’ü erkek (n=32), %47’si ise kızdır (n=28). Uygulama sonucunda elde edilen veriler kullanılarak madde analizi gerçekleştirilmiştir. Testte yer alan bazı maddeler, analiz sonuçları dikkate alınarak düzeltilmiştir. Bazı maddeler ise

testten çıkarılmıştır. Madde analizi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 13. Başarı Testinden Yer Alan Soruların Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik Değerleri

Madde No	Madde Güçlüğü (Pj)	Madde ayırt ediciliği (rjx)	Madde No	Madde Güçlüğü (Pj)	Madde ayırt ediciliği (rjx)
m1	0,62	0,44	m16	0,48	0,43
m2	0,58	0,39	m17	0,45	0,38
m3	0,57	0,43	m18	0,47	0,27
m4	0,47	0,38	m19	0,47	0,51
m5	0,58	0,41	m20	0,48	0,28
m6	0,47	0,46	m21	0,57	0,26
m7	0,47	0,50	m22	0,38	0,35
m8	0,53	0,42	m23	0,48	0,44
m9	0,48	0,20	m24	0,45	0,33
m10	0,58	0,60	m25	0,47	0,40
m11	0,52	0,38	m26	0,53	0,47
m12	0,50	0,49	m27	0,42	0,46
m13	0,47	0,36	m28	0,62	0,43
m14	0,38	0,50	m29	0,55	0,50
m15	0,52	0,13	m30	0,55	0,31

Tablo 13 incelendiğinde, başarı testinde yer alan maddelerin güçlük katsayılarının 0,38 ile 0,62 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Maddelerin ayırt edicilik katsayılarının ise 0,13 ile 0,60 arasında değişen değerler aldığı gözlenmiştir. Madde analizi sonuçlarına göre madde ayırt edicilik katsayıları 0,20 ile 0,30 arasında bulunan dört madde düzeltilerek nihai teste dahil edilmiştir (Madde 9,18,20,21). Madde analizi sonucuna göre, ayırt edicilik katsayısı 0,19'un altında kalan bir madde ise testten çıkarılmıştır (Madde 19). Nihai test 29 sorudan oluşmaktadır. Testin ortalama güçlüğü 0,50; ortalama ayırt ediciliği ise 0,41 olarak hesaplanmıştır. Test puanlarının güvenilirliğini belirlemek için KR20 güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Testin KR20

güvenirlik katsayısı 0,81'dir. Bu katsayının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2006). Bu araştırmada elde edilen değer başarı testinin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılacak olan başarı testi, madde analizleri sonucunda son halini aldıktan sonra uygulama yapılacak okulda okul idaresinden gerekli izinler alınarak uygulama süreci başlamıştır. Araştırmaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına ön testler uygulanmıştır. Yıllık plana uygun olarak kontrol grubunda ders, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun olarak işlenmiştir.

Deney grubuna ise hikâye anlatım yöntemi ile ders anlatıma başlanmıştır. Bu anlatım yıllık plana göre 7 hafta, 21 ders saati sürmüştür. Öğretim programında yer alan her kazanıma uygun hikâyeler literatür ve yazılı kaynaklar taranarak seçilmiştir. Kazanımlara göre anlatılan hikâyeler aşağıdaki tabloda verilmiştir. Üniteye yer alan hikâyeler literatür taranarak, kazanımlara uygun olarak seçilmiştir. Hikâyeler seçilirken alan uzmanlarının, 2 Türkçe Öğretmeninin, 2 Sosyal Bilgiler Öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Kazanımlara uygun olmadığı görüşü bildirilen hikâyeler araştırmadan çıkarılmıştır. Türk dil yapısına uygun olmayan hikâyeler ise düzenlenmiştir. Ayrıca araştırmada İslam öncesi Türk destanlarından bazıları da ilgili kazanımların hedefleri doğrultusunda öyküleştirilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Destanlar yapı itibariyle çok uzun olduğu için, derste kullanılması zaman bakımından ekonomik olmayacağından dolayı hikâyeleştirilmiştir. Her hikâyede kazanımlara uygun sorular sorularak öğrencilerin kazanımlara ulaşması amaçlanmıştır.

KAZANIMLAR	HİKAYELER
1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	<ul style="list-style-type: none"> • Oğuz Kağan Destanından Hikayeler • Manasın Han seçilmesi • Ergenekon • Göç • Bozkurt
2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.	<ul style="list-style-type: none"> • Su tulumundaki bereket • İlk İnsan hakları mahkemesi • İslamiyetle gelen adalet • Peygamberimiz ve kız çocukları • Dünyanın en mutlu çocukları
3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	<ul style="list-style-type: none"> • Satuk Buğra Han • Ayazın feraseti • Gazne'li Mahmut ve Ayaz
4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. Yüzyıllar kapsamında analiz eder.	<ul style="list-style-type: none"> • Malazgirt meydan savaşı • Haram İnek • Anadolu adının efsanesi • Miras • Kırk yıl sırtında odun taşıyan şair • Niğde Alaaddin camii
5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.	<ul style="list-style-type: none"> • İpekten öteye

Şekil 5. Kazanımların Deney Grubunda Kullanılan Hikâyeler İle Eşleştirmeleri

Uygulama deney ve kontrol grubunda yıllık plana uygun olarak Ekim ayının üçüncü haftası başlatılmış, Aralık ayının ilk haftası sonlanmıştır. Uygulama sonucunda her iki gruba da son test uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma sonucunda ulaşılan veriler SPSS for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda, geliştirilen alt problemleri çözmek için başarı testi ön test ve son test puanları deney ve kontrol gruplarına göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Gerekli karşılaştırmalar yapılmadan önce başarı testinden elde edilen verilerin gruplara göre normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmıştır (Tablo 14). Veri sayısı az olan çalışmalarda verilerin

normal dağılıma uygunluğunu tek örneklem Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk testleri kullanılarak belirlenebilir (Eymen, 2007, s. 88).

Tablo 14. Normallik Testi Sonuçları

Test	Grup	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Değer	Sd	p	Değer	Sd	p
Başarı ön test	Deney	0,12	56	0,06	0,97	56	0,23
	Kontrol	0,13	56	0,02	0,93	56	0,00
Başarı son test	Deney	0,10	56	0,20	0,97	56	0,12
	Kontrol	0,13	56	0,02	0,92	56	0,00

Tablo 14 incelendiğinde, başarı testinden elde edilen puanların kontrol grubuna göre normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır ($p < 0,05$). Karşılaştırma gruplarının her birinde normal dağılım varsayımı karşılanamadığından, grup karşılaştırmaları için parametrik olmayan testlerin kullanılması uygun görülmektedir (Can, 2013).

Mann Whitney U testi, iki bağımsız grubun ölçümlerini karşılaştırmak için kullanılan ve parametrik olmayan bir testtir. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ise iki ilişkili ölçüm arasında farklı olup olmadığını belirlemek için kullanılan ve parametrik olmayan bir testtir (Büyüköztürk, 2006). Araştırmada, başarı testinden elde edilen ön test ve son test puanlarını gruplara göre mukayese etmek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ön test ve son test puanlarını grup içinde karşılaştırmak için ise Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

Araştırmada etki düzeyini belirlemek için Cohen d katsayısı hesaplanmıştır. Cohen d katsayısı için; $d \leq 0,2$ değerleri küçük, $0,2 < d < 0,8$ değerleri orta ve $d \geq 0,8$ değerleri ise geniş etki büyüklüğünü göstermektedir (Cohen, 1992).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya olan etkisine yönelik olarak yapılan başarı testinin ön test ve son test sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemi “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt problemi çözmek için grupların ilgili testten almış olduğu ön test puanları karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15. Grupların Başarı Testi Mann Whitney U testi Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Test	Grup	N	SO	ST	U	z	p	Cohen d
Başarı ön test	Deney	56	56,19	3146,50	1550,5	-0,1	0,92	0,02
	Kontrol	56	56,81	3181,50				

Tablo incelendiğinde, deneysel işlem öncesinde grupların başarı testi ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($U=1550,5$; $p>0,05$). Bu sonuç, deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarılarının birbirine denk olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Deney grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt problemi çözmek için deney grubu öğrencilerinin ilgili testten almış olduğu ön test ve son test puanları karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16. Deney Grubunun Başarı Testi Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Grup	Değişken	Sıralar	N	SO	ST	z	p	Cohen d
Deney	Başarı son	Negatif Sıralar	1	2,00	2,00	-6,50	<0,001	3,51
	test -	Pozitif Sıralar	55	28,98	1594,00			
	Başarı ön	Eşit	0					
	test	Toplam	56					

Tablo 16 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z = -6,50$; $p < 0,001$). Sıra değerlerine göre, deney grubu öğrencilerinin büyük bir oranının (55 kişi), başarı testi puanlarını artırdığı gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, deney grubunda kullanılan hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarılarını artırmada geniş düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi ön-test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt problemi çözmek için kontrol grubu öğrencilerinin ilgili testten almış olduğu ön test ve son test puanları karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17. Kontrol Grubunun Başarı Testi Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Grup	Değişken	Sıralar	N	SO	ST	z	p	Cohen d
Kontrol	Başarı son	Negatif Sıralar	8	23,31	186,50	-4,90	<0,001	1,73
	test -	Pozitif Sıralar	47	28,80	1353,50			
	Başarı ön	Eşit	1					
	test	Toplam	56					

Tablo 17 incelendiğinde, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin başarı testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z = -4,90$; $p < 0,001$). Sıra değerlerine göre, kontrol grubu öğrencilerinin büyük bir oranının başarı testi puanlarını artırdığı gözlenmiştir (47 kişi). Elde edilen sonuçlar, kontrol

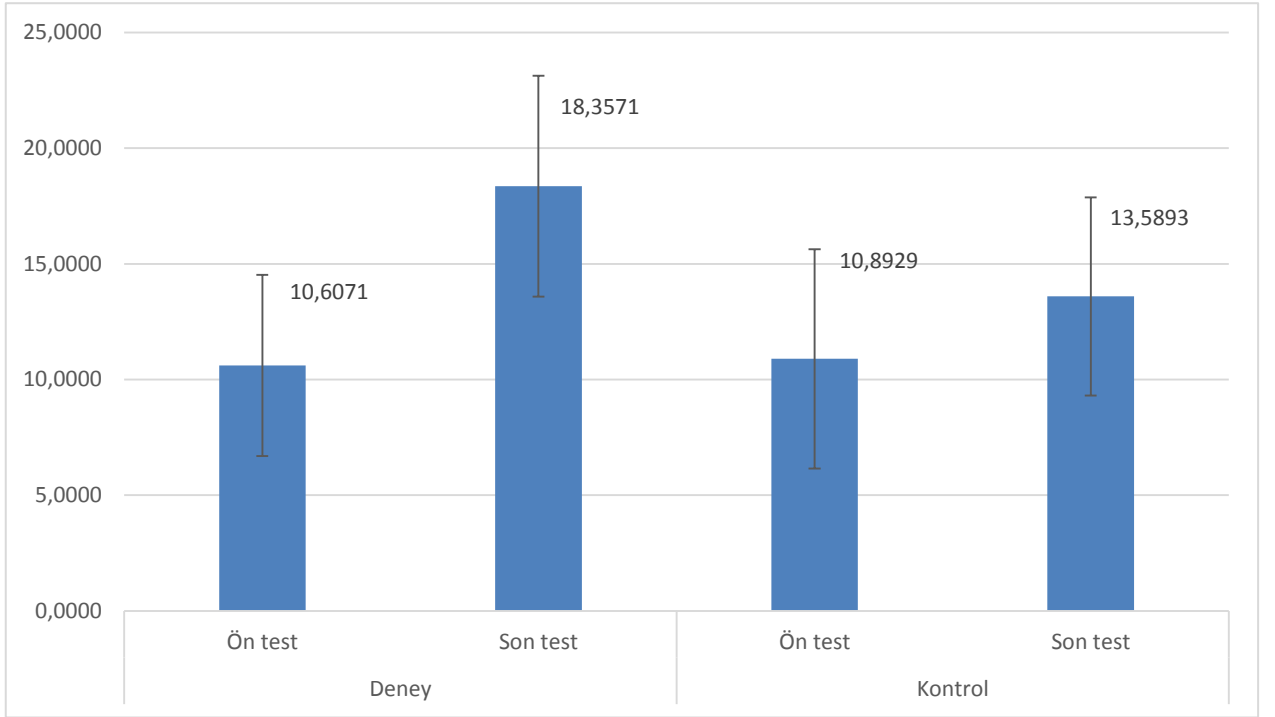
grubunda uygulanan ve mevcut öğretim programında önerilen anlatım yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarılarını artırmada geniş düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmişti. Bu alt problemi çözmek için grupların ilgili testten almış olduğu son test puanları karşılaştırılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18. Grupların Başarı Testi Mann Whitney U testi Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Test	Grup	N	SO	ST	U	z	p	Cohen d
Başarı son test	Deney	56	73,55	4119,00	613	-5,57	<0,001	1,23
	Kontrol	56	39,45	2209,00				

Tablo 18 incelendiğinde, deneysel işlem sonrasında, grupların başarı testi son test puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=613$; $p<0,001$). Deney grubunun son test puanları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, deney grubunda uygulanan hikâye anlatım yönteminin, mevcut programda önerilen anlatım yöntemine göre ders başarısını artırmada daha etkili olduğunu göstermiştir. Deney grubunda uygulanan hikâye anlatım yöntemi öğrencilerin başarıları üzerinde geniş düzeyde bir etkiye sahiptir.

Şekil 6. Grupların Başarı Testi Ön Test ve Son Test Sonuçları

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersi 6.sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanında Hikâye Anlatım Yönteminden yararlanmanın öğrenci başarısına olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir. Şimşek (2000) yapmış olduğu çalışmada hikâye anlatım yönteminin, düz anlatım yöntemine göre bilgi ve kavrama düzeyi erişilerinde artırıcı rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı olan yöntemin öğrenci başarısı üzerine etkisi başarı testi ile deneysel olarak ölçüldüğünden, çalışmamızda yaratıcılık üzerine herhangi bir bulguya erişilmemiştir. Ancak literatür incelendiğinde; hikâye anlatım yönteminin kullanılmasının, öğrencilerinin yaratıcılıklarını artırıcı etki yaptığı söylenebilir. Bacak (2008), yöntemi kullanarak yapmış olduğu çalışmada deney grubunun kontrol grubuna göre yaratıcılıklarını ve akademik başarılarını artırdığını tespit etmiştir. Kayahan (2010), görsel sanatlar dersinin temel eğitimlerinden biri olan yaratıcılığı artırmada hikâye anlatım yönteminin etkisini araştırmıştır. Sonuç olarak ilköğretim I.kademede görsel sanatlar eğitimi dersinde hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin yaratıcılıklarına olumlu katkı yaptığını belirtmiştir.

Yapısı itibariyle soyut olan 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanı öğrencilerin soyut kavramları anlamlandırmada zorlandıkları bir yapıya sahiptir. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu araştırmada deney grubu öğrencilerinin bulgularından yola çıkarak yöntemin konuları somutlaştırdığı, derse karşı ilginin korunması yönünde katkı sağladığı ifade edilebilir. Kır (2011) çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmada; İlköğretim 2.sınıf öğrencileri Matematik dersinde hikâye etkinliklerinin ilginç olduğu, derslerin daha güzel ve eğlenceli geçtiği ve bu yöntemle derslere devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Yalnız (2012) çalışmasını Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kapsamında yapmış, Hikâyelerin dersi zenginleştirdiği ve derse karşı ilginin arttığı sonuçlarına ulaşmıştır. Kayahan (2010), görsel sanatlar dersinde yaptığı çalışmada öğrencilerin hikâye anlatımı yapıldıktan sonra soyut kavramların çiziminin daha net ve doğru olduğunu ifade etmektedir.

Hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine olumlu yönde katkıda bulunduğu söylenebilir. Çalışmada hikâyelerin sonunda yer alan sorularla öğrencilerin olaylara farklı yönlerden bakarak cevap aramaları teşvik edilmiştir. Ünlü (2008) dijital öykülerle gerçekleştirdiği çalışmasında benzer sonuçlara ulaşarak hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin akademik başarı ve eleştirel düşünme bakımından etkili olduğunu belirtmiştir.

Literatür incelendiğinde Hikaye Anlatım Yöntemi ile ilgili yapılan çalışmalar ile bu araştırmanın sonuçlarının örtüştüğünü söylemek mümkündür. Hikaye Anlatım Yönteminin 6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu katkı sağladığını söylemek mümkündür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Elde edilen bulgular incelendiğinde; yapılan deneysel çalışma sonunda hikâye anlatım yönteminin öğrencilerin akademik başarısına olumlu yönde katkı yaptığı tespit edilmiştir. Araştırmada deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi öntest puanlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Uygulama öncesi deney ve kontrol grubu öğrencileri akademik başarı olarak birbirine yakın olduğu söylenilebilir. Deney grubu öğrencilerinin başarı testi öntest ve sontest puanları incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin öntest ve son test puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Hikâye anlatım yönteminin Sosyal Bilgiler ders başarısına geniş düzeyde bir etkide bulunduğu söylenilebilir. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı testi öntest ve sontest puanlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Mevcut öğretim programında yer alan anlatım yönteminin öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders başarısına olumlu yönde etkide bulunduğu söylenebilir.

Deney ve kontrol grubunun başarı testi son test puanlarına bakıldığında ise puanlar arası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Deney grubunun son test puanlarının, kontrol grubu son test puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, deney grubunda uygulanan hikâye anlatım yönteminin, mevcut programda önerilen anlatım yöntemine göre ders başarısını artırmada daha etkili olduğunu göstermiştir. Deney grubunda uygulanan hikâye anlatım yöntemi öğrencilerin akademik başarıları üzerinde geniş düzeyde bir etkiye sahiptir.

Araştırmamızdan elde edilen bulgular daha önce yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Öneriler

1. Sosyal Bilgiler dersinde yer alan tarihi konular için, öğrenme alanları Hikâye anlatım yöntemine uygun olarak yeniden tasarlanabilir.
2. Literatür incelenerek unutulmuş, ilgi çekici hikâyelerle ders kitapları zenginleştirilebilir.
3. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmak üzere gerekli edebi eserler; kısa hikâye, biyografi, anı kitapları, destanlar vs. okul ve sınıf kitaplığına temini yapılabilir.
4. İçeriği itibariyle soyut olan matematik, tarih, edebiyat vb. disiplinlerde hikâye anlatım yöntemi kullanılarak kalıcı öğrenme yaşantıları sağlanabilir.
5. Araştırmada kullanılan hikâyeler 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Kültür ve Miras öğrenme alanı işlenirken alternatif bir kaynak olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Akengin, H. ve Demir, B. S. (2014). *Hikâyelerle sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akgün, Ş. (2001). *Fen bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Arıkan, A. (2009). Edebiyat öğretiminde görsel araç kullanımı: Kısa öykü örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27,1-16.
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ata, B. (2001). Yaratıcı tarih öğretimi, *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı : 150, s. 3-5.
- Ata, B. ve Demircioğlu, İ. H. (2000). Tarih öğretimi. *Türk Kültürü Dergisi*-450ss590-602.
- Atılğan, H. Kan, A. ve Doğan, N. (2007). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayas, A. Çepni, S. ve Ayyacı, H. K. (2006). Fen ve Teknoloji derslerinde öğrencileri aktif kılan yöntem, teknik ve modellemeler. S. Çepni (Editör). *Kuramdan uygulamaya fen ve teknoloji öğretimi*. içinde (s.150-176). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bacak, S. (2008), *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Baş, A. (2018). Gazneli Mahmut ve Ayaz. <https://aydinbas.wordpress.com/2012/01/25/gazneli-mahmut-ve-ayaz/>,adresinden alınmıştır.
- Baymur, F. (1964). *Tarih öğretimi*. Ankara: Maarif Matbaası.
- Bayraktar, B . (2002). Bilgi sistemleri ve yönetim bilgi sistemi olarak yüksek performans yönetim modeli. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 4 (2), 0-0. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/issue/25515/269110>
- Bayraktar, B. B. (2002). Bilgi sistemleri ve yönetim sistemi olarak yüksek performans yönetim modeli. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. C. 4, s. 2.

- Bilen, M. (2002). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program geliştirme: "Kaynak Metinler"*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Can, A. (2013). *SPSS ile nicel veri analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Cohen, J. (1992). *A power primer. Psychological Bulletin*. 112 (1): 155–159.
- Çabuk, B. ve Yeni, E. (2016). Okul öncesi eğitimde yeni bir teknik: Münazara. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24(5), 2439-2456.
- Çeleğen, N. (2018). İslamiyetle gelen adalet, dünyanın en mutlu çocukları, Peygamberimiz ve kız çocukları hikayeleri. <http://www.sonpeygamber.info/hz-peygamber-in-cocuklarla-hatiralari> adresinden alınmıştır.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII (2), 741-758.
- Demir, S. B. Ve Akengin, H. (2011). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2014). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yay.
- Demirel, Ö. (2005). *Genel öğretim yöntemleri*. Ankara: Usem Yayınları.
- Demirel, Ö. (2000a). *Planlamadan uygulamaya öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2002). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı yayıncılık.

- Enginer, E. (2006). *öğretimi planlama uygulama ve değerlendirme. etkinlik öğretimi temelli yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erciyes, G. ve Tan, Ş. (2008). *Öğretim yöntem ve teknikleri. öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Eymen, U. E. (2007). *Spss 15.0 Veri analiz yöntemleri*. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/spring2009/bby606/SPSS_15.0_ile_Veri_Analizi.pdf adresinden alınmıştır.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Hızlı, G. (2006). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe kitaplarında metinlerin çocuk edebiyatı açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- İnan, A. (1985). *Manas destanı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler öğretim arayışı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(2) , s. 537-544.
- Kantarcıoğlu, S. (1988). *Eğitimde masalın yeri*. İstanbul: M.E.B. Yay.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Kayahan, Z. (2010). *İlköğretim I.kademe 5. sınıf görsel sanatlar eğitimi dersinde hikâye anlatım yönteminin yaratıcılığa etkileri* . Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kemertaş, İ. (1997). *Uygulamalı genel öğretim yöntemleri*. İstanbul: Birsen yay.
- Kır, D. (2011). *Hikâyelerle matematik öğretiminin ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin toplama ve çıkarmaya ilişkin sözel problem çözme becerileri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Köstüklü, N. (1998). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Kuzucular Ofset.

- Küçükahmet,L.(19689). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları,
- Küçükahmet, L. (2005). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- MEB, (1970). *Oğuz Kağan destanı*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- MEB, (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB, (2005b). *Sosyal bilgiler 6.-7. sınıf programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB, (2017). “Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine...” http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB, (2018). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden alınmıştır.
- NCSS, (1993). *The Social studies professional*. Washington DC: National Council For Social Studies, January-February.
- Oğuzkan, A. F. (1989). *Orta dereceli okullarda öğretim (amaç,ilke,yöntem ve teknikler)*. Ankara: Emel matbaacılık.
- Onuk, D. (2017). *Aile yaşam merkezlerinde verilen resim derslerinde hikâye anlatım yönteminin çocuk resimlerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Otlukoğlu, R. (2001). *İlköğretim okulu 5. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazandırmaya etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, A. (2002). *Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünler yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama bir bakış. C. Öztürk (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.1-31). Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otlukoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler eğitiminde edebi ürünler ve sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Rıza, E.T.(1999). *Yaratıcılığı geliştirme teknikleri*. İzmir: Anadolu Matbaası.
- Sarıyüce, H. L. (2018). Kırk yıl sırtında su taşıyan şair. <https://secmehikayeler.com/dini-hikayeler/kirk-yil-sirtinda-odun-tasiyan-sair.html> adresinden alınmıştır.
- Savage, M. K. & Savage, T. V. (1993). *Children's Literature in Middle School Studies*. The Social Studies, 84 (1), 32-36.
- Savage, T. V. ve Armstrong, D. G. (1996). *Effective teaching in elementary social studies* (3rd edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Sezer, A. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim teknolojileri ve materyalleri. A. Tanrıoğen, (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi* İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Sidekli, S. Tangülü, Z. Yangın, S. (2013). Sosyal Bilgiler öğretimi: öğretmenim bana hikâye anlatır mısın? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.6(4).311-323.
- Somuncuoğlu Y. ve Yıldırım A. (2000). Öğrenme stratejileri kullanımının çeşitli değişkenlerle ilişkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 25(115), s.57-64.
- Sönmez, V. (1994). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık,
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Şimşek, A. (2004). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde hikâye anlatım yönteminin etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 2 (4), s. 495-509.
- Şimşek, A. (2000). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinin öğretiminde hikâye anlatım yönteminin (storytelling) kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tan, Ş. (2005). *Öğretim planlama ve değerlendirme*. Ankara: Pegem A yayınları.

- Tan, Ş. Kayabaşı, Y. ve Erdoğan, A. (2002). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Tangülü, Z. (2016). Efsaneler ile Sosyal Bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Editör). *Sosyal Bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s.74-75). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşdemir, A. ve Sarıkaya M. (2005). Fen Bilgisi öğretmen adaylarının çözümler konusunu öğrenmede işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin araştırılması. *G. Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. (6)2,s.197-202.
- Taşdemir, M. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Ocak yayınevi.
- TDK,(2018). Yetkinlik tanım.
http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc44e5c69e293.48487516 adresinden alınmıştır.
- TDK,(2019).Teknik tanım.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc4511572cb87.18484638 adresinden alınmıştır.
- TDK,(2019).Yöntem tanım.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c31f400166629.16799595 adresinden alınmıştır.
- Tokcan, H. (2016). Destanlar ile Sosyal Bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Editör). *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri* içinde (s.44-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Toker, H. (2006). *Mesneviden seçmeler*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Turan, M. (2015). *Tarihi hikâyelerin ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinin öğretimindeki önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- TÜBA, (2018). Beceri, Hikâye tanımları. <http://www.tubaterim.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Tülek, V. (2018). Malazgirt meydan savaşı. <http://www.vehbitulek.com> adresinden alınmıştır.

- Ünlü, B. (2018). *Dijital öykülerle desteklenmiş sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin başarısı, kontrol odağı ve eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Vural, B. (2004). *Öğretim faaliyetlerinde yöntem-teknik ve etkinlikler*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yalnız, M. (2012). *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi dersi 12. sınıf müfredatının hikâye anlatım yöntemi ile anlatımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Yazar yok (2018). Ergenekon, Göç ve Bozkurt destanları. <http://www.birhikâye.com>. adresinden alınmıştır.
- Yazar yok (2018). Haram inek hikayesi. <http://www.sezgiler.com/hikaye/yasanmis-hikayeler/mevlana-haci-bektas-i-veli-ve-haram-inek-1471.html> adresinden alınmıştır.
- Yazar yok (2018). Satuk Buğra han destanı. <https://www.cokbilgi.com/yazi/satuk-bugra-han-destani-turk-destanlari> adresinden alınmıştır.
- Yel, S. Taşdemir, A. Yıldırım, K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretim strateji,yöntem ve teknikleri. B. Tay, A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. içinde (s. 37-90). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, A. Yiğit, E . (2013). ilköğretim öğrencilerinin değerlere yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesinde öykülerden yararlanma: misafirperverlik değeri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30 (30), 189-203.

EKLER**Ek 1. Araştırma İzni Talep ve Onayı****FATİH ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE****SORGUN/YOZGAT**

2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Dr.Öğr.Üyesi İsa TAK danışmalığında "6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi İpek Yolunda Türkler Ünitesinde "Hikâye Anlatım Yönteminin Ders Başarısına Etkisi" isimli tez çalışmam için Fatih Ortaokulu 6. Sınıf öğrencileri ile Sosyal Bilgiler ders saatleri içinde çalışma yürütmem hususunda izninize ihtiyaç duyulmaktadır.

Gereğini arz ederim.

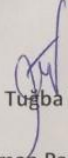
08.10.2018

Adres:

Aydınlıkevlermah. İmam Hatip Cad.

No:7/5 Sorgun/YOZGAT

Tel:05414965257

Tuğba TEKKÖK

Tokat Gazi Osman Paşa Üniv.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe

ve Sosyal Bilgiler A.B.D. Sosyal

Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

T.C.
SORGUN KAYMAKAMLIĞI
Fatih Ortaokulu Müdürlüğü

Sayı : 44271331-900-1223
Konu : İzin

10.10.2018

Sayın:Tuğba TEKKÖK
(Fatih Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni)

İlgi:08.10.2018 tarihli dilekçeniz.

İlgi tarih ve sayılı dilekçenizde tez çalışması kapsamında okulda çalışma yürütmek istemektesiniz. Dilekçenizde belirtilen çalışmayı okulumuzda yapmanızda bir sakınca yoktur.

Gereğini rica ederim.

Uzm. Öğret. İsmail TELLİ
Okul Müdürü

Ek 2.Araştırmada Kullanılan Hikâyeler

OĞUZ KAĞAN DESTANINDAN HİKAYELER

Günlerden bir gün Ay Kağan'ın gözü parladi. Doğum ağrıları başladı ve bir erkek çocuk doğurdu. Bu çocuğun yüzü gök, ağzı ateş gibi kızıl, gözleri elâ, saçları ve kaşları kara idi. Perilerden daha güzeldi.

Doğan çocuğa Oğuz adı verildi. Bu çocuk anasının göğsünden bir kere süt emdi, bir daha emmedi. Çiğ et, çorba ve kımız istedi. Dile gelmeye başladı. Kırk sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı. Ayakları öküz ayağı gibi, beli kurt beli gibi, omuzları samur omuzu gibi, göğüsü ayı göğüsü gibi idi. At sürüleri güder, ata biner ve av avlardı.

Soru: Oğuz Kağan'ın çocukluk tasvirinde öküz, kurt samur gibi hayvanlara benzetilmesiyle yaşadıkları yerlerin özelliği arasında nasıl bir bağ vardır?

Soru: Oğuz Kağan'ın at sürüleri gütmesi, ata binmesinden yola çıkarak atın Orta Asya Türk kültür ve ekonomik hayatında nasıl bir önemi olduğu söylenebilir?

O çağda, orada büyük bir orman vardı. Gürül gürül akan derelerin, soğuk ırmakların çağlıtısu duyulurdu bu ormanda. Bu ormanın içinde büyük bir canavar olmasa, o çevrede yaşamak güzeldi. Yaman bir canavardı. At sürülerini ve halkı yerdi.

Oğuz Kağan gözü pek ve yiğit bir kişi idi. Bu canavarı avlamak istedi. Günlerden bir gün kargı, yay, ok, kılıç ve kalkanla ava gitti. Ormanda bir geyik ele geçirdi, onu söğüt dalı ile bir ağaca bağladı ve oradan uzaklaştı. Tan ağarırken gelip gördü ki canavar geyiği yemiş. sonra Oğuz Kağan bir ayı tuttu, onu altın kuşağı ile ağaca bağladı gitti. Tan ağarırken geldiği zaman canavarın ayıyı da yiyip gittiğini anladı, Bu kez O ağacın dibinde kendisi durdu. Canavar geldi ve başı ile Oğuz'un kalkanına vurdu. Oğuz kargı ile canavarı öldürdü. Kılıcı ile başını kesti, alıp gitti. Yine geldiği zaman bir ala doğanın, canavarın bağırsaklarını yedigini gördü. Yay ve okla ala doğanı öldürdü, başını kesti. "Canavar geyiği ve ayıyı yedi. Demir olduğu için kargım onu öldürdü. Canavarın bağırsaklarını ala doğan yedi. Bakır olduğundan yayım ve okum onu öldürdü." diyip oradan uzaklaştı.

soru: Oğuz Kağan'ın canavarı öldürmesi sırasında kullandığı zeka cesaret onun Türklerin atası olarak kabul edilmesinde nasıl bir rol oynamıştır?

soru: Oğuz Kağan'ın canavarı öldürürken kullandığı silahlardan hareketle orta Asya ilk Türk devletlerinde hangi madenlerin bildiği ve bunlardan nasıl gereçler yapıldığı söylenebilir?

Yine günlerden bir gün Oğuz Kağan bir yerde Tanrıya yalvarmakta idi. Karanlık bastı gökten bir ışık indi. Güneşten ve aydan daha parlaktı. Oğuz Kağan oraya yürüdü ve gördü ki o ışığın içinde yalnız oturan bir kız vardı. Başında teli ve parlak bir beni vardı, kutup yıldızı gibi idi. O kız öyle güzeldi ki, gülse Gök Tanrı gülüyor, ağlasa, Gök Tanrı ağlıyordu.

Oğuz Kağan onu görünce akdı gitti; sevdi ve aldı. Günlerden ve gecelerden sonra kız, üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine Gün, ikincisine Ay, üçüncüsüne Yıldız adını koydular.

Yine bir gün Oğuz Kağan ava gitti. Göl ortasında ağacın kabuğunda yalnız başına oturan çok güzel bir kız gördü. Gözleri gökten daha uçuk mavi, saçları ırmak gibi dalgalı, dişleri inci gibi beyaz idi... Oğuz Kağan onu görünce akli başından gitti; sevdi ve aldı. Günlerden ve gecelerden sonra kız, üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine Gök, ikincisine Dağ, üçüncüsüne Deniz adını koydular. Bundan sonra Oğuz Kağan büyük bir şölen verdi. Oğuz Kağan kırk masa ve kırk sıra yaptırdı. Türlü yemekler, türlü, tatlılar ve kımızlar yediler içtiler. Şölenlerden sonra Oğuz Kağan beylere buyruk verdi :

Soru: Oğuz Kağan'ın eşlerini bulurken yaşadıklarından hareketle Orta Asya ilk Türklerinde nasıl bir dini inanış olduğu söylenebilir?

Soru: Oğuz Kağan'ın çocuklarına koydukları adlar dikkate alındığında Orta Asya ilk Türklerinde isim koymada onu çevreleyen hangi unsurlardan faydalandığı söylenebilir?

Ben sizlere oldum kağan

Alalım yay ile kalkan

Nişan olsun bize uğur

Bozkurt olsun savaş parolası

Demir kargı olsun orman,

Av yerinde yürüsün kulan

Daha deniz, daha nehir

Güneş bayrak, gök çadır.

Soru: Oğuz Kağan'ın buyruğunda güneşi bayrak, gökyüzünü çadır olarak tasvir etmesi ile Türklerde nasıl bir egemenlik anlayışı olduğu; dünyada nerelerin kendilerine bağlı yaşamasını arzu ettikleri söylenebilir?

Ondan sonra Oğuz Kağan dört yana buyruklar yolladı, bildiriler yazdı ve elçilere verip gönderdi. Bu bildirilerde şöyle yazılıydı:

Ben Uygurların kağanıyım ve yeryüzünün dört köşesinin kağanı olsam gerektir. Sizden itaat dilerim.

Yine O zamanlarda sağ yanda Altun Kağan adında bir kağan vardı. Bu Altun Kağan oğuz Kağan'a itaat etti. Sol yanda Urum Kağan vardı. Askerleri ve şehirleri çoktu. itaat etmedi. Oğuz Kağan gazaba gelerek onun üzerine yürümek istedi. Bayrağını açarak ona karşı yürüdü.

Kırk gün sonra Buz Dağ adında bir dağın eteğine geldi. Çadırını kurdurdu sessizce uyudu. Tan ağarınca Oğuz Kağan'ın çadırına güneş gibi bir ışık girdi. O ışıktan gök tüylü ve gök yelesi büyük bir erkek kurt

çıktı. Bu kurt, Oğuz hitap etti ve: "Ey Oğuz, sen Urum üzerine yürümek istiyorsun; ey Oğuz, ben senin önünde yürümek istiyorum" dedi.

Gök tüylü ve gök yeveli bu büyük erkek kurt bir kaç gün sonra durdu. Burada İtil Müren adında bir deniz vardı. Burada savaş başladı. Boğuşma ve vuruşma öyle yaman oldu ki, İtil Mürenin suyu baştan başa kıpkırmızı oldu. Oğuz Kağan yendi ve Urum Kağan kaçtı.

Soru: Oğuz Kağan'a Gök tüylü Gök tüylü bir Bozkurt'un önderlik yapmak istemesinin neyi göstermektedir?

Sonra Oğuz Kağan askerleriyle İtil adındaki ırmağa geldi. İtil büyük bir ırmaktır. Oğuz Kağan onu gördü ve: "İtilin suyunu nasıl geçeriz?" dedi.

Askerler arasında iyi bir bey vardı. Onun adı Uluğ Ordu Bey idi. O akıllı bir erdi. Gördü ki, bu yerde pek çok dal ve pek çok ağaç var. O ağaçları kesti ve bu ağaçlara yattı, suyu geçti. Oğuz Kağan sevindi, güldü ve "sen burada bey ol, senin adın Kıpçak Bey olsun" dedi.

Soru: Kıpçak kelimesinin "içi boş ağaç" anlamına gelmesi ile Kıpçak Türklerinin ilk ağaçtan sal ve kap kaçak yapan Türkler olmasında nasıl bir ilişki olabilir?

Yine ilerlediler. Oğuz Kağan yine önünde gök tüylü, gök yeveli kurtla birlikte Hint, Tangut ve Suriye taraflarına yürüdü. Pek çok vuruşmadan ve pek çok çarpışmadan sonra onları aldı ve kendi yurduna kattı.

Yine söylenmeden kalmasın ve belli olsun ki' Oğuz Kağan'ın yanında ak sakallı, kır saçlı, tecrübeli bir ihtiyar vardı. O, anlayışlı ve asil bir adamdı. Oğuz Kağan'ın nazırı idi. Adı Uluğ Türk idi. Günlerden bir gün uykuda bir altın yay ve üç gümüş ok gördü. Bu altın yay gün doğusuna üç Ok da şimale doğru gidiyordu. Uykudan uyanınca düştü gördüğünü Oğuz Kağan'a anlattı ve dedi ki: "Ey kağanım' senin ömrün hoş olsun; ey kağanım, senin hayatın hoş olsun, Gök Tanrı düşümde verdiğini hakikate çıkarsın. Tanrı bütün dünyayı senin uğruna bağışlasın!"

Oğuz Kağan, Uluğ Türk'ün sözünü beğendi' onun öğüdünü dinledi. Sabah olunca büyük ve küçük oğullarını çağırttı ve: "Benim gönlüm avlanmak istiyor.

İhtiyar olduğum için benim artık cesaretim yoktur; Gün, Ay ve Yıldız doğu tarafına siz gidin; Gök, Dağ ve Deniz sizler de batı tarafına gidin" dedi.

Soru: Oğuz Kağan'ın hükümdar olmasına rağmen tecrübeli ak sakallı diye tarif edilen bir büyüğünün sözünü dinlemesi Orta Asya ilk Türk devletlerinde nasıl bir yönetim anlayışını bizlere gösterir?

Doğuya gidenler yolda bir altın yay buldular. Batıya gidenler de üç gümüş ok buldular. Bunları getirip babalarına verdiler. Oğuz Kağan yayı üçe böldü ve "Ey büyük oğullarım yay sizlerin olsun, yay gibi okları göğe kadar atın." dedi. Okları da üçe üleştirerek "Ey küçük oğullarım oklar sizlerin olsun. Yay oku attı, sizler de ok gibi olun." dedi. Ondan sonra Oğuz Kağan büyük kurultayı topladı. Halkın çağırttı.

Yurdunu "Boz Oklar" ve "Üç Oklar" diye anılan oğulları arasında paylaştırdı ve dedi ki:

Ey oğullarım, ben çok aştım;

Çok vuruşmalar gördüm;

Çok kargı ve çok ok attım;

Atla çok yürüdüm;

Düşmanları ağılattım;

Dostlarımı güldürdüm.

Ben Gök Tanrıya (borcumu) ödedim. Şimdi yurdumu size veriyorum.

Soru: Oğuz Kağan'ın karar verirken Kurultay toplaması Orta Asya ilk Türk devletlerinde yönetim anlayışını ile günümüz demokrasisi arasında nasıl bir bağ olduğunu gösterir?

Soru: Oğuz Kağan'ın devletini 6 oğlu arasında paylaşırması Orta Asya ilk Türk devletlerinde yönetim konusunda nasıl bir anlayış olduğunu göstermektedir? Bu paylaşımından hareketle Orta Asya ilk Türk devletlerinde kağan öldüğü zaman yerine kimlerin yerine geçme hakkı olduğu söylenebilir?

Soru: Destandan hareketle Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özelliklerinin yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerinden nasıl etkilendiği çıkarılabilir?

Soru: Destandan hareketle Orta Asya ilk Türk devletlerinde at, çeşitli madenler, bozkurt, suyun önemi, yönetim şekli ve dini inanışlar hakkında genel olarak neler söylenebilir?

Soru: Destan kırk sayısı nerede geçmektedir ve kırk sayısı kültürümüzde nasıl kullanılmaktadır?

(TOKCAN 2016:44-48)

MANAS'IN HAN SEÇİLMESİ

Cakıp Bey büyük törene hazırlık yaparak Kambargoz adlı aygırın sürüsünden dokuz at kestirip birkaç yere kazanlar astırdı. Kırgız, Kazak, Moğol ve Kalmuklardan bütün komşu halkları ziyafete çağırıldı. Bu büyük ziyafetin yapılmasını Manas ve kırk yiğidi istiyorlardı. Bu toplantıdan maksat darmadağın yaşayan Kırgızları bir başbuğ yahut bir han idaresi altında toplamaktı. Altay'da kendi hanlarına muhalif olan Kalmuk ve Moğollarda bulunuyorlardı. Bu ziyafete onların ileri gelen temsilcileri de çağırıldı.

Bu ziyafet, büyük düşman olan Çin Hanı Esen Hanın teşebbüslerine karşı tedbir almak maksadı ile toplanan bir kurultay niteliğinde idi. Bu ziyafete gelen kalabalığa, gümüş gibi ak sakallı Bay Alp toplantının sebebini uzun bir nutuk ile anlattı. Asıl maksat Esen Han'ın korkunç hareketine karşı birleşmek, bu birliği sevk ve idare için bir veya han seçmek gerekliliği idi. Toplantıda bulunan bütün halk "çok iyi, makul" diye bağırıyorlardı. Bu sırada Manas'ın kırk yiğidinden biri olan Aynagul adlı bir yiğit "Biz avda bulunduğumuzda, ak başlı kurban kesip Manas'ı han seçtik" dedi.

Bir müddet konuştuktan sonra ittifakla Manas'ı han ilan ettiler. Bütün halk "hanı var yurt olduk. Yaşasın Han Manas!" diye haykırdılar.

(İnan 1985:23)

SORULAR:

1. Yukarıda yer alan hikayeden yola çıkarak; önemli konuların kurultayda görüşülmesi Türk siyasi yapısıyla ilgili nasıl bilgiler vermektedir?
2. Hikayeye göre Türkler hangi milletlerle komşudur?
3. İslam öncesi Türklerin hükümdarlarına verdiği ünvanlar nelerdir?

GÖÇ

Uygur Ülkesinde, Tuğla ve Selenge ırmaklarının birleştiği yerde Kumlançu denilen bir tepe vardır. Adına Hulin Dağı derlerdi.

Hulin Dağlarında da, birbirine çok yakın iki ağaç büyümüştü. Biri kayın ağacıydı. Bir gece, kayın ağacının üzerine gökyüzünden bir mavi ışık düştü, iki ırmak arasında yaşayan insanlar bu ışığı gördü ve ürpererek izledi. Kutsal bir ışık. Kayın ağacının üzerinde aylar ayı kaldı. Kutsal ışık, kayın ağacının üstünde kaldığı süre içinde kayın ağacının gövdesi büyüdükçe büyüdü, kabardı. Oradan çok güzel türküler gelmeğe başladı. Gece oldu mu, ağacın otuz adım ötesinden bütün çevre ışıklar içinde kalıyordu!

Bir gün ağacın gövdesi ansızın yarıldı, içinden beş küçük çadır, beş küçük odacık görünümünde ortaya çıktı. Her odacığın içinde bir çocuk bulunmaktaydı. Çocukların ağızlarının üstünde asılı birer emzik vardı, onlar bu emziklerden süt emiyorlardı. Işıktan doğmuş olan bu kutsal çocuklara halk ve halkın ileri gelenleri çok büyük saygı gösterdiler.

Çocukların en küçüğünün adı Sungur Tekin'di, ondan sonrakinin adı Kutur Tiğın, üçüncüsünün ki Türek Tekin, dördüncüsünün Us Tekin, beşincisinin adı Buğu Tekin'di. Beş çocuğun beşinin de Tanrı tarafından gönderildiğine inanan insanlar, içlerinden birini hakan yapmak istediler. Buğu Han en büyükleri idi; ötekilerden daha güzel, daha zeki, daha yiğit görünüyordu. Buğu Tekin'in hepsinden üstün olduğunu anlayan halk onu hakan olarak seçtiler. Büyük bir törenle Buğu Hanı tahta oturttular.

Böylece yıllar yılı kovalamış, bir gün gelmiş Uygurlara bir başkası hakan olmuş.

Bu hakanın da Gah Tekin adında bir oğlu varmış.

Hakan oğlu, Gah Tekin'e, Çin prenseslerinden birini, Kiu-Lien'i almağı uygun görmüş.

Evlendikten sonra Prenses Kiu-Lien, sarayını Hatun Dağında kurdu. Hatun Dağının çevre yanı dağlıktı; bu dağlardan birinin adı Tanrı Dağıydı, Tanrı Dağının güneyinde Kutlu Dağ derler bir başka dağ vardı, kocaman bir kaya parçası.

Bir gün Çin Elçisi, falcılarıyla birlikte Kiu-Lien'in sarayına geldiler. Kendi aralarında konuşup dediler ki:

- Hatun Dağının varı yoğu, bütün bahtıyarlığı Kutlu Dağ denilen bu kaya parçasına bağlıdır. Türkleri yıkmak istiyorsak bu kayayı onların elinden almalıyız.

Bu konuşmadan sonra varılan karar üzerine Çinliler, Kiu-Lien'e karşılık olarak o kayanın kendilerine verilmesini istediler. Yeni Hakan, isteğin nereye varacağını düşünmeden ve umursamadan Çinlilerin arzusunu kabul etti, yurdunun bir parçası olan bu kayayı onlara verdi. Halbuki Kutlu Dağ bir kutsal kayaydı; bütün Uygur Ülkesinin mutluluğu bu kayaya bağlıydı. Bu tılsımlı taş Türk Yurdunun bölünmez bütünlüğünü temsil ediyordu; düşmana verilirse bu bütünlük parçalanacak Türklerin bütün saadeti yok olacaktı.

Hakan kayayı vermesine verdi ama kaya öyle kolay kolay sökülüp götürülecek türden değildi. Bunu anlayan Çinliler, kayanın çevresine odun kömür yığıp ateşlediler. Kaya iyice kızınca üzerine sirke döküp paramparça ettiler. Her bir parçayı aldılar, ülkelerine taşıdılar.

Olan o zaman oldu işte. Türkelinin bütün kurdu kuşu, bütün hayvanları dile geldi, kendi dillerince kayanın düşmana verilmesine ağladılar. Yedi gün sonra günahı bağışlanmaz olan bu düşüncesiz hakan öldü. Ne var ki Onun ölümüyle ülke felâketten kurtulamadı. Bir Çin prensesi uğruna çekinmeden bağışlanmış olan yurdun bir kayası, Türkelinin felâketine sebep oldu. Halk rahat huzur yüzü görmedi. Irmaklar birbiri ardınca kurudu. Göllerin suyu buhar olup uçtu. Topraklar yarıldı, ürün yeşermez oldu.

Günlerden sonra Türk tahtına Buğu Han'ın torunlarından biri hakan olarak oturdu. O zaman canlı cansız, evcil yaban, çoluk çocuk bütün yurttaki soluk alan almayan ne varsa hepsi birden:

- Göç! Göç!, diye çığırışmağa başladı. Derinden, iniltili, hüzün dolu, eli böğründe kalmış bir çığırışmaydı bu.

Yürekler dayanmazdı.

Uygurlar bunu bir ilahî emir diye bildiler. Toparlandılar, yollara düzöldüler; yurtlarını yuvalarını bırakıp bilinmedik ülkelere doğru göç etmeğe başladılar. Sonunda bir yere gelip durdular, orada sesler de kesildi. Uygurlar, seslerin kesilip duyulmaz olduğu bu yerde kondular, beş mahalle kurup yerleştiler; bunun için bu yerin adını da Beş-balık koydular. Burada yaşayıp çoğaldılar.

(www.birhikaye.com)

SORULAR:

1. Metne göre İslamiyet öncesi Türklerin dini inanışıyla ilgili neler söylenebilir?
2. Türklerin yaşadığı bölgenin coğrafi özellikleri nelerdir?
3. Uygurların yerleşik yaşama geçip şehirler kurmaları yaşamlarını nasıl etkilemiştir?

ERGENEKON

Türk illerinde Göktürkler'e itaat etmeyen bir yer yoktu. Bunu kıskanan yabancı kavimler birleşerek Göktürkler'in üzerine yürüdüler. Maksatları açılmaktı. Göktürkler, çadırlarını, sürülerini bir yere topladılar. Çevresine hendek kazıp beklediler. Düşman gelince, vuruşma da başladı. On gün vuruştular. Göktürkler üstün geldi.

Bu yenilgiden sonra yabancı kavimlerin hanları ve beyleri av yerinde toplanıp konuştular.

"Göktürkler'e hile yapmazsak akıbet işimiz yaman olur," dediler.

Tan ağarınca, baskına uğramış gibi, ağırlıklarını bırakıp kaçtılar.

Göktürkler, "Bunların vuruşma güçleri bitti, kaçıyorlar," deyip arkalarından yetiştiler.

Düşman, Göktürkler'i görünce, birden döndü. Vuruşma sonunda düşman, Göktürkler'i gafil avlayıp yendi. Göktürkler'i öldüre öldüre çadırlarına geldi. Çadırlarını ve mallarını öylesine yağmaladı ki, bir ev kurtulmadı. Büyüklerin hepsini kılıçtan geçirdi. Küçükleri kul edindi. Her düşman birini alıp gitti.

Göktürkler'in başında İl Han vardı. Çocukları çoktu. Fakat bu uğursuz vuruşmada bir tanesi hariç, hepsi öldü. Kayı adlı bu oğlunu o yıl evlendirmişti. İl Han'ın Dokuz-Oğuz adlı bir de yeğeni vardı. Kayı ile Dokuz-Oğuz düşmana tutsak olmuşlardı. Fakat on gün sonra bir gece ikisi de kadınları ile beraber atlara atlayıp kaçtılar. Göktürk yurduna geldiler. Burada düşmandan kaçıp gelen çok deve, at, öküz ve koyun buldular. "Dört taraftaki illerin hepsi bize düşman. Gereği odur ki, dağların içinde insan yolu düşmez bir yer izleyip oturalım," dediler. Dağa doğru sürülerini alıp göç ettiler.

Geldikleri yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar. Bu tek yol da öylesine bir yoldu ki, bir deve veya bir at güçlükle yürürdü. Ayağını yanlış bassa yuvarlanıp parça parça olurdu. Göktürkler'in vardıkları yerde akarsular, kaynaklar, türlü bitkiler, meyveler, ağaçlar ve avlar vardı. Böyle bir yeri görünce, ulu Tanrı'ya şükrettiler. Hayvanlarının kışın etini yediler; yazın sütünü içtiler. Derisini giydiler. Bu ülkeye "Ergenekon" adını koydular.

İki Göktürk prensinin Ergenekon'da çocukları çoğaldı. Kayı Han'ın çok çocuğu oldu. Dokuz-Oğuz Han'ın daha az oldu. Çok yıllar bu iki Hanın çocukları Ergenekon'da kaldılar. Pek çoğaldılar.

Dört yüzyıl sonra kendileri ve sürüleri o kadar çoğaldı ki, Ergenekon'a sığışamaz oldular. Buna bir çare bulmak için kurultay topladılar. Dediler ki, "Atalarımızdan işittik; Ergenekon dışında geniş ülkeler, güzel yurtlar varmış. Bizim yurdumuz da eskiden o yerlerde imiş. Dağların arasından yol izleyip bulalım. Göçüp Ergenekon'dan çıkalım. Ergenekon dışında her kim bize dost olursa, onunla görüşelim. Düşmanla vuruşalım".

Kurultay bu kararı alınca, Göktürkler, Ergenekon'dan çıkmak için yol aradılar, bulamadılar.

O zaman bir demirci dedi ki, "Bu dağda bir demir madeni var. Yalın kat madene benzer. Şunun demirini eritsek, belki dağ bize geçit verirdi". Göktürkler, varıp demircinin gösterdiği dağ parçasını gördüler. Demircinin tedbirini de beğendiler. Dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat kömür dizdiler. Dağın üstünü altını, yanını, yönünü böylece odun ve kömürle doldurduktan sonra, yetmiş deriden büyük körükler yapıp yetmiş yere koydular. Odun-kömürü ateşleyip körüklemeye başladılar,

Tanrı'nın gücü ve inayeti ile ateş, kızdıktan sonra demir dağ eridi, akıverdi. Bir yüklü deve çıkacak kadar yol oldu. O kutsal yılın, kutsal ayının, kutsal gününün, kutsal saatini bekleyip bu yoldan Ergenekon'dan çıkmaya başladılar. Bu kutsal gün, ondan sonra Göktürkler'de bayram oldu. Her yıl o gün gelince büyük tören yapılır; bir parça demir alınıp ateşte kızdırılır. Bu demiri Önce Göktürk Ham kışkaçla tutup örse koyar, çekikle döver.

Ondan sonra Türk beyleri de böyle yapıp bu günü kutlarlar.

Ergenekon'dan çıkınca, Göktürkler'in ulu hakanı Kayı Han soyundan Börteçine, bütün illere elçiler gönderdi; Göktürkler'in Ergenekon'dan çıktıklarını bildirdi. Tâ ki, eskisi gibi bütün iller Göktürkler'in buyruğu altına girer.

(www.birhikaye.com)

SORULAR:

1. Metinden yola çıkılarak Göktürklerin hangi ekonomik faaliyetler ile uğraştığı söylenebilir?
2. Metinde yer alan olaydan hareketle Göktürklerin nasıl bir yaşam sürdürdükleri söylenebilir?
3. Metne göre Göktürklerin yönetim şekli nedir?

BOZKURT

Hunların bir boyu olan ve adına Aşine denilen Türk boyu Hazar Denzinin batı taraflarında yerleşmişti. Türklerin ilk atası olarak biliniyordu. Rahat ve huzur içinde otururlarken bir gün ansızın düşmanların baskınına uğradılar. Baskının sonunda kimse sağ kalmadı.

Her nasılsa küçücük bir çocuk bu baskından sağ kalmış bir köşeye sığınmıştı. Düşmanlar onu da gördüler. Fakat, cılız ve küçük bir çocuk olduğu için kimse ondan korkmadı ve ona aldırmadı. Hattâ içlerinden acıyanlar bile çıktı. Ama düşman yine de her ihtimali düşünüp, çocuğu öldürmektense kolunu bacağını kesip orada öylece bırakmayı uygun gördü; düşündükleri gibi yaptılar.

Kolunu bacağını kesip, yan ölü hâle getirdikleri çocuğu alıp bataklıkta bir sazlığa attılar; bırakıp gittiler.

O sırada, nereden çıktığı bilinmeyen bir dişi Bozkurt göründü, geldi, çocuğu emzirdi. Yaralarını yalayıp iyi etti. O günden sonra da, avlanıp getirdiği yiyeceklerle çocuğu besleyip büyüttü, gücünü kuvvetini arttırdı.

Zamanla Bozkurd'un beslediği çocuk gürbüzleşti.

Günlerden sonra bir gün, baskın yapıp Asine soyunu yok eden düşman başbuğu, kolunu bacağını keserek sazlığa attıkları çocuğun yaşadığını öğrendi. Adamlar gönderip durumu öğrenmek, sağ kaldı ise öldürtmek istedi.

Düşman başbuğunun gönderdiği asker geldiğinde, kolu bacağı kesik gencin yanında bir dişi Bozkurt gördü. Dişi Bozkurt tehlikeyi sezmişti, dişleriyle gerici yakaladığı gibi denizin öte yanına geçirdi; orada da durmayıp Altay Dağlarına doğru götürdü. Orada, her tarafı yüksek dağlarla çevrili bir yaylada bir mağaraya yerleştirdi, onunla evlendi; on oğlan doğurdu!

Mağaranın bulunduğu yayla yeşillikti; serin gür suları, meyve ağaçları, av hayvanları vardı. Oğlanlar orada büyüdüler, orada evlendiler. Her birinden bir boy türedi. Bunlardan birinin adı da Asine boyu idi.

Asine, kardeşlerinin içinde en akıllı, en gözü pek, en yiğit olanı idi. Bu yüzden Türk Hakanı o oldu.

Soyunu unutmadı. çadırının önüne her zaman, tepesinde bir kurt başı bulunan bir tuğ dikti.

Aradan çok yıllar geçti. Aşine boyuna Aseñe adlı bir başka yiğit hakan oldu. Bunun zamanında ise Aşine boyu, buldukları yerden çıkıp daha güzel yurtlara yerleştiler.

(www.birhikaye.com)

SORULAR:

1. Yukarıda yer alan metne göre; Hunların yaşadığı bölgenin coğrafi özellikleri hakkında neler söylenebilir?
2. Metne göre; Türkler hükümdarlarını nasıl belirlemektedir?
3. Yukarıda verilen bilgilere göre Türkler hangi hayvandan türediklerine inanmaktadır?

SU TULUMUNDAKİ BEREKET

Bir grup Arap, çölde ilerliyorlardı. Yağmur yağmaması yüzünden tulumlarındaki sular bitmiş, bir yudum suya muhtaç kalmışlardı.

Uçsuz bucaksız çöl ortasında kalan kervandakiler, sonlarının geldiğini anlamışlardı.

O sırada iki dünyada da sıkıntıya düşenlerin yardımına koşan Hz. Muhammed çıkageldi.

Çok büyük bir kervanın, aşılması güç bir yolda, kızgın kumlar üstünde çaresiz kaldığını gördü.

Susuzluktan develerin dilleri bir karış dışarı şarkmış, kumun üzerinde insanlar oraya buraya dağılmış yatıyordu.

Hz Peygamber, onların durumuna acıdı. "Çabuk bir kaçınız şu kum tepesine doğru koşun.

Orada bir zenci, devesinin üzerine su tulumlarını yüklemiş, aceleyle efendisine su götürüyor.

O zenci deveciyi devesiyle birlikte, istese de istemese de benim yanıma getirin" diye buyurdu.

Susuzluktan kavrulan kervandakilerden bazıları koşa koşa kum tepesine vardılar.

Tepeye varınca gördüler ki, devesine binmiş bir zenci, tulumlarına su doldurmuş, efendisini götürüyor.

Zencinin yanına gidip: "İnsanlığın övünç kaynağı Hz. Muhammed Mustafa seni çağırıyor" dediler. Zenci: "O kim? Ben tanımıyorum." zenciye almaya gelen adamlar: "O şeker gibi tatlı huylu, ay gibi parlak yüzlü bir insan" dediler.

Sonra ona, Hz. Muhammed'in özelliklerini uzun uzadıya anlattılar.

Zenci: "Bu herkesi şiiirleriyle kandıran, sihirleriyle kötü duruma düşüren o şair değil mi? Ben onun yanına bile yaklaşmam" diye itiraz etti.

Bunun üzerine çeke çeke onu götürmeye başladılar. Zenci bağırıp çağırıyor, ağzına geleni sayıp döküyordu.

Onu Hz. Muhammed'in huzuruna getirdiler. Hz. Muhammed: "Tulumdan su için, sonra kendi tulumlarınızı da doldurun" diye buyurdu.

İnsanlardan tutun da develere kadar orada bulunan tüm varlıklar o tulumdan doyaya su içtiler.

Herkes su kirbasını o tulumdan doldurdu. Gökteki bulut bile bu duruma gıpta etti, şaşırıldı kaldı.

Bir su tulumuyla, cehennem ateşi gibi ağızları kavuran susuzluğun giderildiği görülmüş müdür?

Bir tulum ile tüm kırbaların suyla doldurulduğuna rastlanmış mıdır?

Ama bunların hepsi gerçekleşmişti. Çünkü su tulumu sadece bir bahane, sırları gizleyen bir örtü idi. Bu tulumdaki su Allah'ın emriyle, lütuf denizinden gelmekteydi.

Kervandakiler Hz. Peygamber'in gösterdiği bu mucizeye çok şaşırdılar. "Ya Muhammed/ bu nasıl oldu?"

Küçük bir su tulumunu kullanıp herkesin susuzluğunu giderdin" dediler.

Hz. Peygamber zenci köleye dönerek: "Ey köle, şimdi bir bakı su tulumun dolu mu? Sonra bizden şikâyetçi olmayasın" diye buyurdu.

Zenci köle, Hz. Peygamber'in mucizesini görünce şaşırdı kaldı. Manevi âlemden gelen nur sayesinde yüreği imanla doldu, Müslüman oldu.

Gökyüzünden gürül gürül bir çeşmeden su akıyordu, Onun tulumu da bu manevinin suyunu insanlara aktarmak için bir aracı olmuştu.

Gözlerinin önündeki perdeler ortadan kalktı. Artık insanlara gözükmeyen o manevi âlemin çeşmesini görüyordu.

O anda kölenin gözleri yaşlarla doldu. Efendisini de, geldiği yeri de unuttu.

Zencinin eli ayağı boşaldı. İçini hoş bir ürperti kaplamıştı. Depreme yakalanmış gibi titriyordu.

Hz. Muhammed: "Kendine gel, artık gitme vakti, şaşırıp kalınacak vakit değil, düş yola!" dedi.

Zenci, Hz. Muhammed'in elini yüzüne, gözlerine sürdü, aşkla, coşkuyla öptü ellerini.

Hz. Muhammed, şefkatle kutlu elini adamın yüzüne sürdü, sürer sürmez de zencinin yüzü dolunay gibi aydınlanmış, gecenin gündüz oluşu gibi ağarmıştı.

O zenci köle, güzelliği ile ünlü Hz. Yusuf gibi güzelleşmişti.

Hz. Muhammed ona: "Artık git, gittiğinde de başından geçenleri anlat" diye buyurdu.

Zenci köle kendinden geçmiş, elini ayağını yitirmiş havalarda uçuyordu.

Nihayet zenci köle, kervandan ayrılarak iki tulumu su ile dolu olduğu hâlde, efendisinin bulunduğu yöne doğru yola çıktı.

Efendisi onu uzaktan gelirken görünce, hayretler içinde kaldı. Şaşkınlıkla öteki köylüleri yanına çağırdı.

"Şu gelen deve bizim deve, üzerindeki tulumlar bizim tulumlarımız. Ama bizim zenci köle nereye gitti?"

Uzaktan gelen şu adamın yüzü dolunay gibi parlak. Baksanıza, gündüz vakti olmasına rağmen yüzü etrafını aydınlatıyor.

Acaba kölemiz yolunu mu kaybetti, yoksa yolda kurtlar mı parçaladı, öldürüldü mü?" dedi.

Köle efendisinin yanına geldiğinde adam: "Sen kimsin? Yemen'den mi geldin, Türk müsün?"

Hadi, doğru söyle. Kölemi ne yaptın? Öldürdüysen açıkça öyle, lafı dolandırma!" diye çıkıştı.

Köle: "Onu öldürseydim buraya gelir miydim hiç? Bak, kendi ayağımla buraya kadar geldim.

Adam: "Benim kölem nerede öyleyse?"

Köle: "İşte benim! Allah'ın faziletli eli beni bu hâle getirdi.

Adam: "Hey ne diyorsun sen? Kölem nerede benim? Doğruyu söylemezsen benden kurtulamazsın."

Köle: "Kölenle aranda geçen tüm sırları, teker teker sana anlatayım mı?"

Senin beni satın aldığından günden itibaren tüm aramızda geçenleri sayıp dökeyim mi?

Anlatayım da gece gibi siyahken gündüz gibi beyaz olmama rağmen aynı kişi olduğumu anla" dedi.

Renkler değişir ama tertemiz olan ruh, ne renge ne dört unsura ne de vücudun topraktan yaratıldığına bakar.

(Toker,2006:96)

SORULAR:

- 1.Yukarıda anlatılan hikayeden hareketle İslamiyet doğduğu sırada Arap yarımadasındaki toplumsal yapı hakkında neler söylenebilir?
- 2.Hz.Muhammed'in gösterdiği mucizeler İslamiyetin yayılışına nasıl katkıda bulunmuştur?
3. Hz.Muhammed İslamiyeti yaymak için nasıl bir yol izlemiştir.

İSLAMİYETLE GELEN ADALET

Allah Rasûlü mübarek hayatı boyunca, toplumda adaleti hâkim kılmak için mücadele etmiş, gerek Müslümanlar gerekse gayrimüslimler arasındaki muamele ve hükümlerde adaletin en güzel örneklerini vermiş, adaleti temel hakların ve özgürlüklerin korunması, toplumsal huzurun ve barışın sağlanmasının teminatı olarak görmüştür.

Hız. Peygamber'in mübarek hayatını incelediğimiz zaman, O'nun hem içeride hem de dışarıda adaleti tesis etmeye çalıştığını görürüz. O, bir taraftan Mekkeli ve Medinelî Müslümanlar arasında kardeşlik ilan ederken diğer taraftan da Medine Sözleşmesi ile Müslüman, Yahudi ve müşrikler arasında adaleti sağlamaya çalışıyordu. Kur'ân-ı Kerîm'de Hız. Peygamber'in bu yönüne dikkat çekilerek "Onlar Sana gelirlerse aralarında adaletle hükmet" buyrulmuş; Hız Peygamber'in evrensel bir ilke olan adaletten -gayrimüslimler için bile olsa- asla taviz vermemesi gerektiği bildirilmiştir.

Allah Rasûlü, hayatın her alanında daima adaleti, adil hüküm vermeyi esas almış, bizzat adaletin en güzel örneklerini sergilemiş; aile hayatında insanlar arası münasebetlerde hâkim huzurunda, şahitlik esnasında adalet esasını zihinlere yerleştirmiştir.

Nitekim şu olay, buna çok iyi bir misal teşkil eder: Bir gün Mahzunoğulları kabilesinden Fatıma adında asil bir kadın hırsızlık yapmıştı. O kadının cezalandırmaması için ashabdan Hız. Üsame b. Zeyd'i Peygamberimize gönderdiler. Bu duruma çok kızan ve üzülen Hız. Peygamber şöyle buyurdu: 'Nasıl oluyor da bazı kimseler, Allah'ın kanunu karşısında aracı olmaya kalkıyor. Sizden öncekilerin mahvolmasının sebebi şudur: İçlerinden asil, ileri gelen birisi hırsızlık yapınca, onu serbest bırakıyor, zayıf ve fakir bir kimse hırsızlık yapınca, onu cezalandırıyorlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapsaydı, onun da cezasını verirdim.'

(www.sonpeygamber.info)

SORULAR:

1. Metinden yola çıkarak İslamiyetin adalet anlayışı ile ilgili neler söyleyebiliriz?
2. Gayrimüslimlere de eşit davranılmasını İslamiyetin insan haklarına verdiği önemi açısından nasıl yorumlayabiliriz?
3. Hikayede yaşanan olay karşısında Hız. Muhammed'in tutumu ne olmuştur?

PEYGAMBERİMİZ VE KIZ ÇOCUKLARI

Peygamberimiz (asm)'in eşsiz şefkatini kız çocukları üzerinde de görmekteyiz. İslâm'dan önce kız çocuklarının Arapların gözünde hiçbir değeri yoktu. Kız babası olmayı bir ayıp olarak görürlerdi. "Falan adamın damadı demesinler." diye kızlarını evlendirmek istemez, diri diri toprağa gömerlerdi. Bu vahşeti de atadan, babadan kalma bir âdet olarak görür, uygularlardı.

İşte Peygamberimiz (asm) bu zavallı masumların böyle acımasızca öldürülmelerini büyük bir cinayet olarak görüyor, bu kötü âdetin bir an önce kaldırılması için mücadele ediyordu. Kendisi kızların babası olmakla iftihar ettiği gibi, üç, iki veya bir kızı olup da onları büyütüp yetiştirenleri, İslâmî bir eğitim verenleri cennetle müjdeliyordu. Peygamberimiz, huzuruna bir kız çocuğu gelirse ona yakın ilgi gösterirdi.

Halid bin Said, Peygamberimizi (asm) ziyarete geldiğinde, yanında küçük kızı da vardı. Habeşistan'da doğduğu için, Peygamberimiz ona ayrı bir yakınlık gösterirdi. Çocuk kalktı,

Peygamberimiz'in sırtında bulunan peygamberlik mührüyle oynadı. Babası yanına çekmek istedi, fakat Peygamberimiz çocuğun kalbinin kırılmaması için babasına engel oldu. Bir seferinde Peygamberimiz (asm)'in eline işlemeli bir kumaş parçası geçmişti. Hz. Halid'in kızını çağırttı ve ona verdi, sevindirdi.

(www.sonpeygamber.info)

SORULAR:

1. Metinden hareketle İslamiyet öncesi kız çocuklarına nasıl davranılırdı?
2. İslamiyetle birlikte kızların ve kadınların yaşamları nasıl değişmiştir?
3. İslamiyetin kadın haklarına verdiği önem insanların İslamiyeti kabullerini nasıl etkilemiş olabilir?

DÜNYANIN EN MUTLU ÇOCUKLARI

Hız. Peygamber engin bir tevazu içinde çocuklarla her fırsatta ilgilenmiş, şakalaşmış, gördüğünde onlara selam vermiş, hal hatırlarını sormuş, hasta olduklarında ziyaretlerine gitmiş, onların kusurlarını da hoş karşılamıştır. Bundan dolayıdır ki, dünyanın en mutlu çocukları, onun yaşadığı dönemin çocuklarıdır diyebiliriz belki de.

İşte hayatımızın her alanı için en güzel örnek olan Hız. Peygamber'in Medine sokaklarındaki miniklerle bazı hatıraları...

Hız. Peygamber, Kuşu Ölen Zeyd'e Taziyeye Gidiyor

Zeyd 3 ya da 5 yaşlarında idi. Zeyd'in çok ağlandığı, çok sevdiği, adını Umeyr oyduğu küçük bir kuşu vardı. Hız.Peygamber Zeydi her gördüğünde Umeyr'in babası" anlamında "Ebu Umeyr" diye hitap ederdi ona. Bir gün Zeyd'in kuşu öldü. Onun ölümü Zeyd'i çok üzdü. Kuşun öldüğü günlerde Hız. Peygamber Zeyd'in evine gitti. Çocuğun kederli hali, Hız. Peygamber'in merhametli kalbini etkiledi. Onu neşelendirmek istedi. Çocuğun saçlarını okşayarak yanağını öptü. Gülümseyerek: -"Ya Ebu Umeyr! Nüğayr (serçe kuşuna benzeyen bir kuş veya bülbül) ne oldu?" dedi. "Hayvanı ne yaptın?.."

Hız. Peygamber'in kalbe huzur veren ilgisiyle ferahlayan Zeyd, bu söze çok güldü.

Hız. Hasan ve Hüseyin'in Deve İsteği

Torunları Hız. Hasan ve Hüseyin bir develerinin olmasını istiyorlardı. Bu dileklerine ulaşmanın yolunu, dedelerinden istemekte buldular. Hız. Peygamber maddi olarak o an çocuklara deve alacak durumda değildi. Torunlarını üzmeden onlara istedikleri deveyi unutturacak bir çözüm buldu. Küçük torunlarının önüne çökerek onlara seslendi:

- "Haydi binin. Bundan daha iyi deve mi olur?"

Çocuklar büyük bir sevinçle dedelerinin sırtına bindiler. Artık deveyi unutmuşlardı.

(www.sonpeygamber.info)

SORULAR:

- 1.İslamiyetten sonra Arap yarım adasında Çocuk hakları konusunda ne gibi değişimler yaşanmıştır?
- 2.Hikayeden yola çıkarak;Hız. Muhammed'in çocuklara verdiği değer hakkında neler söylenebilir?

SATUK BUĞRA HAN

Hız. Muhammed kanatlı atı Burak'ın sırtında göklere yükseldiği "Mirâc Gecesinde" gök katlarında kendinden önceki peygamberleri görür. Bunlar Danişmend name arasında birini tanıyamaz ve Cebrail'e bunun kim olduğunu sorar. Cebrail : " Bu peygamber değildir. Bu sizin ölümünüzden üç asır sonra dünyaya inecek olan bir ruhtur. Türkistan'da sizin dininizi yayacak olan bu ruh "Abdülkerim Satuk Buğra Han" adını alacaktır." Hız. Muhammed yeryüzüne döndükten sonra hergün islâmiyeti Türk ülkesine yayacak olan bu insan için dua etti.

Hız. Muhammed'in arkadaşları da bu ruhu görmek istediler. Hız. Muhammed dua etti. Başlarında Türk başlıkları bulunan silâhlı, kırk atlı göründü. Satuk Buğra Han ve arkadaşları selâm verip uzaklaştılar. Bu olaydan üç asır sonra Satuk Buğra Han, Kaşgar Sultanının oğlu olarak dünyaya geldi. Satuk Buğra Hanın doğduğu gün yer sarsılmış, mevsim kış olduğu halde bahçeler, çayırlar çiçeklerle örtülmüştü. Falcılar bu çocuğun büyüyünce müslüman olacağını söyleyerek öldürülmesini isterler. Satuk Buğra Hanı, annesi : " Müslüman olduğu zaman öldürürsünüz." diyerek ölümden kurtarır.

Satuk Buğra Han 12 yaşında arkadaşlarıyla birlikte ava çıkmağa başlar. Avda oldukları günlerden birinde kaçan bir tavşanın arkasından hızla koşarken arkadaşlarından uzaklaşır. Kaçan tavşan durur ve bir ihtiyar insan görünümünü kazanır. Satuk Buğra Han'ın sonradan Hızır olduğunu anladığı bu yaşlı kişi ona Müslüman olmasını öğütler ve islâmiyeti anlatır. Satuk Buğra, Kaşgar hükümdarı olan amcasından islâmiyeti kabul etmesini ister.

Kaşgar Hanı, müslüman olmayacağını söyler. Satuk Buğra Han'ın işaretiyle yer yarılar ve hükümdar toprağa gömülür. Satuk Buğra Han hükümdar olur ve bütün Türk ülkeleri onun idaresinde islâmiyeti kabul ederler. Satuk Buğra Han, ömrünü müslümanlığı yaymak için mücadele ile geçirmiştir. Menkabelere göre Satuk Buğra Han'ın düşmana uzatıldığında kırk adım uzayan bir kılıcı varmış ve savaşırken etrafına ateşler saçıyormuş. 96 yaşında Tanrı'dan davet almış bu sebeble Kaşgar'a dönmüş ve hastalanarak burada ölmüştür.

(<https://www.cokbilgi.com/yazi/satuk-bugra-han-destani-turk-destanlari/>),2018

SORULAR:

1. Türkler İslamiyeti hangi devlet zamanında kabul etmiştir?
2. Metinden hareketle Satuk Buğra Han İslamiyeti yaymak için nasıl bir yol izlemiştir?
3. Türklerin İslamiyetten önceki inançları göz önünde bulundurulduğunda İslamiyeti kabul etmelerini kolaylaştıran etmenler nelerdir?

GAZNELİ MAHMUT VE AYAZ

Bir gün Gazneli Mahmud ava çıkmıştı. Bir ceylan peşinde koşarken, yanındakilerden ayrıldı, adamlarından tamamen uzaklaştı. Nihayet bir kaç Türkmen evi gördü.

Yorgun, terlemiş ve susamış hâlde evlerden birine yaklaştı, su istedi. Karşısına genç Ayaz çıktı, Sultan Mahmud'un kıyâfetinden ve hâlinde önemli birisi olduğunu anladı, saygı gösterdi:

-Sultânım biraz istirahat buyurun, bu civarda suyu çok hoş olan bir çeşme var.

Babam az evvel oraya gitti, su getirecek, size o sudan takdim edeyim, dedi.Sultan Mahmud atından indi. Ayaz yoksul fakat tatlı dilli, konuşkan ve saygılı bir gençti. Etrafın güzelliğinden, kendi yaşayışlarından bahsederek uzun süre hükümdarı oyaladı. Mahmud, gençten ve davranışlarından etkilendi ve hoşlandı. Genç bir ara kalkıp temiz bir kâsede soğuk su getirdi. Sultan suyu içti ve pek beğendiğini söyledi. Dayanamayıp sordu:

-Babanın çeşmeden su almaya gittiğini söylemiştin, oysa bu suyu evden alıp geldin, nedir bunun sebebi. Ayaz cevap verdi:

-Pâdişahım, buraya geldiğiniz vakit yorgun ve çok terli idiniz. O anda soğuk suyu verseydim size dokunurdu. Sizi konuşmaya tutarak terinizin kurummasını bekledim, başışlayın.

Sultan Mahmud çocuk yaştaki bu gencin ferâset ve zekâsını çok beğendi. Âilesinin rızâsını alarak onu sarayına getirdi. Ayağındaki çarığı, sırtındaki postu çıkarıp ona kıymetli elbiseler giydirdi ve hizmetine aldı.

Ayaz gibi feraset sahibi, zekî ve becerikli halk çocukları her zaman ve her yerde bulunur. Yeter ki onları keşfedecek, bulup değerlendirecek Sultan Mahmutlar olsun, yeter ki onların önünü açacak imkânlar doğsun.Mevlânâ bu hikâyede, önemli bir insanın öncesini ve sonrasını anlatmakta, varlığa ve benliğe kapılmanın hoş bir şey olmadığını hatırlatmaktadır.

Yokluktan varlığa ulaşmak, kıt imkânlardan sonra müreffeh bir hayata kavuşmak hayatta ciddi bir sınavdır. Bu sınavda herkesin başarı gösterdiğini söylemek mümkün değildir.Tuzağa düşmemek için iyi bir ruh eğitimine ve manevî olgunluğa sahip olmak gerekir. Bu da ya Ayaz gibi doğuştan getirilen bir özelliktir veya sonradan eğitimle kazanılacak bir niteliktir.

Hikâyemizde, saraydaki gizli odasında çarığını ve eski püskü giyeceklerini niçin sakladığını soran Sultan Mahmud'a, Ayaz şöyle cevap verir:

-Ben sarayınıza bunlarla geldim, sizin sâyenizde bu devlete ulaştım; fakat aslımı unutmamak, benliğe, kibir ve gurura düşmemek için de bunları sakladım. Arada bir odaya girer, bu eski giyecekleri seyrederek ve kendi kendime: "Sen buydun, bunlarla geldin. Gene busun, elde ettiğin mevkiye aldanma, derim. Öylece kendimi ve nefsimi terbiye ederim."

SORULAR:

1. Türkler İslamiyeti kabul ettikten sonra hükümdarların aldığı ünvanlar nasıl değişmiştir?
2. Türklerin İslamiyeti kabul ile yaşam tarzlarında meydana gelen değişiklikler nelerdir?
3. Bu hikaye hangi Türk-İslam devletlerini konu almaktadır?

AYAZ'IN FERASETİ

Bir gün beyleri Sultan Mahmut'a:

-Ayaz denilen bu hizmetçinin ne mârifeti var ki, sen ona otuz kişinin ücreti kadar ücret ödüyorsun. dediler.

Sultan Mahmut bu soruya o sırada karşılık vermedi. Birkaç gün sonra beylerini alarak ava çıktı. Giderlerken uzaktan bir kervanın geçmekte olduğunu gördüler.

Sultan Mahmut beylerden birine: "Git sor bakalım, bu kervan nereden geliyor." dedi. Bey atını sürerek gitti. Bir süre sonra geriye döndü: "Efendim kervan Rey şehriden geliyor dedi."

Sultan Mahmut: "Peki, nereye gidiyormuş." diye sorunca bey susup kaldı.

Bunun üzerine hükümdar başka birini gönderdi, o da gidip geldi:

-Efendim Yemen'e gidiyormuş, dedi.

Pâdişah: "Yükü neymiş." deyince o da susup kaldı.

Bu defa pâdişah bir başka beye:

-Sen de git yükünü öğren." dedi. Bey gitti, geldi:

-Her cins mal var, fakat çoğu Rey kâseleri, dedi. Pâdişah:

-Peki kervan Rey'den ne zaman çıkmış." diye sorunca, bey susup kaldı, cevap veremedi.

Pâdişah böylece tam otuz beyi gönderdi, otuzu da istenen bilgileri tam olarak getiremediler.

Pâdişah son olarak Ayaz'ı çağırdı:

-Ayaz, dedi, git bak bakalım şu kervan nereden geliyor."

Ayaz saygıyla pâdişahın huzurunda eğilerek konuşmaya başladı:

-Efendim, kervan görünür görünmez sizin merak ederek, soracağınızı tahmin ettiğimden gidip gerekenleri öğrendim. Kervan Rey'den geliyor Yemen'e gidiyor. Yükü şudur, şu kadar at, şu kadar deve, şu kadar katırdan oluşuyor. Kervanda şu kadar insan var, onlardan şu kadarı silâhlı..., diye başlayarak kervan hakkındaki bilgileri en küçük ayrıntıya varıncaya kadar anlattı. Bütün bunları beyler ağız açık dinliyorlardı.

Böylece Ayaz tek başına otuz beyin edinemediği bilgiyi edinmiş, başaramadığı işi başarmıştı.

Pâdişah beylerine döndü:

-Sâdik adamım Ayaz'a neden otuz kişinin ücretine denk para verdiğimi anladınız mı. Görüyorsunuz ki bu bile, onun hizmetine karşı az geliyor, dedi.

Böylece Ayaz'ı çekemeyerek aleyhinde konuşan beyler utandılar, yaptıklarına pişman oldular. (Mesnevî, C. VI, beyit: 385 vd.)

Mesnevî’de hikâyenin devâmında, mahcup duruma düşen emirlerin şöyle dedikleri nakledilir: “Bu bir anlayış, doğuştan gelen bir zekâ işidir. Allah’ın bâzı insanlara verdiği özel lutfu ve ihsânıdır. Çalışmakla elde edilecek bir özellik değildir.”

Onların bu mâzeretine karşılık sultan şöyle cevap verdi: “Şu hayat mücâdelesinde insan, başarıya ulaşamamış, zarar etmişse, bir şey elde edememişse, bu hâl onun gereği gibi çalışmamasından ileri gelmiştir. Eğer başarıya ulaşmış, kazanmış, kâr etmişse, bu başarı onun çalışmasından, çok gayret sarfetmesindedir.”

Bu hikâyeden, başarmak ve kazanmak için dikkatli, basîretli ve bilgili olmak yanında, olağanüstü bir gayret ve çalışmanın da gerekli olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

(<https://aydinbas.wordpress.com/2012/01/25/gazneli-mahmut-ve-ayaz/>)

SORULAR:

- 1.Yukarıdaki metinden hareketle; İlk Türk-İslam devletlerinin ekonomik faaliyetleri hakkında neler söylenebilir?
2. Gazneli devleti nerede kurulmuştur?
- 3.Gazneli Mahmut’un adalet anlayışı ile islamiyetin adalet anlayışını karşılaştırdığımızda neler söyleyebiliriz?

ANADOLU ADININ EFSANESİ

Demir asa, demir çarık... Şöyle, Anadolu içlerine Ankara'ya yakın Kızılcahamam'a kadar uzanalım. Biraz ilerde Taşlıca Köyü var. Köyün yanı başında bir taş oluk, oluğun yanında da bir yatacın türbesi var. Anadolu'nun dili burada çözülür. Bir ihtiyar anlatır uzun uzun:

Türk sultanı asker toplayıp sefere çıkarı dağ — taş, dere — tepe aşarlar. Ağustos sıcağı dudakları çatlatır, damarları kurutur. Asker susuz, mataraları kuru... İşte bu sırada, boz-bulanık tepelerden, omuzunda ayran bakracı, ak saçlı lime lime heykel gibi bir ana görünür. Yanık bağrıların, susuz mataraların tek umudu bu şefkat sembolü ihtiyar anada... Kadın yaklaşır:

— Yavrucuklarımı der. Hoş geldiniz! Alın, ananızın ak sütü gibi helâl olsun. İçin ayrımandan.

Omuzundan bakracını indirir, buradaki taş oluğa doldurur. Asker oluğa üşüşür, mataralarını doldururlar. — Doldur oğlum!

— Dolu ana...

— Doldurun yiğitlerim!

— Ana dolu...

İhtiyar ana "Doldur!" dedikçe, askerler "Ana dolu" diyerek, buz gibi ayrımla bağrılarını serinletirler. Bir bakraç ayran, bir orduya yeter de artar bile...

O günden bu yana, bu kutsal topraklara herkes Anadolu deyiverir. Oluğun yanı başındaki mezar, bu ihtiyar ananıdır. Ziyaret ederler. Daha doğrusu, bu mezar, bu toprakları kanlarıyla sulayan yiğitlerin anası, Anadolu'nun ta kendisidir.

Bu taş oluğu, bu adsız mezarı Anadolu'nun her köşesinde bulabilir; bu efsaneyi her yerde duyabilirsiniz.

(Ciravoğlu 2000: 76)

SORULAR:

- 1.Hikayeye göre Anadolu İsmi nereden gelmektedir?
- 2.Hikayeye göre Türkler hangi amaçla sefere çıkmıştır?
- 3.Türklerin yapmış olduğu seferlerin Anadolunun Türkleşmesine katkıları neler olmuştur?

MALAZGİRT MEYDAN SAVAŞI

Cuma namazından sonra Sultan Alparslan, ordusuna şöyle hitap etti:

-Kumandanlarım, askerlerim! Biz ne kadar az olursak olalım, onlar ne kadar çok olursa olsunlar, daha fazla bekleyemeyiz. Bütün Müslümanların minberlerde bizim için dua ettiği şu saatlerde kendimi düşman üzerine atmak istiyorum. Ya muzaffer olur gayeme ulaşırım, ya şehit olur cennete girerim.

Büyük bir inançla söylenen bu heyecanlı sözlere askerler hep bir ağızdan:

-Ey Yüce Sultan! Her zaman senin emrinde ve seninle olacağız, nereye gidersen oraya gideceğiz, diye haykırdılar.

Sultanın üzerinde beyaz bir elbise vardı. Düşmana hücum etmeden önce son söz olarak askerlerine şunları söyledi:

-İşte şehitlik kefenim, savaş meydanında ölürsem beni bu elbise ile gömersiniz. Bundan sonra Türk ordusu hücumla geçti. Cuma günü öğleden sonra başlayan savaş akşam üzeri sona erdi. Tarihin en büyük meydan savaşlarından biri olan Malazgirt Savaşı Türk ordusunun kesin galibiyeti ile sonuçlandı. Büyük komutan Alparslan'ın üstün savaş taktiği ve Türk askerinin cesaret ve kahramanlığı sayesinde elli dört bin kişilik Türk ordusu, kendisinden kat kat fazla olan Bizans ordusunu birkaç saat içinde kesin bir yenilgiye uğratmış ve büyük bir zafer kazanmıştı.

Bu savaşta Bizans imparatoru Romen Diojen de esir alınmıştı. İmparator, savaşın galibi Büyük Türk hakanı Alparslan'ın huzuruna çıkarıldı. Alparslan imparatora çok iyi davrandı.

Sultan Alparslan, imparator Diojene:

-Zaferi sen kazansaydın bana ne yapardın?, diye sordu.

Diojen:

-Bir fırın hazırlatıp sana çok kötü davranacaktım, diye cevap verdi.

Esir imparator, bu sözleri ile eline fırsat geçseydi ne kadar acımasız hareket edeceğini söylemekten çekinmemişti. Buna karşı bu büyük zaferin muzaffer komutanı Sultan Alparslan, Diojen'i affetti ve yanına muhafızlar vererek onu memleketine gönderdi. Alparslan bu davranışı ile insanlığa çok önemli bir ahlak dersi vermiş, Türk milletinin sahip olduğu üstün özellikleri göstermiştir.

(<http://www.vehbitulek.com>)

SORULAR:

1. Malazgirt savaşının Anadolu Türk tarihi açısından önemi nedir?
2. Türkler Anadoluyu hangi amaçla yurt edinmek istemiştir?
3. Alparslanın Diyojene verdiği cevap Türklerin ahlak anlayışı ile ilgili nasıl bilgiler verir?

KIRK YIL SIRTINDA ODUN TAŞIYAN ŞAİR

Yoksul Yunus sırtıyla kırk yıl dağdan odun indirdi. Kırk yıl sabretti yüreğine aydınlığın doğacağı günü bekliyordu.

Sivrihisar'a bağlı Sarıköy derler bir köy vardı. Burada Yunus adında genç bir adam yaşıyordu. Taptuk Emre adında bir yol göstericinin kapısına sığınmıştı. Başka insanlarda vardı burada. Taptuk Emre Yunus'u dağdan odun getirmekle görevlendirmişti. Yunus her gün dağa gitti, odun getirdi. Bunlar öyle odunlardı ki oklava gibi dümdüzdü. "Niçin hep düzdün odun getiriyorsun? Ormanda hiç eğri odun yok mu?" diye soranlara "Taptuk'un kapısına eğri odun yaraşmaz," karşılığını verirdi.

Bir yıl değil, beş yıl değil, yoksul yunus tam kırk yıl hergün dağdan odun taşıdı. Durumundan kimseye yakınmadı, yazıklandı.

Kırk yıl geride kalmıştı. Bir akşam Taptuk ocağında kalabalık bir topluluk yer almıştı. İlahiler okunacak, şiirler söylenecekti. Yunus da dağdan yorgun argın gelmiş, kapı ardında bir yere ilişmişti. Taptuk'un adamları arasında Yunus'-ı Güyende (Söyleyici Yunus)adında bir şair vardı. Taptuk emre ona:

"Yunus," dedi. "haydi bir şeyler söyle de dinleyelim."

Güyende mırın kırım etti, bir şeyler demek istedi başaramadı.

Ak sakallı Taptuk Koca, topluluğa bakındı. En arkada kapı dibinde Yunus'u gördü.

"Haydi oduncu Yunus, sen söyle!"

Yunus bir anda gözlerinden bir perde kalkmış gibi içinin aydınlandığını hissetti. Her şeyi daha bir arı duru duru görmeye başladı ve dili çözüldü. O gece orada öyle güzel şiirler söylendi ki dinleyenler kendilerinden geçtiler.

Ertesi gün Taptuk baba Yunus'u çağırıldı:

"Artık," dedi, "aradığını buldun. Çilen doldu, tamam oldu. Bundan böyle bu kapıya odun getirmen gerekmez."

Yunus pirinin elini öptü. Sirtında aba, ayaklarında çarık, omzunda çıkını, elinde sopası yollara düştü. Dağlara taşlara, uçan kuşlara, tarlalarda çalışan insanlara, atlarının üstünde kurumlu kurumlu giden eli kanlı beylere şiirler söyleyerek yıllarca dolaştı. Yolu bir gün Konya'ya düştü. Büyük şair ve bilgin Mevlana'nın yanına vardı, elini öptü.

Mevlana kendisine yeni yazdığı altı ciltlik Mesnevi adlı kitabını gösterdi. Yunus baktı, karıştırdı:

"Uzun yazmışsın," dedi "Ben olsam, Ete kemiğe büründüm Yunus diye görüldüm derdim, olur biterdi."

Yunus bütün Anadolu'yu Suriye'yi, Azerbaycan'ı içine alan uzun yolculuğundan dönünce gene Taptuk Emre'nin yanına vardı. Taptuk Baba, artık iyice yaşlanmıştı. İki gözü görmez olmuştu. Yunus'a:

"Yunus'um," dedi, "iki güneş bir arada barınmaz, şimdi bir ok atacağım. Bu oku ara, onu nerede bulduysan orada yerleş kal."

Ok vınlıyarak bulutların arasında kaybolup gitti. Yunus tam beş yıl bu oku aradı. Sonunda doğduğu Sarıköy'de buldu. Oraya yerleşti ve orada öldü. Şimdi mezarı Sarıköy'dedir.

Yunus Emre Türk edebiyatının en büyük şairlerinden birisidir. O zamanki Türk aydınları Türk dilini hor görüyor, Arapça, Farsça yazmayı üstünlük sayıyorlardı. Yunus emre halkın konuştuğu Türkçe'yi şiir dili yaptı. Üstün şairlik yeteneği ile dilimizi içlere işleyen akıcı ve sıcak bir ses haline getirdi.

Türk halkı onu yedi yüz yıldır hiç unutamadı. Kimi kentli şairler onu küçük gördüler, yazdıkları kitaplarda adını anmadılar ama köylünün, kasabalının,, hatta dağ başındaki çobanların dilinden hiç düşmedi.

Şiirlerinden hangi dinden, hangi ırktan olursa olsun, insanları sevmek gerektiğini, barış içinde yaşama dileğini dile getirdi.

Derler ki, Yunus üç bin tane şiir yazdı. Şiirlerinin yazılı bulunduğu defter, Yunus öldükten yüz yıl sonra Molla Kasım adında bir Ham Sofunun eline geçti. Defteri yanına aldı. Irmak kıyısına vardı. Sağ yanında bir ırmak akıyordu sol yanında da bir ateş yaktı. Başladı şiirleri okumaya. Dar kafalı Molla, şiirleri okuyor hiç birisini beğenmiyordu. Bunları dine aykırı buluyordu. Okuduğu sayfayı koparıyor kimini yanı başında sessiz sessiz akıp giden ırmağa atıyor, kimini de oylum oylum yanan ateşte yakıyordu. Tam iki bin şiiri yok etmişti. Birden eline iki bin birinci şiir geçti. O şiirin sonunda şöyle deniliyordu:

"Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme

Seni sorguya çeken bir Molla Kasım gelir."

Molla Kasım böğründen kurşun yemişe döndü. Dili dışı kitlendi. Ben ne yaptım da iki bin şiiri yaramaz diye yok ettim," diye dövünmeye başladı."

Ama dövünmesi gereksizdi. Çünkü o şiirlerin hiç birisi boşa gitmedi. Yok olmadı. Halkımızın inancına göre bu gün ırmağa atılan bin şiiri denizlerde balıklar, yakılan bin şiiri gökyüzündeki kuşlar, kalan bin şiiri de insanlar okuyor.

(www.seçmehikayeler.com)

SORULAR:

1. Yunus Emre İslamiyetin Anadolu'da yayılması hususunda nasıl bir görev üstlenmiştir?

2. Yunus Emre'nin Türk tarihi açısından önemi nedir?
3. Yunus Emre'nin hangi özellikleri İslamiyetin yayılmasını kolaylaştırmıştır?

NIĞDE ALAADDİN CAMİİ

Yıllardan 1223. Niğde sancak beyi Zeyneddin Beşer'e Selçuklu hükümdarı I.Alaaddin Keykubat adına,şimdiki camiinin olduğu alana bir cami yapılması için emir verir. Camiini yapan taş ustası,sancak beyinin kızına aşiktir ve aşkını dile getirecek imkanlardan yoksundur. Neticede o bir taş ustası,sevdiği ise bir beyin kızıdır. O aşkını haykırmak istiyor fakat her seferinde gerçeklerin taş gibi soğuk yüzüyle karşılaşmaya devam ediyordu. Fakat usta ne yapıp edip aşkını bir türlü ortaya koymaya bir kere karar vermişti artık. Bunu en iyi sanatıyla anlatabilirdi. Ve usta sevdiği kızın yüzünü güneşle birlikte aydınlansın diye camiinin giriş kapısına işledi. Artık aşkını doğan güneş haykırıyor,taş dile geliyordu. Umutsuz aşka tutulmuş ustanın yüreği bir nebze olsun felah buldu. Ve aşkı o kadar büyüktü ki bunu ancak güneş dillendirebilirdi.

Soru: Niğde Alaaddin Camii hangi devlet zamanında ve kim tarafından yaptırılmıştır?

Soru: Türkiye Selçuklu devletinin yaptırdığı eserlerin Anadolu'nun Türkleşmesine katkısı nedir?

Soru:Taş ustası aşkını anlatmak için nasıl bir yol izliyor?

Soru: Dünyada eşi benzeri olmayan bu camiinin yaşatılmasının insanlığın ortak geleceği için önemi nedir?

(Tangülü,2016:74-75)

MİRAS

Dünyanın yüzünü güneşe çevirdiği O ilk anlar yeryüzünün her bir köşesinde birbaşka yaşanır, farklı farklı anlamlar kazanır. Dağların zirvesinde son demlerini yaşayan karlar için hayatta kalma mücadelesinin tazelenişidir. Tarlalardaki günebakanlar içinse büyümenin, gelişip olgunlaşmanın tek ilacıdır. Çiftçilerin tarlaya gitme zamanlarının geldiğinin habercisi, horozların uzun uzun ötüşlerinin tetikçisi. Toprağın gece boyu soğumuş bedenine dokunan sıcacık bir temastır. Canlılarının çoğunun bir nevi geçici ölüm diye adlandırılan uykularında başlayan bu tekrar diriliş, aslında dünyanın canlılığının devam ettiğinin de bir göstergesidir.

Bizim buralarda da güneş tüm zarafetiyle gökyüzüne doğru süzülür. Tıpkı bir yorgan gibi yeryüzünün üstünü örten karanlığı delerek dünyada var olan tüm canlılarla birlikte bize de yeni günü müjdeler. Günün ilk ışıklarıyla gecenin bağrında gizli saklı kalan her şey bütün çıplaklığıyla açığa çıkar. Anadolu'nun, Selçuklular tarafından yurt edinilme mücadelesi boy gösterir. Bu uğurda canını vermiş yüzlerce şehidin bir arada yattığı taşlarının her birinin tek tek, nakış nakış işlendiği mezarları biz buradayız dercesine unutulmamak isteyişlerini haykırırlar. Kümbetlerse zamana meydana okuyan dik duruşlarıyla göze çarpar. Adeta buldukları yerin muhafızları edasıyla sabaha kadar şehir için manevi bir kalkan halini alırlar. Burası Ahlat'tır. Var oluşla yok oluşun iç içe olduğu, yalnızlık ve kalabalığın birbiriyle geliştiği Ahlat.

Ben doğduğumdan beri işte güneşin bir başka doğduğu bu küçük ama şirin ilçede yaşıyorum. Babam çini ustası. Selçuklu motifleri taşıyan birbirinden güzel ve ihtişamlı Ahlat çinileri şekil buluyor ellerinde. Ben de bu havayı soluyarak her defasında yeniden hayat buluyorum. Çinilerin renklerle şekillerle buluşup ateşte kaynaşmaları beni adeta büyülüyor. Tarihe ve tarihi güzelliklere karşı olan aşırı duyarlılığım da buradan gelmiş olsa gerek. Özellikle de Ahlat'ta son zamanlarda yaşananlarda ilgisiz kalmak mümkün değil. Mezar taşlarının çalınarak amaçları dışında örneğin şömine taşı olarak kullanılması, kümbetlerin üzerine vurdumduymaz bir tavırla saçma sapan yazılar yazılması içlerinin çöplerle doldurulması kabul edilemez bir durum. İnsanların bu kadar umursamaz oluşu, çevreye zarar verişini beni çıldırtıyor. Her gece yatağa yattığımda bunları düşünmekten alamıyorum kendimi.

Sahip olduğumuz güzellikleri, geçmişin izleri olan tarihi yapılarımızın bizden sonrakilere de kalabilmesi için bir şeyler yapılmalı. Biliyorum, küçüğüm. Ancak yüreğim büyük ve umut dolu. Arkadaşlarımla el ele vererek mutlaka sesimizi duyurabiliriz. Küçük çığıklarımızı birleşerek gür bir hal alacak ve insanlarımız kulaklarını da doğruları duyacak. Bu dünyada misafir olduğumuzu ve sadece bizim yaşamayacağımızı elbet hatırlayacaklar, hatırlatacağımız Zaten bir kaç gündür arkadaşlarımla konuda yapabileceklerimiz konuşuyoruz. İçimde duyduğum hırsıyla birden oturduğum yerden fırladım. Ne yapmamız gerektiğine yönelik bir şeyler bulmuştum galiba. Hemen arkadaşlarımla paylaşmalıydım, önceden

kararlaştırdığımız gibi buluşma saatine tam saatinde gittim. Kadro tamamdı. Eksiksiz bir araya gelebilmiştik. Öncelikle herkes fikrini açıkladı. Tabi ben de fikrimi dile getirdim ve en beğenilen öneri oldu. Karar verilmişti. Bir broşur hazırlanacak, bu broşürde Ahlat'ın sahip olduğu değerler resmedilip kıymetlerinin bilinmesinin gerekliliği vurgulanacaktı. Sonra da çoğaltılıp elden Ahlat halkına dağıtılacaktı. Ayrıca gündüzleri Selçuklu mezarlarında ve kümbetlerde dönüşümlü olarak nöbet tutularak bunlara zarar verenler, çöplerini çöp kutuları yerine buraya atanlar, yazı yazanlar, kırıp dökenler uygun bir dille uyarılacaktı. Herhangi bir direnişle karşılaşılınca da buralarla ilgili görevlilerden ya da polisten yardım istenecekti. Tabi tüm işler iyi bir organizasyon ve iş bölümü ile gerçekleştirilecekti. Plan bana ait olduğu için grubun başına da lider olarak ben getirildim.

Süreç istediğimiz gibi ilerliyordu. Broşur hazırlandı, harçlıklarımızla biriktirdiğimiz parayla bir kırtasiye de çoğaltıldı. Dokümanlarımız hazırıldı. Aramızda ikişerli gruplar oluşturulup nöbet saatlerimizi ve yerlerimiz de belirledik. Yaz tatilinde olmamız işimizi oldukça kolaylaştırmıştı. Tüm günümüzü bu amaç doğrultusunda şekillendirmiştik.

Hazırlıklarımızı tamamladıktan sonra son bir toplantı daha yaparak çalışmalara başladık. Öncelikle ilçenin her bir mahallesine dağıldık ellerimizdeki broşürlerimizle en işlek caddeler, sokaklar da unutulmadı. Gördüğümüz herkese, kapısını bizlere açan her eve broşürlerimizi uzattık. şükür ki hiç geri çevrilmedik. Hatta şaşkınlıkla karışık büyük bir ilgiyle karşılaştik. Yüzlerinde önce hayret, sonra da bir takdir ifadesi belirliyordu insanların. Kimilerinde ise bizim gibi küçük yaştaki çocukların bu kadar biiinçli ve duyarlı olması gıpta duygusu açığa çıkarıyordu. Nöbetlerimizde hiç aksatılmadan istikrarlı bir şekilde tutuluyordu. Eserlere zarar veren kim olursa olsun uygun bir dille uyarılıyor, gerekli olan güvenlik ve temizlik sağlanıyordu.

Aradan birkaç hafta geçtikten sonra emeğimizin karşılığını görmeye, meyvelerini toplamaya başladık. İlçe halkında gözle görölür bir değişim gerçekleşmişti. İnsan biraz daha bilinçlenmiş daha duyarlı bir hale gelmişti. Bize destek verenlerin sayısı da her geçen gün artıyor hatta aramıza katılıp bizzat mücadelemize katkı sağlıyorlardı. Ancak bizim için asıl sürpriz kaymakamızın bizi ziyaret ederek tebrik etmesi ve ze destek vermesi olmuştu.

Mutluydum. Hem de çok mutluydum sessiz kalmamıştım söyleyecek çok sözü olupta susanlar gibi olmamıştım. Oturduğum yerden yakınıp etrafa eleştiriler savurmamıştım. Ben bir şeyler yapabiliştim. Elimden geldiğince, dilim döndüğünce çabalamıştım. Daha doğrusu tüm arkadaşlarımla çaba sarf etmiştik. Atalarımızın bize bıraktıklarına sahip çıkabiliştik. Çünkü bu eserler bizim kimliğimizdi. Nereden, kimden geldiğimizin, neler yaptığımızın birer kanıtı niteliğindeydi ve biz bunların birer sadık bekçileriydik.

(Demir ve Akengin,2014:46)

SORULAR:

1. Anadolu hangi devlet zamanında yurt edinilmeye başlamıştır?

2.Selçuklu devleti zamanında Anadolu'da yapılan eserlerin Anadolu'nun Türkleşmesine katkıları nelerdir?

3.XI ve XIII.yy arasında yaptırılan bu eserlerin korunmasının Türk tarihi açısından önemi nedir?

HARAM İNEK

Bir adamcağız kötü yoldan para kazanıp bununla kendisine bir inek alır. Neden sonra, yaptıklarından pişman olur ve hiç olmazsa iyi bir şey yapmış olmak için bunu Hacı Bektâş-i Veli'nin dergahına kurban olarak bağışlamak ister. (O zamanlar dergahlar aynı zamanda aşevi işlevi görüyordu.)

Durumu Hacı Bektâş-i Veli 'ye anlatır ve Hacı Bektâş-i Veli helal değildir diye bu kurbanı geri çevirir. Bunun üzerine adam Mevlevi dergahına gider ve aynı durumu Mevlâna'ya anlatır, Mevlâna ise bu hediyeyi kabul eder.

Adam aynı şeyi Hacı Bektâş-i Veli 'ye de anlattığını ama onun bunu kabul etmemiş olduğunu söyler ve Mevlâna'ya bunun sebebini sorar.

Mevlâna şöyle der:

- Biz bir karga isek Hacı Bektâş-i Veli bir şahin gibidir. Öyle her leşe konmaz. O yüzden senin bu hediyeni biz kabul ederiz ama o kabul etmeyebilir.

Adam üşenmez kalkar Hacı Bektâş-i Veli dergahı'na gider ve Hacı Bektâş-i Veli'ye, Mevlâna'nın kurbanı kabul ettiğini söyleyip bunun sebebini bir de Hacı Bektâş-i Veli'ye sorar.

Hacı Bektâş-i Veli de şöyle der:

- Bizim gönlümüz bir su birikintisi ise Mevlâna'nın gönlü okyanus gibidir. Bu yüzden, bir damlayla bizim gönlümüz kirlenebilir ama onun engin gönlü kirlenmez. Bu sebepten dolayı o senin hediyeni kabul etmiştir.

(www.sezgiler.com)

SORULAR:

1. Yukarıdaki hikayeden hareketle Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Velinin Anadolu'da ne tür faaliyetler gösterdiği söylenebilir?
2. Günümüzde Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Velinin türbeleri hangi illerimizde bulunmaktadır?
3. Hikayeden yola çıkarak Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Velinin ahlak anlayışı Anadolu'da İslamın yayılışına nasıl katkıda bulunmuştur?

İPEKTEN ÖTEYE

Dediklerine göre, ipekli kumaş ilk defa 3000 yıl kadar önce Çin’de üretilmiş. Çinliler, ipek yapımının sırrını büyük bir özenle diğer milletlerden sakladılar. Romalılar ipekli kumaş ilk kez Perslilerle savaşırken gördüler. Düşmanlarının parlak ipekten sancaklarını görmek onları öyle şaşırttı ki, savaşı kaybettiler. Fakat Romalılar çok geçmeden ipeğe altından daha fazla değer vermeye başladılar. Önceleri ipekli kumaş çok pahalıya mal oluyordu. Bu kumaş sadece toplumun en ileri gelenlerinin giymesine izin veriliyordu. Bu durum Çin’de de böyleydi. İlk zamanlar bu güzel kumaş yalnızca Çin İmparatoru ve maiyetindekiler kullanabilişlerdi. Ancak kısa bir süre sonra Çin’de olsun Roma’da olsun herkes ipekli giysiler giymeye başladı.

Bu arada Batı’daki insanlar ipeğin nasıl üretildiğini tahmin etmeye çalışıyorlardı. Kimileri ipeğin, özel bir ağaçta yetişen bir tüy çeşidi olduğunu düşündüler. Kimileri ise ipeğin, sekiz ayaklı, dev bir örümcek türünün içinden çıktığı kanısındaydılar. Nihayet, hikâyeye göre, yabancı bir prensle evlenmek üzere olan Çinli bir prenses, başörtüsünün altına sakladığı bir miktar ipek böceğini ülke dışına çıkarmayı başardı. Bu prenses, kocasının evinde ipekli giysiler giymeden yaşamayı, aklının ucundan bile geçirmemişti. Böylece Batı dünyası, ipekli kumaşın sırrını öğrenmiş oldu. İpek yapımı genellikle kadınların işidir. Her çiftliğin kendi dut bahçesi ve ipek üretilen bir atölyesi vardır. Bu köylü kadınlar geceleri kalkıp ipek böceklerinin bakımını yaparak ay ışığı altında ipek ipliklerini eğirirler.

Çin’de ipek yapımını ilk keşfeden kişinin, Lei Tsu adındaki çok güzel bir kadın olduğu söylenir. Efsaneye göre, Lei Tsu bir gün çay içerken fincanının içine bir ipek böceği kozası düşmüş. Böylece ilk ipekli ipliği üreten kişi o olmuş.

Neyse, sırada bir başka ipekli hikâye var. Adı da “At Başlı

İpek Yolu, Batı ile Doğu arasındaki en eski ticaret yoludur. Bir zamanlar Çin’in başkenti olan Şian’dan başlayıp Orta Asya’nın içlerine kadar uzanırdı. Tam olarak nerede son bulunduğunu söylemek zordu. Ana yol sizi Semerkant ve Buhara gibi şehirlere kadar götürürdü. Öte yandan bazı kervanlar İpek Yolu’nu takip ederek Suriye, Anadolu ve Ürdün taraflarına, hatta Batı Avrupa’ya kadar gitmişlerdir. Ayrıca, yol boyunca pek çok güzergâh seçeneği de mevcuttu. Mesela güney yönüne sapan ve çok kullanılan bir güzergâhı takip ederek Hindistan’a kadar gitmek mümkündü. İpek Yolu, çeşitli yönlerde kollara ayrılan yollarıyla gerçek bir ağ gibiydi. Bu yoldaki bütün yolcuların ortak bir amacı vardı: Batı ile Doğu arasında ticaret yapmak.

İpek Yolu ticaretinin tam olarak ne zaman başladığını kimse bilmiyor. Büyük bir olasılıkla M.Ö.2000 civarında ya da daha önce, yolun bazı bölümleri kullanılmaya başlamış; yeşim taşı, madenler ve diğer kıymetli taşların ticareti yapılmış. M.Ö.200 dolayında, İpek Yolu tam bir ticaret yolu oldu ve 14. yüzyıla kadar da öyle kaldı. 14. yüzyılda İpek Yolu’nun yerini, Asya ile Avrupa arasındaki daha güvenli ve elverişli olan deniz yolları aldı.

Bu yola İpek Yolu denilmesinin nedeni, ipeğin, Çin ile Batı arasındaki en önemli ticaret mallarından birisi olmasıydı. Öte yandan bu yolla Batı'dan Doğu'ya da cam, halı, tütsü, yeşim taşı, hatta yabancı meyve ve sebze türleri gibi çok çeşitli mallar taşınmıştır. İpek Yolu, bilgi ve düşünce alışverişi için de önemli bir güzergâhtı. Astronomi, tıp ve fen alanlarındaki bilgiler, bu yolla ülkeden ülkeye geçti. Budizm, İslam ve eski İran dini Zerdüştlük gibi inançlar, bu yolla dünyaya yayıldı. İpek Yolu sayesinde sanat da değişip gelişti. Öyle ki, Çin'in en batısındaki topraklarda, Avrupa ve Hint sanatından etkilenmiş Budistlerin çizdiği resimler görülebilir. İpek Yolu'nun geçtiği bölgelerde pek çok imparatorluklar kuruldu ve yıkıldı. Sogd, Kuşan ve Pers imparatorlukları gibi uzun süre yaşamış olanların yanı sıra Kaşgar ve Gandhara krallıkları gibi daha birçokları da bu bölgede ömürlerini tamamladı. Bu arada İpek Yolu boyunca sıralanan yerleşim bölgeleri, zaman zaman farklı milletlerin eline geçtiler. Moğollar 13. yüzyılda Asya, Orta Asya ve Avrupa'nın çok büyük bir bölümünü fethettiler. Buralarda yaşayan halklar, İpek Yolu güzergâhı boyunca göç etmek zorunda kaldı. Öte yandan Moğollar İpek Yolu'na bir tür barış da getirdiler. Daha önceleri, yolcuların bir uçtan diğerine ara vermeden yol almaları neredeyse imkânsızdı. Her ne kadar erken dönemlerdeki bazı yolcular, İpek Yolu'ndaki son menzillerine ulaşmayı başarmışlarsa da bu, çok sık rastlanmayan bir durumdu. Yolun bir yerinde ya savaş, ya ayaklanma ya da geçişe izin vermeyen bir kral mutlaka bulunurdu. Bu nedenle, bir kervan için normal olan uygulama şuydu: Kervan yüzlerce hayvandan oluşan bir kafiye hâlinde yola çıkar ve yol üzerindeki belirli bir durağa kadar giderdi. Burada kervancılar mallarını bir sonraki deve ya da katır kervanına devrederdi. Sonra da, dönüş yolculuğuna başlamadan önce, karşı taraftan gelen malları kendi hayvanlarına yükler, memleketlerine dönerlerdi. Ancak 13. yüzyıldan itibaren, bir kervanın ya da bağımsız yolcuların bu seyahati baştan sona güvenle yapabilmeleri mümkün bir hâle geldi.

İpek Yolu'nda bugün de seyahat edebilirsiniz. Eski şehirlerin, mabetlerin ve yolculara menzil olmuş durak noktalarının çoğunu görebilirsiniz. İpek Yolu boyunca yaşaya gelmiş halklardan çoğunu; örneğin Uygurları, Kırgızları, Tacikleri ve onların geleneksel hayat tarzlarını tanıyabilirsiniz. Kalabalık hayvan pazarlarına uğrayabilir; üzüm, bıçak, ipek, işlenmiş bakır gibi pek çok malın satıldığı çarşıları gezebilirsiniz. Komşu bölgelerden gelen halkların kendi memleketlerinde bulunmayan mallar için kıyasıya bir pazarlığa giriştiklerine şahit olabilirsiniz.

(www.ipekyoluhikayeleri.com)

SORULAR:

1. İpek yolu ismini nereden almıştır?
2. Toplumlar İpek yoluna neden sahip olmak istemişlerdir?
3. İpek yolu kültür alışverişi açısından toplumları nasıl etkilemiştir?
4. İpek yolunda yükler nasıl taşınmıştır?
5. Tüccarlar bu faaliyetler sırasında nasıl sıkıntılar yaşamıştır?

Ek 3.Araştırmada kullanılan başarı testi

Değerli öğrenci;

Bu test,Sosyal Bilgiler dersi kapsamında bulunan İpek Yolunda Türkler ünitesi ile ilgili ne düzeyde bilgi sahibi olduğunuzu öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır.

Teste vereceğiniz cevaplar kesinlikle sınav amaçlı bir değerlendirme için kullanılmayacaktır. Bu nedenle cevabından emin olmadığınız soruları boş bırakınız.

Katkılarınız için teşekkür eder başarılar dilerim.

Tuğba TEKKÖK
Sosyal Bilgiler Öğr.

1) İnsanlar doğup büyüdüğü yerlerden herhangi bir sebep yokken ayrılmazlar.Orta Asya'da yaşayan Türkler çeşitli dönemlerde göç etmişlerdir.

Türklerin bu göç hareketlerinde etkili olan sebeplerden hangisi bir zorunluluktan kaynaklandığı söylenemez?

- A) Şiddetli kuraklık
- B) Otlakların yetersiz hale gelmesi
- C) Hayvan hastalıklarının artması
- D) Kendi kültürünü yayma düşüncesi

2)

Orta Asya'da geniş bozkırlarda yaşayan biz Türkler hayvancılık ile uğraştığımız için göçebe bir hayatı tercih ettik

Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet'ten önceki Türk Devletleri'nde göçebe hayat tarzının benimsenmesinin bir sonucu olamaz?

- A) Hapis cezalarının kısa süreli olması
- B) Gök Tanrı inancının olması
- C) Mimari eserlerin az olması
- D) Göç hareketlerinin kolaylaşması

3)

Orta Asya'daki Türkler değişik zamanlarda çeşitli sebeplerden dolayı göç etmişlerdir.

Türklerin bu göç hareketlerinin sebeplerinden hangisi siyasi bir neden olarak kabul edilir?

- A) Hayvan hastalıkları
- B) Nufusun artması ve otlakların daralması
- C) Komşu devletlerle mücadeleler
- D) Kuraklık ve iklim şartlarının değişmesi

4) Aşağıdakilerden hangisi Anadolu'da kurulan 1.dönem Türk beyliklerinden biri değildir?

- A. Karamanoğulları
- B. Mengücekliler
- C. Danişmentliler
- D. Artuklular

5) Ana yurtlarını siyasi ve ekonomik nedenlerle terk etmek zorunda kalan Türkler göç ettikleri bölgelerde yaşayan topluluklara ekip-biçmeyi, hayvanları evcilleştirmeyi ve madenleri işlemeyi öğrettiler.

Bu bilgiler dikkate alındığında Türklerle ilişkin;

- I. Diğer toplumların yaşam biçimini değiştirdikleri
- II. Göç ettikleri bölgelerde zorluk çektikleri
- III. Daha ileri bir uygarlığın temsilcisi oldukları

Yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) I ve III

6) Büyük Selçuklu Devleti;

- Kısa sürede Anadolu'ya hakim olmuş
- Bir çok şehirde medreseler açmış
- Bizans ve Haçlı kuvvetleriyle mücadele etmiş
- Müslüman dünyasının koruyuculuğunu üstlenmiştir.

Bu bilgilere göre, Selçuklularla ilgili aşağıda verilenlerden hangisi söylenemez?

- A) Eğitim faaliyetlerine önem verdiği
- B) İlk Müslüman Türk devleti olduğu
- C) Askeri güçlerinin kuvveti olduğu
- D) Müslümanları Hristiyanlar'a karşı koruduğu

7) Büyük Selçuklular Döneminde Anadolu'ya fetih amaçlı akınlar yapılmış, Horasan Bölgesi'nden gelen göçebe Türkmenler, boylar hâlinde Anadolu'ya yerleştirilmiştir.

Buna göre yapılan akınların ;

- I. Fethedilen bölgelerde kalıcı olmak
- II. Türkmenleri yerleşik hayata geçirmek
- III. Akınlar yaparak bölgeyi tanımak

amaçlarından hangisi ya da hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) I ve III D) II ve III

Ben Sultan Alparslan'ım. 1071 Malazgirt Savaşı'nı kazanınca göçebe Türkmen boylarını Anadolu'ya yerleşmeye mecbur tuttum ve komutanlarımdan bazılarını Anadolu'yu fethile görevlendirdim.

8) Sultan Alparslan bununla aşağıdakilerden Hangisini amaçlamış olabilir?

- A) Anadolu'nun Türk yurdu olmasını sağlamak
B) Bizans Devleti'ni yıkmak
C) Anadolu'da yeni bir Türk devleti kurmak
D) Anadolu'da beylikler kurmak

9)

Selçuklu hükümdarı Alparslan, 1071 yılında Malazgirt Ovası'nda Bizans İmparatoru Romanos Diyojen ile yaptığı savaşta çok büyük bir zafer kazanmış ve Bizans İmparatorunu esir almıştır.

Bu savaşın sonuçları ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Türkiye Tarihi başladı.
B) Anadolu'nun kapıları Türkler'e açıldı.
C) Selçuklular'ın İslam dünyasındaki saygınlığı arttı
D) Anadolu kesin olarak Türk yurdu haline geldi

10) 1071 Malazgirt Meydan Savaşı'nın;

- I. Doğudan gelen Türkmenlerin yerleştirilmesi
- II. Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi
- III. Anadolu'da ilk Türk beyliklerinin kurulması

sonuçlarından hangisi veya hangilerinin Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili olduğu savunulabilir?

- A. Yalnız I B. Yalnız II
C. Yalnız III D. I ve III

"... Ben, gökte vücut bulmuş Bilge Kağan. Ülkemin ırmağı Selenge imiş. Ötüken Ormanı'nda, İdukbash'ın batısında, Yabaş-Tukuş'un birleştiği yerde yayladım. Sarayımı orada yaptırдыm. On binlik kitabemi orada düz taşa yazdırdım. Bin at kalmış, on bin koyun kalmış, bin at on bin koyun tuttum getirdim..."

11) Uygurlara ait Sine-Uşu Yazıtları'na göre aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşamayız?

- A) Devletin kurulduğu yer
B) Uygur hükümdarlarının kullandığı unvanlar
C) Uygurların mimari eserleri
D) Kullandıkları araç ve gereçler

12)

Orta Asya Türk toplulukları-dan Hunlar ve Göktürkler büyük devletler kurmalarına rağmen, bu iki devletten günümüze saray ve tapınak gibi mimari eserler ulaşmamıştır. Biz Uygurlar daha küçük olmamıza rağmen bir çok eser bıraktık.

Bu Türk toplulukları arasındaki farklılığın temel sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hun ve Göktürkler'in Çin'in etkisi altında kalması
- B) Uygurlar'da ekonominin daha güçlü olması
- C) Uygurlar'ın yerleşik hayata geçmiş olması
- D) Hun ve Göktürkler'in savaşçı topluluklar olması

13)

Mani dinini benimseyerek yerleşik hayata geçen Uygurlar, 18 harfli bir alfabe oluşturmuşlar, kağıdı kullanmışlar ve kitap basma tekniğini bildikleri için kitap basmışlardır

Bu gelişmeler Uygur ülkesinde aşağıdakilerden hangisine zemin hazırlamış olamaz?

- A) Kültürel hayatın canlanmasına
- B) Dillerini değiştirmelerine
- C) Uygur tarihini aydınlatabilecek eserler bırakmalarına
- D) Yazılı edebiyatın gelişmesine

14)Göktürk Hakani Bilge Kağan, Çinliler'den etkilenecek, şehirleri surlarla çevirmek ve Mani ile Tao dinlerinin yurtta yayılmasını teşvik etmek gibi iki önemli konuyu Kurultay'a getirmiştir. Fakat bilge şahsiyet Vezir Tonyukuk başta olmak üzere meclis üyeleri bu, düşünceye karşı çıkmıştır.

Yalnızca bu bilgiye göre, Göktürklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Önemli konular Kurultayda görüşüldü
- B) Göktürkler Çin ile etkileşim içindedir
- C) Kurultayda alınacak kararlar tartışıldı
- D) Göktürkler Mani dinini seçmişlerdir

15)Orta Asya'ya egemen olan Göktürlere ilişkin bilinenler, göçebe Türk boylarını siyasal birliğe kavuşturan ilk Türk devleti olan Hunlara ilişkin bildiklerimizden daha fazladır.

Bu durum Göktürkler'in;

- I. Çin'i vergiye bağlamaları
- II. Türk adıyla kurulan ilk devlet olmaları
- III. İlk Türk alfabesini oluşturmaları

durumlarından hangileriyle açıklanabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) II ve III

16)

Emeviler döneminde halife, Muaviye oğlu Yezid'i veliht olarak atamış ve bunu İslam ileri gelenlerine kabul ettirmiştir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olarak kabul edilebilir?

- A) Halifeliğin saltanat haline getirildiğinin
- B) Sınırların genişlediğinin
- C) Devlet içinde kurumsallaşmaya gidildiğinin
- D) Arap ırkçılığı yapıldığının

17) Dört Halife ve Emeviler döneminde İslam Devleti'nin sınırları genişlemiştir.

Bu verilen bilgiye aşağıdakilerden hangisi kanıt olarak gösterilemez?

- A) Devletin idari birimlere ayrılmasını
- B) Bilimsel çalışmaların yapılmasını
- C) Ekonomik gelirlerinin artmasını
- D) Devlette yeni kurumların oluşmasını

18)

Emeviler döneminde, Araplar kendilerini diğer Müslüman toplumlardan üstün görmüşlerdir. Önemli memurluklara, valiliklere ve komutanlıklara Araplar getirilmiştir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşabiliriz?

- A) Emeviler eşitlik anlayışını uygun hareket etmiştir
- B) İslam uygarlığının gelişmesinde çeşitli kültürlerin etkisi vardır.
- C) Emeviler döneminde idari ve askeri örgütler kurulmuştur.
- D) Emeviler döneminde ırkçılık politikası izlenmiştir

19) Dört Halife Devri'nde bütün müslümanlar kardeş kabul edilirken, Emeviler döneminde Arapları üstün gören bir politika izlenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, Emevilerin izlediği bu politikanın bir sonucu **değildir**?

A) İslamiyet'in yayılışının yavaşlaması
B) Emevi Devleti'nin yıkılışına etki etmesi
C) İstanbul'un Müslümanlar tarafından ilk kez kuşatılması
D) Ülke sınırları içindeki başka milletlerin yönetimden hoşnut olmaması

20)

İslamiyet'ten önce Araplar'ın putperestlik inancına sahip olması, İslam Devleti'nde;

-Resim

-Şiir

-Minyatür

-Heykel

sanatlarından hangilerinin yasaklanmasına neden olmuştur?

A) I ve III B) I ve IV

C) II ve III D) I ve II

21) İlk Müslüman Türk Devletlerinden olan Karahanlıların, başta Türkçeyi resmi dil olarak sürdürmeleri olmak üzere geleneksel değerlerinin büyük bir bölümüne bağlı kalmaları aşağıdakilerden hangisine yönelik politikadır?

A) Orta Asya Türk boylarıyla kolay ilişki kurmaya

B) Türk kültürünü koruma ve geliştirmeye

C) Emevilerin baskıcı politikalarına tepki gösterme

D) Gaznelilere karşı güç birliği oluşturmaya

22) Karahanlı hükümdarı Yusuf Kadir Han, eski Türk geleneklerine uyarak ölmeden önce ülkeyi onbir oğlu arasında paylaştırmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

A) Ülkenin hanedanın ortak malı olduğu anlayışının devam ettirildiği

B) Devlet yönetiminde merkezileşmenin esas alındığı

C) Halkın yönetime katılımının hedeflendiği

D) Ülkenin güçlü hale getirilmeye çalışıldığı

23) 10. yüzyıla kadar Türk devletlerinde hükümdarlar daha çok Han, Hakan ve Kağan unvanlarını kullanırlarken bu yüzyıldan itibaren çoğunlukla "Sultan" şeklinde kullanılmaya başladılar.

Bu durumun ortaya çıkmasında;

I. Milli benliği korumak düşüncesi

II. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi

III. Devlet yönetiminde geleneksel değerlere geri dönülmesi

gelişmelerinden hangilerinin etkisinden söz edilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II

C) Yalnız III D) II ve III

24) Kutadgu Bilig'de "Türk insanı kılıç ve kalemli birlikte düşünen bir millettir. Kılıç memleketi zapteder, kalem ise memleketi tanzim eder, düzenler" sözleriyle Yusuf Has Hacip Türk insanının güzel bir yönüne vurgu yapmıştır.

Aşağıda verilen uygulamalardan hangisi Yusuf Has Hacip'in bu düşüncesini destekler?

A) Gazneli Mahmut'un Hindistan'a seferler yapması

B) Gaznelilerin Selçuklularla Dandanakan Savaşını yapması

C) Karahanlıların İslamiyeti kabul etmesi

D) Türklerdeki ilk medreseyi Karahanlıların fethettiği yerlere yapması

25)Gazneliler, genişleme ve cihat anlayışı doğrultusunda Hindistan'a yönelmişler ve bunun sonucunda 17 sefer yaparak İslamiyet'i Hindistan'da yaymışlardır.

Buna göre;

- I. Gaznelilerin, Türk Dünyası'na hakim oldukları
- II. Gaznelilerin, halifeliği ele geçirdikleri
- III. Gaznelilerin, İslamiyet'i yayma politikasında başarılı oldukları

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve II

26)Çin'in Sian kentinde başlayarak kara üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan İpek Yolu, geçtiği yerlerde değişikliklere neden olmuştur.

Yukarıda verilen bilgiye göre İpek Yolu'nun bölge üzerindeki etkilerine aşağıdakilerden hangisi örnek olarak gösterilemez?

- A) Kültürel etkileşimi artırmıştır.
B) Sağlam gemilerin yapılmasını sağlamıştır
C) Bölge ekonomisini canlandırmıştır.
D) Şehirlerin kurulmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

27))

Çin'in geleceği için İpek yolunu Türklerden mutlaka almamız.

Çin Hükümdarının bu sözlerine göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Çin ile Türk Devletleri arasında savaş olacağı
B) Çinliler askeri alanda Türklerden etkilenmiştir
C) Çinin ileri bir medeniyet olduğu
D) İpek Yolunun Çin'den başladığı

28) İpek Yolu'na sahip olup gelirlerini artırmak isteyen devletler arasında sürekli mücadeleler yaşanmıştır.

Buna göre, İpek Yolu için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Çin'den başlayan bir yoldur.
B) Kültürel etkileşimi sağlamıştır
C) Güvenlik için Kervansaraylar yapılmıştır
D) Devletlerarası çatışmalara neden olmuştur.

Çin'in en uç noktasından başlayıp Anadolu'nun çeşitli yerlerinden geçerek İstanbul'da birleşen ve oradan da Avrupa'nın içlerine giden İpek Yolu doğudan batıya, batıdan doğuya insanlar arasında önemli bir köprü olmuştur.

29)Buna göre, İpek Yolu'nun aşağıdaki alanlardan hangisinde doğrudan bir etkisi olmamıştır?

- A) Kültürel etkileşim
B) Ticari faaliyetler
C) Haberleşme
D) Toprağın verimini artırma

30)Çin'den başlayan ve Avrupa'ya uzanan ticaret yoluna "İpek yolu" denilmektedir. İpek yolu geçtiği ülkelerde önemli gelirler elde edilmesini sağlamıştır

Bu bilgiye göre İpek yolu aşağıdakilerden hangisine neden olmaz?

- A) Devletler arasında kültürel etkileşime
B) Ticaret üzerine çeşitli anlaşmalara
C) Bilgi ve haberlerin paylaşılmasına
D) Hayvancılığın bırakılmasına

Ek 4. Özgeçmiş

Adı Soyadı	Tuğba TEKKÖK
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 04.09.1990/ Yozgat
İletişim Bilgileri	Tel: 0 541 496 52 57 E-posta: tugbatekkok@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2004–2008 Yozgat Anadolu Lisesi Lisans: 2008–2012 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans: 2012-2019 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı
İş Deneyimi	2012–halen: Milli Eğitim Bakanlığı/Sosyal Bilgiler Öğretmeni